

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Πράσινο Πολύτιμο Μετάξι

ΤΡΕΙΣ ΝΟΥΒΕΛΕΣ

ΒΟΥΝΙΜΑ 2

© Γιάννης Λυμπερόπουλος
Αγίου Δημητρίου 44
154 52 – Ψυχικό, τηλ. 210 6711.302
E-mail: glib@mie.uth.gr

Διάθεση: Βιβλιοπωλείο ΦΟΙΒΗ
Μαυροκορδάτου 9 - Αθήνα 106 78
τηλ. 210 3304012 - feve@acci.gr

Φιλμ-Μοντάζ-Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία:
ΑΦΟΙ ΦΡΑΓΚΟΥΔΗ Ο.Ε.
Σταδίου 60 – 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 210 / 3227.323 - Fax: 210 3224.548

Πράσινο Πολύτιμο μετάξι

ΤΡΕΙΣ ΝΟΥΒΕΛΕΣ

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

ΓΙΑΝΝΗ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Πράσινο πολύτιμο μετάξι

ΤΡΕΙΣ ΝΟΥΒΕΛΕΣ

ΒΟΥΝΙΜΑ 2

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 49572

ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ 9-7-2004

ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ. 889.3 ΝΝΝ

κωδ. εγ: 73

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Γκάλια

Στο Μαυρολιθάρι πήγα για πρώτη φορά το καλοκαίρι του 1943, με σκοπό να μείνω εκεί ένα βράδυ και το πρωί, χαράματα, ο σύνδεσμος να με μπάσει «παράνομα» στα Γιάννενα.

Ο Υπεύθυνος της οργάνωσης στο χωριό, που φροντίζε για όλες τις κινήσεις μου εκεί, με τακτοποίησε για ύπνο στο σπίτι των Ράδοβιτς. Ένα σπίτι τεράστιο, τρίπατο, σε καλή κατάσταση, που βρισκόταν δύο βήματα έξω από το χωριό κι έμοιαζε με μεσαιωνικό πύργο.

Όλο το χωριό ήταν χωμένο σε μια λάκκα, από όπου δεν έβλεπες παρά μόνο κορυφές βουνών, βράχια και δάση. Το πρωί κατάλαβα ότι λίγα βήματα πιο πέρα από το σπίτι της φιλοξενίας μου, ακριβώς στην άκρη του κήπου του, είχες μια θέα καταπληκτική. Ήσουν επάνω σ' ένα βράχο, φρουριακού χαρακτήρα, απόρθητο, βίγλα κανονική απ' την οποία είχες κάτω σε πιάτο το μεγάλο κάμπο της Λαψίστας και, πέρα μακριά τη λίμνη των Γιαννίνων. Τον κατήφορο, μπορούσες να τον κάνεις άνετα σε μισή ώρα. Τον ανήφορο όμως, ίσως δυο ώρες δεν θα σ' έφταναν.

Στο σπίτι, όταν με πήγε ο υπεύθυνος, ήταν μια ηλικιωμένη γυναίκα που μιλούσε σπασμένα και βαρειά ελληνικά, η οποία άφησε τις δουλειές της στη μέση κι ήρθε να μου δείξει, τα κατατόπια με ύφος σχεδόν επαγγελματικό –όπως φαίνεται, έκανε συχνά αυτή τη δουλειά και είχε πάρει τον αέρα που δεν καταλάβαινες, κείνον τον καιρό των ατέλειωτων μετακινήσεων από χωριό σε χωριό, αν σε δέχονταν στο σπίτι μ' ευχαρίστηση ή μέσα τους πνίγονταν στο φαρμάκι και βαρυγγωμούσαν.

Το δωμάτιό μου ήταν στο τρίτο πάτωμα. Αρκετά περιποιημένο.

Κι ο απογευματινός ήλιος που το έλουζε του χάριζε μεγαλοπρέπεια.

Διπλό σιδερένιο κρεβάτι με ωραία μπρούτζινα καλογιαλισμένα διακοσμητικά, άσπρα καθαρά σεντόνια και μαξιλάρια που στις άκρες έκλειναν με ηπειρώτικες δαντέλλες. Στον τοίχο μπάντα αργαλειού με Ζαγορίσιο σχέδιο. Μικρή λάμπα πετρελαίου πάνω σ' ένα τραπεζάκι και φτηνός αναπτήρας, για κάθε ενδεχόμενο.

– Το «αναγκαίο», μου ανακοίνωσε είναι έξω στον οβορό, ακριβώς δίπλα, δεξιά στην πόρτα του «μαντζάτου».

– Όταν κατεβείς, παιδί μου, θα σου το δείξω εγώ.

Έκλεισα τα παντζούρια και προσπάθησα να κλείσω μάτι. Αδύνατο. Είχα μια υπερδιέγερση. Το να μπεις φορτωμένος «παράνομα» χαρτιά, να κάνεις τις συνδέσεις σου στα γρήγορα και να βγεις κρυφά από τα Γιάννενα, δεν ήταν και αστείο πράγμα, σε μια εποχή, που οι Γερμανοί είχαν λυσσάζει. Και ήταν η πρώτη φορά που το έκανα, σε τέτοιες συνθήκες.

Πάνω που πήγαινε να βασιλέψει ο καλοκαιριάτικος ήλιος και η ώρα ήταν η πιο τρυφερή της μέρας, έκλεισα την πόρτα του δωματίου μου για να μην αφήσω εκτεθειμένα τα χαρτιά που κουβαλούσα, κι άρχισα να ροβολάω, κυριολεκτικά, απ' τη στενή ξύλινη σκάλα του σπιτιού. Όσο πήγαινα πιο κάτω τόσο και βυθιζόμουνα στο σκοτάδι. Πόρτες, παράθυρα ήταν όλα κλειστά. Στο διάδρομο του ισογείου δεν έβλεπα σχεδόν τίποτα. Καταλάβαινα όμως πως ήμουν σχεδόν δίπλα στο μαντζάτο, γιατί κει κοντά άκουγα ανθρώπους να κουβεντιάζουν ψιθυριστά και ήρεμα...

Ήταν φαίνεται η ώρα που μαζεύονταν η οικογένεια Ράδοβιτς στο σπίτι, και καθώς έδειχνε, ήταν κόσμος πολύς. Μπερεκέτι.

Σ' αντίθεση με το διάδρομο, το μαντζάτο ήταν φωτεινό. Το χαρούμενο φως του δειλινού έκανε τα παιγνίδια του παντού. Παράθυρα, πόρτες, φεγγίτες ολάνοιχτοι.

Ένας τεράστιος κήπος, γιομάτος λουλούδια, έμπαινε από παντού. Κι έμενες με την εντύπωση ότι βρίσκεσαι στο ύπαιθρο. Χαρά Θεού!

Και ξαφνικά το μυαλό μου θόλωσε. Για μια στιγμή ένιωσα ότι κάτι δεν πάει καλά, εκεί μέσα. Κάτι μου συμβαίνει. Ότι είχα

παραισθήσεις. Και δεν μπορούσα να έρθω σ' επαφή μ' αυτό που γινόταν γύρω μου. Ήταν άλλο πράμα!

Μέσα στο μαντζάτο, δώδεκα με δεκατρία άτομα στριφογύριζαν περίεργα. Άλλα κάθονταν σε скаμνιά κι άλλα κινιούνταν γύρω από την ηλικιωμένη γυναίκα, που πριν από μια ώρα με είχε δεχτεί στο σπίτι, και τώρα περιποιότανε κάποιον ημίπληκτο, γαντζωμένο σε μια πλατιά καρέκλα. Έξω από τρία κοριτσόπουλα και την ηλικιωμένη κυρία, όλοι οι άλλοι ξεπερνούσαν σε ύψος τα δύο μέτρα.

Ανατομικά κανένας τους, δε μπορούσα να είπω ότι έμοιαζε με κανονικό άνθρωπο. Παπούτσια και πατούσες πάνω από 48 νούμερο. Πόδια μακριά, αδύνατα, δυσανάλογα προς το ανάστημά τους. Λεκάνη και στέρνο εξαιρετικά αναπτυγμένα, σα να φορούσαν μεσαιωνικές μεταλλικές πανοπλίες, που τους χόντροαιναν. Χέρια τεράστια, κανονικά φτιάρια. Έφταναν ως τα γόνατα και κουνιόνταν πέρα δώθε απειλητικά.

Εκείνο που ήταν απερίγραπτο σ' αυτό το απροσδιόριστο λεφούσι, ήταν τα κεφάλια τους. Τεράστια σα καρδάρες, όρθιες και κρεμασμένες. Σε ξάφνιαζε ο τρόπος που μιλούσαν.

Όλοι τους ήταν σχεδόν κωρωμένοι, λες και δεν τους έπαιρνε το ύψος του νταβανιού. Κινιούνταν με μικρά βήματα και άφηναν την εντύπωση ή ότι είναι ραιβοί ή ότι λυγίζουν τα γόνατά τους για να μη βρουνε τα κεφάλια τους στο ταβάνι.

Έχω δει πολλά σχέδια από απόπειρες ειδικών, να συγκροτήσουν τα κεφάλια των ανθρώπων του Νεάτερντάλ ή των άλλων πρωτανθρώπων των σπηλαίων και θα 'λεγα ότι ποτέ μου δε είχα πάθει τέτοια λαχτάρα, τέτοιο χτύπημα στο κεφάλι, τέτοιο τράνταγμα, όσο έπαθα κείνο το βράδυ στο Μαυρολίθαρο.

Είναι αλήθεια ότι σαν τους ξανακοίταξα προσεχτικά, καταλάβαινα ότι δεν ήταν κι όλοι τους τέρατα. Απ' αυτούς δυο τρεις ήταν τρομεροί, έμοιαζαν με τις ακραίες απεικονίσεις των ανθρώπων του Νεάτερνταλ. Χείλια, δόντια, μύτες, μικρά μέτωπα... Ενώ οι άλλοι, χωρίς υπερβολή, αν και είχαν τα ίδια χαρακτηριστικά, καθιστοί μάλλον έδειχναν όχι μόνον ανθρώπινοι αλλά και συμπαθητικοί...

...Από τον τρόπο που φέρονταν, καταλάβαινα ότι οι άνθρωποι

αυτοί, οι γίγαντες, οι πρωτόανθρωποι είναι τα παιδιά του σπιτιού. Τα παιδιά της οικογένειας Ράδοβιτς. Που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν κανονικά μέσα στο σπίτι αυτό, το τεράστιο, στο οποίο κι εγώ ετοιμάζομαι να περάσω τη βραδιά μου. Κι ίσως ένας απ' αυτούς να με συνοδέψει αύριο ίσαμε τα Γιάννενα «με την αξίωση και την ψευδαίσθηση ότι δε θα γίνουμε αντιληπτοί από τους Γερμανούς και τους Χαφιέδες».

Πόσο αφελής ήμουν! Ή πόσο αφελείς περνούσα τους Γερμανούς.

Δεν μπορούσα να συνειδητοποιήσω ότι εκείνη τη στιγμή ζούσα ανάμεσα σε κανονικούς ανθρώπους και δεν βρισκόμουν σε κάποια πλεκτάνη ή σε κάποια προϊστορική σπηλιά με πρωτανθρώπους.

Δε μπορούσα να καταλάβω πως τόσο καιρό δεν είχε βρεθεί ούτε ένας φίλος, ξένος ή ένας οιοσδήποτε να μου πει ότι υπάρχει στο Μαυρολίθαρο μια τέτοια οάση. Μια οικογένεια που αποτελείται από «τέρατα» που ζουν σ' έναν τεράστιο πύργο, έναν πύργο που ταυτόχρονα κατοικείται κι από μια καθώς πρέπει κυρία-μητέρα τους και τρεις χαριτωμένες ξανθές αδερφές, που βλέποντάς της ξαφνικά στο δρόμο θα μπορούσες και να τις ερωτευτείς κεραυνοβόλα... μ' όλα τα επακόλουθα.

Έκλεισα τα μάτια μου για να μη βλέπω ή αν είχα παραίσθηση να συνέλθω, και τότε ένιωσα σαν να μ' άρπαζε στα φτερά του ένας υπεργίγαντας και να με μετέφερε σε μια παραδείσια περιοχή ξετρελαμένη από το παραληρηματικό φως του εξαίσιου δειλινού, όπου ξανάβρισκα τον παραπαίοντα εαυτό μου, κι άκουγα ψιθυρισμούς «και μουσικές, εξαίσιες, με φωνές, σαν ένας θίασος άορατος να περνά». Ήταν πραγματικά τόσο πολιτισμένος, μαλακός, μελωδικός κι ανθρώπινος ο τρόπος με τον οποίο συνδιαλέγονταν όλος αυτός ο παράξενος κόσμος μπροστά μου, που νόμιζα ότι απατήθηκε η ακοή μου ή κατά κάποιον τρόπον είχε γελασθεί η όρασή μου προηγούμενα.

Δεν ήξερα πώς να συμπεριφερθώ, γιατί μέχρι εκείνη τη στιγμή

κανένας δεν είχε ασχοληθεί μαζί μου. Δεν ήξερα αν θα 'πρεπε να σηκωθώ να φύγω ή να μείνω και να ανακατευτώ μαζί τους. Αλλά και πού να πάω; Δεν ήξερα καν τι σήμαινε γι' αυτούς η παρουσία μου μέσα στο σπίτι τους.

Το 'να φέρνει τ' άλλο, κι άρχισαν να μου μπαίνουν ψύλλοι στ' αυτιά, σχετικά με τις προθέσεις του υπεύθυνου της οργάνωσης του χωριού να με φέρει σ' αυτή τη φωλιά –σπίτι για φιλοξενία.

Δεν είχε συνείδηση ο άνθρωπος τι είναι για έναν ξένο να πέφτει έτσι απότομα στη σπηλιά του κύκλωπα την παραμονή που ετοιμάζεται να μπει στα Γιάννενα παράνομος, με χίλιους δυο κινδύνους ή επειδή όλοι στο χωριό βλέποντας αυτό το θέαμα από τα μικράτα τους είχαν συνηθίσει και νόμιζαν «ότι δεν τρέχει τίποτα».

Πάντως δε φανταζόμουν ότι ο Υπεύθυνος το 'καμε επίτηδες. Τόσον καιρό, τώρα, είχε αποδείξει ο άνθρωπος ότι έκανε τη δουλειά του σ' αυτή την κόψη του ξυραφιού που βρισκόταν με μεγάλη συνέπεια και ευσυνειδησία...

Το τριγύριζα στο μυαλό μου. Το ξανασκεφτόμουν. Ήμουν αναστατωμένος. Το 'ριχνα πότε-πότε και στην πλάκα, υποθέτοντας ότι τα μεσάνυχτα έχοντας ανάγκη να πάω στην τουαλέτα του σπιτιού με τη λαμπίτσα στο χέρι και κατεβαίνοντας τη σκάλα, βρίσκομαι μπροστά σ' έναν τέτοιο μαντράχαλο, που με κυνηγάει, η κάτι πιο απλό, θέλει να με χαιρετίσει και γω το παίρνω πάνω στη σύγχισή μου για απόπειρα στραγγαλισμού, τι γίνεται;

Είχα καταλήξει πως ότι και να γινόταν, όπως και να μου 'ρχονταν έμένα τα πράγματα, αυτή η οικογένεια, αυτή η ράτσα για λόγους ευγονίας και μόνο, έπρεπε να εξαφανισθεί. Να βρεθεί ένας τρόπος που να σταματήσει η αναπαραγωγή της...

Η πρώτη που με είδε μέσα σ' αυτόν το χαλασμό και με πλησίασε ήταν η μάνα. Η ηλικιωμένη κυρία που με είχε υποδεχτεί. Έτρεξε δίπλα μου, μ' έκδηλη διάθεση να δημιουργήσει ατμόσφαιρα θαλπωρής γύρω μου. Και ζήτησε απ' όλους να κάνουν σιωπή για να συστήσει τον καινούργιο φίλο του σπιτιού. Και με σύστησε.

Ένωσα από την πρώτη στιγμή άλλος άνθρωπος.

Όλος αυτός ο κόσμος που λίγο πιο πριν μου φαίνονταν εχθρι-

κός, αιφνίδια με περιέβαλε με αγάπη και στοργή που με αφόπλισε. Βρέθηκα χωρίς να το καταλάβω ανάμεσα σε μια ομάδα όρθιους ανθρώπους που να συναγωνίζονται ποιός θα φανεί ο πιο καλός, ο πιο τρυφερός μαζί μου.

Οι τρεις ξανθές δεσποινίδες, λίγο πολύ στην ηλικία μου, με έντονη σλάβικη ομορφιά, (έμοιαζαν με τη μάνα μου), ήρθαν κοντά μου, ευχήθηκαν — «καλωσώρισα» και με φίλησαν.

Και οι τρεις φόραγαν το άρωμα που έχουν τα φύλλα λεβάντας, αυτό που έβαζε και η μάνα μου στα ρούχα μας την ώρα που τα 'κλεινε στις κασέλλες. Αυτό το άρωμα-βάλσαμο είχε για μένα μια γλυκύτητα αιώνιας παιδικής άνθισης, ενός αιώνιου ξαγαυρισματος στο πατρικό σπίτι.

Έφαγα μαζί τους. Έβγαλα κι εγώ στη μέση της τάρβλας, που χρησίμευε για τραπέζι όλης της οικογένειας, την «ξηρά τροφή» μου, αλλά η πιο μεγάλη απ' τα ξανθά κορίτσια την πήρε διακριτικά και την έβαλε ξανά στο σακκίδιό μου.

Μιλήσαμε για ένα σωρό θέματα. Βρήκα πως τα ενδιαφέροντά τους ξεπερνούσαν τα όρια του χωριού. Οι ανησυχίες τους για τη φαγωμάρα ανάμεσα στις οργανώσεις, τους κρατούσαν σ' αναστάτωση. Το Μαυρολιθάρι ήταν το πρώτο χωριό που θα την πλήρωνε. Οι Γερμανοί καίγανε και σκοτώνανε, δεν αστειεύονταν...

Και πήγα για ύπνο, με τη λαμπίτσα στο χέρι, χωρίς να βλέπω πια μπροστά μου, αποφώλια τέρατα κι αποκρουστικά σκιάχτρα.

Κι ενώ σφίγγονταν η καρδιά μου απ' αυτά που άκουσα, γύρω από το τραπέζι, καταλάβαινα πως ήμουν κι όλας ερωτευμένος με τη δεύτερη από τις ξανθές δεσποινίδες της οικογένειας. Όλο το διάστημα που μιλούσαμε με τ' αδέρφια της είχε καρφώσει πάνω μου κείνα τα εξαίσια μάτια της που 'μοιαζαν με κυκλάμινο και δεν τα τράβηξε παρά όταν μ' αποχαιρέτησε στην άκρη του διαδρόμου, την ώρα που ανέβαινα στο πρώτο σκαλί.

Ήταν πολύ αργά κι εγώ ήμουν πολύ κουρασμένος.

*

Στις πέντε η ώρα το πρωί, άγρια χτυπήματα στην πόρτα μου και

φωνές αγωνίας και άγχους με ξύπνησαν σε μια κατάσταση παραζάλης και κεφαλόπονου. Ήταν τα δυό κορίτσια απ' τις αδερφές κι ένας ξένος νεολαίος, που πιέζανε να κάνω γρήγορα για να φύγουμε.

«Ανεβαίνουνε στο χωριό οι Γερμανοί και σε λίγο θα μας πιάσουν όλους μέσα».

Συνήλθα σαν από εφιάλτη. Στην αρχή δεν καταλάβαινα πού βρίσκομαι. Το ένα κορίτσι μου 'δινε τα ρούχα στο χέρι και η άλλη, το γλυκό κορίτσι της χθεσινής βραδιάς, με βοηθούσε να τα φορέσω. Ο τρίτος ήταν εκνευρισμένος και επαναλάμβανε ότι... «Αργήσαμε, οι άλλοι έχουν φύγει».

Είχε κι όλας ξημερώσει.

Από το παράθυρο, όλα γύρω είχαν μια γαλήνη πρωινή. Λες και ξημέρωνε μια θαυμάσια μέρα καλοκαιριάτικη. Ο Νεολαίος βιάστηκε να βγει στο διάδρομο και να μας φωνάξει. Τα κορίτσια, πιο υπομονετικά, κρατούσαν το σακκίδιό μου, το καπέλλο μου και την πέτσινή μου τσάντα στα χέρια τους και με ζωγραφισμένη στο πρόσωπό τους την αδημονία, έκαναν ό,τι μπορούσαν για να με διευκολύνουνε να ετοιμαστώ.

Έτσι κι εγώ με τα μισά ρούχα βαλμένα πάνω μου και τ' άλλα μισά κρατώντας τα στο χέρι, τις πήρα από πίσω και κατεβήκαμε.

Στο ισόγειο γινόταν χαλασμός. Η μητέρα του σπιτιού και τ' άλλα παιδιά μετέφεραν πράγματα από το σπίτι και τα 'θαβαν στον κήπο. Είχαν φαίνεται από μέρες ανοίξει ορύγματα στην άλλη άκρη και τα πήγαιναν εκεί.

Ο Νεολαίος εξαφανίστηκε, αφού συνεννοήθηκε με την Γκάλια, όπως έμαθα εκείνη τη στιγμή πως ήταν τ' όνομα της δεύτερης ξανθιάς κοπέλας, που δεν έφυγε ούτε δευτερόλεπτο από κοντά μου.

Η Γκάλια, μαζί με την αδερφή της, τη Φιλομήλα, με οδήγησαν ίσαμε την άλλη άκρη του κήπου, πάνω από το βράχο για να δούμε αν έρχονται οι Γερμανοί και πού βρίσκονται.

Έβλεπα χαμηλά, κάτω, όσο έπιανε το μάτι μου... στο δρόμο προς την Κόνιτσα κινούνταν κάτι οχήματα. Ο κάμπος άδειος. Στρατιώτες δεν φαίνονταν πουθενά.

Τα κορίτσια κατά κάποιο τρόπο μέσα στον κήπο, είχαν ηρεμή-

σει αρκετά. Εκεί, δίπλα σ' ένα βράχο, αποτέλειωσα και γω το ντύσιμό μου. Έσφιξα τα κορδόνια στις αρβύλλες μου και ζήτησα τα πράγματά μου απ' τις κοπέλλες. Μου 'δωσαν την πέτσινη σάκκα αλλά κράτησαν τα υπόλοιπα λέγοντας ότι: «Όπου θα πάμε, θα πάμε όλοι μαζί».

Το κατέβασμά μου στα Γιάννενα προς το παρόν, αναβάλλονταν. Και δυστυχώς ένας λόγος που θα πήγαινα ήταν και τα μέτρα που θα παίρναμε, μέσα κι έξω, κατά τη διάρκεια των εκκαθαριστικών επιχειρήσεών τους, για τις οποίες είχαμε πληροφορίες. Τώρα όμως οι επιχειρήσεις αυτές φαίνεται πως είχαν ξεκινηθεί. Και ίσως να μην ήταν αργά, αν εγώ κατάφερα να τρυπώσω στα Γιάννενα. Δεν είπα όμως τίποτα στα κορίτσια.

Τ' αδέρφια των κοριτσιών μουτρωμένα και με περισσή βαρυστημάρα έκαναν τη δουλειά τους, «πήγαινε-έλα» δίχως να ρίξουν ούτε μια ματιά σε μας που περνούσαμε δίπλα τους.

Υποψιαζόμουνα ότι έβλεπαν πάνω μου την ευθύνη που έχει η οργάνωσή μου με τη δράση της για τις επιχειρήσεις των Γερμανών.

Μέσα μου γεννήθηκε η επιθυμία, τώρα ή αργότερα, να τους πω δυό πράγματα. Και το σκεπτόμουνα στα σοβαρά. Τους έβλεπα όμως τόσο διαλυμένους, αυτούς τους γίγαντες, τόσο απηυδισμένους που κατάλαβα ότι ό,τι κι αν έλεγα μίσος περισσότερο θα γεννούσε παρά βελτίωση της κατάστασης. Τα κατάπια όλα και προχώρησα. Τα κορίτσια με κοιτούσαν τούτη τη φορά με ένταση και κάποιο φούντωμα νευρικό.

Στην άκρη της πίσω πόρτας του κήπου μας σταμάτησε η μάνα των κοριτσιών. Το μάτι της ήταν κουρασμένο αλλά «καθαρό». Είπε πως «όλοι μας θ' ανταμώσουμε στην καλύβα αν χρειαστεί. Μαζί σας τώρα θα 'ρθει κι ο Βλαδίμηρος. Να 'σαστε προσεχτικοί στο δρόμο». Και γυρνώντας προς εμένα πρόσθεσε:

«Τι κρίμα Ζιάλκο-Ζιάλκο, να 'ναι έτσι τα πράγματα για σένα, που 'ρχεσαι πρώτη φορά στο Μαυρολίθαρο. Και δε μπορείς να κάνεις τη δουλειά σου... μας βρίσκεις άνω-κάτω. Εμείς τα 'χουμε συνηθίσει όλα αυτά. Όμως,... κι αυτό θα περάσει... Κι ελπίζω να μας ξαναθυμηθείς και να σε ξαναδούμε». Και κοίταξε τη Φιλομήλα, που τη φώναζε Φιλιώ.

Σ' αυτό το τελευταίο κατάλαβα πως τίποτα δεν είχε ξεφύγει απ' τη μάνα.

Βγήκαμε απ' την πίσω πόρτα και σε δυό-τρία λεπτά βρεθήκαμε στο δάσος. Εκεί μας πρόλαβε ο Βλαδίμηρος ο μικρότερος από τ' αδέρφια των κοριτσιών. Κρατούσε στα χέρια του τρεις διπλωμένες κουβέρτες κι ένα αντίσκηνο. Έτρεχε να μας προλάβει και βαρυνάσαινε. Μας ανάγγειλε ότι στο χωριό δεν έμεινε κανένας... Μπήκε επικεφαλής στην ομάδα μας, και τράβηξε τον ανήφορο.

Δεν ήταν εύκολο να προχωρήσουμε, τα ξεραμένα φύλλα, νότια απ' το πρωινό πούσι, γλιστρούσανε. Με πολλά βάσανα φτάσαμε στην κορφή. Από κει δε φαινόταν πια το χωριό. Τα κορίτσια άρχισαν να στενοχωριούνται. Κουβέντιαζαν μεταξύ τους και καταλάβαινα πως μιλούσαν για τους άλλους που μείνανε πίσω.

Ο Βλαδίμηρος που τράβαγε μπροστά, μας ξάφνιασε όταν μας έδειξε χαμηλά πίσω να βγαίνουν από τρεις μεριές καπνοί. Οι Γερμανοί έκαιγαν... Θυμωνιές, σπίτια, χωριά, Τις οίδε;

Τα κορίτσια έβαλαν τις φωνές. Έγνοια μεγάλη για τη μάνα τους. Ο Βλαδίμηρος τους έδωσε να καταλάβουν ότι οι φωτιές δείχνουν να είναι πολύ μακριά. Δεν έχουν σχέση με το χωριό. Κι ενώ προσπαθούσε να καθησυχάσει τα κορίτσια, άρχισε να παραμιλάει. Κατάλαβα ότι σκέφτονταν φωναχτά και στο τέλος κατάληξε ότι θα κάνουμε ένα μεγάλο κύκλο για να φτάσουμε σώοι στην Καλύβα.

«Θα στοίψουμε αναγκαστικά αριστερά, στον κατήφορο, για να περάσουμε μέσα απ' τα καλύβια του Τσουμάνη. Έτσι φεύγουμε πολύ μακριά απ' τις φωτιές. Οι Γερμανοί έρχονται προς το Ζαγόρι απ' την άλλη μεριά». Που και που ακούγονταν μακριά στο βάθος να δουλεύουν πολυβόλα και να πέφτουν όλμοι. Απ' αυτή την πλευρά του βουνού καταλάβαινες πως μπερδεύονταν τα πράγματα... Μύριζε πόλεμος.

Στον κατήφορο αρχίσαμε να τρέχουμε και πλησιάζοντας τα Καλύβια του Τσουμάνη, ανακόψαμε.

Εκεί υπήρχε μεγάλη σύναξη. Γυναικόπαιδα, από τα γύρω χωριά, αλλά και από το Μαυρολίθαρο. Και πιο πέρα, μια ομάδα γύρω στους είκοσι ένοπλους μ' επικεφαλής τον καπετάν Μηλιώτη, που όταν με είδε ήρθε να με χαιρετίσει. Κουβεντιάζοντας, μου

πρότεινε αν ήθελα, να τους ακολουθήσω. Του είπα για την παρέα μου και ότι πάμε προς την Καλύβα τους. Δεν ήξερα όμως πού βρίσκεται η Καλύβα και φωνάξαμε τη Γκάλια να μας πει.

Όταν η Γκάλια εξηγήθηκε, ο καπετάν Μηλιώτης βρήκε πως ίσως για όλους μας, ακόμα και για το τμήμα του, θα 'ταν σωστό να κατευθυνθούμε προς την Καλύβα για το βράδυ, κι από κει βλέπουμε.

Κάπως, ιδιαίτερα και με ύφος συνωμοτικό μου έκανε γνωστό ότι το τμήμα του «συνοδεύει» τον Αναγνωστίδη, που λέει ότι είναι λοχαγός του Αγγλικού Στρατού, απ' την Αίγυπτο. Έπεσε, λέει, με αλεξίπτωτο, πριν λίγες μέρες, κάπου σε μέρος της περιοχής μας.

Δήλωσε ότι προορίζεται για το Ζέρβα. Έχει ειδική αποστολή και δεν ξεκαθαρίζει μερικά πράγματα, που τον κάνουν ύποπτο για συνεργασία με τους Γερμανούς. Τώρα τον πήγαν για ανάκριση στο Σύνταγμα και τους σταμάτησε το ντου των Γερμανών.

Συνενοήθηκα και γω με τους δικούς μου και τραβήξαμε για την Καλύβα.

Ο Αναγνωστίδης επετηρούσαν βέβαια διακριτικά, από το ένοπλο τμήμα του Μηλιώτη, αλλά ήταν λέφτερος και ανηφόριζε μαζί μας. Του 'κανε κέφι που είμαστε και μεις.

Η Φιλομήλα είχε ανοίξει μαζί του κουβέντα και γελούσανε σα μικρά παιδιά. Ο Βλαδίμηρος μόνιμα συνοφρυωμένος, άκουγε δίπλα τους αλλά δε μιλούσε. Η Γκάλια μαζί μου, δεν μ' άφηνε ρούπι και φέρονταν σα δικός μου άνθρωπος, που 'θελε να με βοηθήσει, παίρνοντας από την πλάτη μου ακόμα και την πέτσινή μου σακκα.

Ο Μηλιώτης πότε-πότε έρχονταν κοντά μας, κι έκανε διαρκώς υπολογισμούς για το πού κατευθύνονται οι Γερμανοί.

Ο Αναγνωστίδης που έκανε ότι δεν έχει ιδέα από την περιοχή, ρωτούσε διαρκώς κατά πού πέφτει το Μέτσοβο, πράγμα που κάθε φορά ενοχλούσε το Μηλιώτη.

Χάσαμε δύο τρεις φορές απ' τη βιασύνη μας, το μονοπάτι και πέφταμε σ' αδιέξοδο. Ξαναγυρνούσαμε απ' την αρχή κι αυτό μας έτρωγε χρόνο. Είχαμε εκνευριστεί.

Η Καλύβα ήταν δίπλα σ' ένα αυλάκι με καθαρό νερό, που όπως μας είπαν κινούσε πιο κάτω ένα μύλο. Ο μύλος ανήκε στην οικογένεια των κοριτσιών. Στην οικογένεια Ράδοβιτς. Τώρα όμως μύλος δεν υπήρχε γιατί τους τον είχαν κάψει οι Ιταλοί. Από παρεξήγηση φαίνεται.

Η ίδια η Καλύβα είχε δύο χώρους. Ο Μηλιώτης κάπως άκομψα, έδωσε εντολή στον ένα χώρο να μείνει ο Αναγνωστίδης και εάν ήθελα και γω και τον άλλο να τον κάνουν οι ιδιοκτήτες ό,τι θέλουν. Είχε βέβαια ενημερωθεί για την αναμενόμενη άφιξη και της υπόλοιπης «πολυμελούς» οικογένειας.

Όλοι οι υπόλοιποι θα βολεύονταν εκεί γύρω. Έκανε όμως κρύο γιατί στην πλευρά αυτή του βουνού ξημέρωνε πολύ πρωί αλλά βασίλευε γρήγορα ο ήλιος. Και τότε φάνηκε η αξία της προνοητικότητας του Βλαδίμηρου, να κουβαλήσει τις κουβέστες.

Πριν το σκοτάδι πέσει για καλά, ο Μηλιώτης έδωσε εντολή και μοίρασαν σ' όλους μας τροφή. Τα κορίτσια ανησυχά που δεν είχαν φανεί οι δικοί τους, δίσταζαν να πάρουν μέρος στο δείπνο. Τελικά και με τη δική μου παρέμβαση δέχτηκαν να μας κάνουν συντροφιά.

Καθίσαμε δίπλα-δίπλα. Όπως έπεφτε η νύχτα, το βουνό καταλάγιαζε. Οι πολυβολισμοί γίνονταν πιο αραιοί, ίσαμε που χάθηκαν. Και δεν ακούγονταν πια παρά μόνον ο φλοίσβος του νερού από τ' αυλάκι. Τραγούδι που ξεκούραζε.

Ο Βλαδίμηρος προσπαθούσε να δείξει πως δεν ανησυχούσε, όμως κάποια στιγμή λύγισε από το φέρσιμο των δύο κοριτσιών και δήλωσε πως θ' ανεβεί σε μια κορυφή από όπου φαίνονται οι άκρες του χωριού, να δει αν το χωριό είναι σώο. Ο ήλιος στο χωριό δεν θα 'χει βασιλέψει ακόμα. Οι δύο αδερφές δήλωσαν πως θα τον συνοδέψουν. Άρχισε η συζήτηση μεταξύ τους και τελικά συμφώνησαν να πάει μαζί του μόνο η Φιλομήλα. Η Γκάλια θα έμενε κοντά μας, μήπως εν τω μεταξύ φτάσει κανένας απ' τους δικούς τους...

Ούτε ο Αναγνωστίδης, ούτε εγώ μπορούσαμε να κοιμηθούμε μέσα. Και δηλώσαμε ότι θα μείνουμε με τους άλλους έξω.

Η Γκάλια δίσταζε ν' αποτραβηχτεί. Και το κατάλαβα. Καθίσαμε και κουβεντιάζαμε ξάπλα στο γρασίδι. Όλοι μαζί.

Δύο ένοπλοι έπιασαν και μας φύλαγαν όρθιοι στις άκρες που τους έβαλε ο καπετάν Μηλιώτης. Η αλλαγή της βάρδιας θα γίνονταν σε δυό ώρες.

Κάποια στιγμή η μυρουδιά του τσίπουρου ήρθε στην όσφρησή μου. Και με τσάκισε. Δεν είπα τίποτα. Κατάλαβα πως κάποιος ένοπλος αντάρτης κράταγε μαζί του και σχετικό παγούρι, που απαγορεύεται.

Η ψύχρα και η υγρασία όσο πήγαινε και γίνονταν πιο ενοχλητική. Η Γκάλια τυλίχτηκε στην κουβέρτα της. Της πρόσφερα και τη δική μου. Αντί να την πάρει ήρθε δίπλα μου, έβαλε το κεφάλι της στο πλευρό μου, σφίχτηκε πάνω μου, και μές στο σκοτάδι τραβήξα τη δική μου κουβέρτα και την άπλωσα στην πλάτη της. Όσο έπαιρνε. Μου 'σφιξε το χέρι χωρίς να πει τίποτα, για να με ευχαριστήσει.

Ύστερα από λίγο την άκουσα να αναπνέει μ' έναν ρυθμό, που καταλάβαινα ότι αν δεν είχε κοιμηθεί, ετοιμάζονταν.

Δύο αντάρτες, απ' αυτούς που είχανε βγει στον Όλυμπο το σαράντα δύο, πιάσανε να μουρμουρίζουν ένα παλιό αντάρτικο τραγούδι με καινούριους στίχους, αλλά με μουσική από τα χρόνια της ρούσικης επανάστασης.

Ήταν σκέτη γοητεία και ξεκούραση, έτσι, το μοτίβο, καθώς σε σεριανούσε σ' άλλες εποχές και σ' έκανε να ονειρεύεσαι απέραντες στέππες.

Ο Μηλιώτης κάτω από μια κάπα, κοιμότανε, λίγο πιο πάνω.

Ο Αναγνωστίδης που έδειχνε να κοιμάται, έσπασε τη σιωπή για να μου πει πως η μελωδία του τραγουδιού των δύο ανταρτών τον ξεσήκωνε.

Οι έγνοιες στο κεφάλι μου και το κρύο δεν μ' άφηναν να ξεφύγω. Περίμενα και τη Φιλομήλα με τον Βλαδίμηρο. Όταν έκλεινα τα μάτια μου κάτι ανεπαίσθητο μ' αναστάτωνε και πεταγόμουνα. Έσφιγγα με την παλάμη μου το μπράτσο της Γκάλιας και ξεκουραζόμουνα με τη σκέψη ότι τουλάχιστον κείνη ηρέμησε.

Αυτή η αίσθηση της γαλήνης που μου χάριζε η Γκάλια, καθώς χάιδευα τα μαλλιά της σαν έναν δικό μου άνθρωπο, άφηνε πάνω μου ανεξίτηλα σημάδια αιωνιότητας. Δεν τα ξαναβρήκα πια σ' ολόκληρη τη ζωή μου.

Νομίζω ότι είχα για λίγο κοιμηθεί και ξαφνιάστηκα αντικρούζοντας μπροστά μου τον Βλαδίμηρο και την Φιλομήλα.

Ήθελαν να ξυπνήσουνε τη Γκάλια για να της πουν τα νέα, το χωριό δεν είχε πάθει τίποτα, και να την πάρουν να κοιμηθεί μέσα στην Καλύβα. Τους παρεκάλεσα να την αφήσουνε να κοιμηθεί εκεί που ήτανε, είχε τρελλαθεί στο κρύο και την υγρασία, έκαιγε απ' τον πυρετό, και φοβότανε να πάει μέσα μόνη της, στο σκοτάδι, μόλις την είχε πάρει ο ύπνος.

Η Φιλομήλα συνεννοήθηκε με το Βλαδίμηρο κι έπεσε να κοιμηθεί δίπλα της. Έτσι σκέπασε και τη Γκάλια με τη μισή κουβέρτα της.

Ο Βλαδίμηρος γκρινιάζοντας, πήγε να ξαπλώσει μέσα στην καλύβα. Σε λίγο τον ακολούθησε κι ο Αναγνωστίδης. Κι όλα σταμάτησαν εκεί. Η νύχτα μας καταλάγιασε όλους.

Σε λίγα λεπτά άλλαζε η βάρδια των ανταρτών που φύλαγαν. Ξύπνησε κι ο καπετάν Μηλιώτης. Είδε πως έλειπε ο Αναγνωστίδης κι αναστατώθηκε. Έβαλε τις φωνές. Του είπα πως ο Αναγνωστίδης πήγε μέσα στην καλύβα να κοιμηθεί γιατί έξω κρύωνε και τον παρακάλεσα να μη κάνει φασαρία.

Με διακριτικότητα πέρασε πηδώντας πάνω απ' τα κορίτσια και πήγε στην πόρτα της Καλύβας που ήταν από την άλλη μεριά. Σαν ξαναγύρισε, μου είπε πως πήρε μια λαχτάρα που δε λέγεται. Τώρα κοιμούνται μέσα. Να 'χεις και συ το νου σου. Θα βάλω και τρίτο φύλακα από κάτω για την πόρτα.

Σε λίγο όλα είχαν πάρει το δρόμο τους. Κι ούτε κατάλαβα πως με πήρε ο ύπνος.

*

Η Γκάλια ήταν πάνω από το κεφάλι μου και προσπαθούσε να με ξυπνήσει με το μαλακό. Γύρω μου τρομερή αναστάτωση. Προς στιγμήν, νόμισα ότι μας κύκλωσαν οι Γερμανοί. Η Γκάλια μου είπε να κάνω γρήγορα.

«Ο Αναγνωστίδης κι ο Βλαδίμηρος λείπανε απ' την Καλύβα. Πριν δέκα λεπτά που πήγε ο Μηλιώτης να τους βρει εκεί μέσα, δε

βρήκε τίποτα και σήμανε συναγερμό. Τώρα όλοι τους, Μηλιώτης και αντάρτες ψάχνουν σαν τρελλοί εκεί γύρω. Αλλά μέχρι στιγμής, τ' αποτέλεσμα είναι μηδέν. Η Φιλομήλα είναι μέσα στην Καλύβα τώρα και κλαίει. Φοβάται μήπως πάθει τίποτα ο Βλαδίμηρος, μικρό παιδί».

Στην αρχή κι εγώ τρώμαξα. Αν έλειπε μόνον ο ένας, μάλλον εκεί κοντά θα 'χε πάει. Αλλά και οι δύο μες στο σκοτάδι. Κι από παντού γύρω οι Γερμανοί... Έβλεπα όμως πως η Γκάλια, ενώ έκανε την αναστατωμένη κατά βάθος η «ανησυχία» της δεν με έπειθε, από διαίσθηση μάλλον. Δεν το άφησα να φανεί αμέσως. Όταν όμως ήρθε η Φιλομήλα και κατάλαβα ότι αυτές οι δύο, κάτι ήξεραν ή κάτι υποψιάζονταν, τις παρακάλεσα να μου πουνε τι σκέφτονται ή τι νομίζουν ότι έγινε. Κοιτάζονταν μεταξύ τους αινιγματικά, αλλά δεν μπόρεσα να τους πάρω κουβέντα. Άρχισαν μάλιστα να κλαίνε κι οι δύο. Θέατρο σκέφτηκα.

Σ' αυτή τη φάση μας βρήκε ο καπετάν Μηλιώτης, που έμπηξε τις φωνές, αφήνοντας να εννοηθεί ότι ο Βλαδίμηρος χρησίμευσε στον Αναγνωστίδη, που 'ναι πρόκριτος των Γερμανών, για οδηγός μέσα στο σκοτάδι... Και απειλούσε πεισματωμένος.

Αναγκάστηκα να υποστηρίξω τα κορίτσια, χωρίς κι εγώ να 'μαι βέβαιος γι' αυτό που 'λεγα.

«Ο σκοπός» της βάρδιας, στην ώρα που πιθανολογούνταν η απόδραση, έλεγε και ξανάλεγε ότι κόβει το κεφάλι του πως δεν κοιμήθηκε ούτε δευτερόλεπτο.

Άρχισα να βάζω με το νου μου πολλά και διάφορα. Δεν ήξερα τι σοί άνθρωποι ήταν η ομάδα του Μηλιώτη. Όταν τον πήρα στην άκρη και του ξομολογήθηκα τις υποψίες μου γι' αυτούς, μήπως το βράδυ κάποιος απ' αυτούς έκανε τη βρωμοδουλειά κ.λπ. έπαιρνε όρκο. Ήταν όλοι τους δοκιμασμένοι κι αποκλειότανε κάθε υποψία.

Άλλωστε δεν είχε ακουστεί κανένας πυροβολισμός τη νύχτα. Τα κορίτσια από μακριά παρακολουθούσανε μ' έντονη ανησυχία, όπως ανοιγόκλεινα το στόμα, να μαντέψουνε τι λέω με τον Καπετάνιο. Και σε λίγο καταλάβαινα ότι κι απέναντί μου άρχισαν να κουμπώνονται περισσότερο. Φέρονταν με κάποιο δισταγμό. Κι όσο πήγαινε, όλο και τις έβλεπα να με απομονώνουν.

Μας είχε προλάβει η μέρα κι άρχισε εκεί κοντά να πυκνώνουν οι πυροβολισμοί και το κανονίδι. Φαίνονταν να πλησιάζουν οι Γερμανοί...

Σκεφτόμουνα πως θα βρω έναν τρόπο, ακόμα και μόνος, να ξεφύγω απ' τον κλειό για να φτάσω στα Γιάννενα. Κι ο Μηλιώτης με συμβούλευε να μην το κάνω. Σ' όλα τα περάσματα είναι τώρα Γερμανοί και δε γλυτώνεις. «Αν μάλιστα κι ο Αναγνωστίδης πρόλαβε και πήρε επαφή μαζί τους».

Το τμήμα του Μηλιώτη θ' ανέβαινε στις Πολτσές κι από κει θα τραβούσε για τη Θεσσαλία, αν χρειαζότανε.

Τα κορίτσια δε μιλούσαν. Ζήτησαν κάποια στιγμή, από το Μηλιώτη, να δώσει και σ' αυτές από ένα όπλο. Στο χωριό δεν ήθελαν να ξαναγυρίσουν.

Η Γκάλια κρυφά από τη Φιλομήλα, ζήτησε να την πάρω μαζί μου. Όπου πάω. Μ' έφερνε σε δύσκολη θέση. Ανέβαλα την απάντηση με διάφορες δικαιολογίες. Μέσα μου πάλευαν Θεοί και Δαίμονες.

Ο Μηλιώτης αφού μίλησε ιδιαίτερα με τα κορίτσια, συσκέφτηκε έπειτα με το Στρατιωτικό Υπεύθυνο, γιατί αυτός ήταν Καπετάνιος, ανακοίνωσε ότι τα κορίτσια είναι ευπρόσδεκτα για ανταρτίδες. Κι αν θέλουν ας τους ακολουθήσουν.

Αναποφάσιστοι τελικά, οι τρεις μας με τα δύο κορίτσια, πήραμε μαζί με τους ένοπλους τον ανήφορο στο δάσος, σχεδόν αμίλητοι.

Η Φιλομήλα για μια στιγμή μου δήλωσε πως όταν θα φτάναμε στην κορφή κι από κει θα 'βλεπε τι γίνεται στο χωριό, θ' αποφάσιζε να μείνει ή να φύγει. Η Γκάλια «ας έκανε ότι της κόψει το ξερό της το κεφάλι».

Ο Μηλιώτης τ' άκουγε και γελούσε. Είχε βγάλει τα συμπεράσματά του από το ιντερβιού και ήξερε γιατί τσακώνονταν τα κορίτσια. Δίχως να το συνειδητοποιούμε, η ατμόσφαιρα γύρω μας έσφιγγε.

Το κακό είναι πώς όταν φτάσαμε στην κορφή, ξεφύγαμε από μονοπάτι κι ανεβήκαμε στο άνοιγμα. Οι αντάρτες προχωρώντας, είχαν ακροβολιστεί μέσα στα δέντρα. Σχεδόν δε βλέπαμε κανέναν.

Και κει που ψάχναμε να προσανατολιστούμε, είδαμε, κάτω μακριά πως βγαίνανε μαύροι καπνοί, που σήμαινε ότι οι Γερμανοί καίνε χωριά. Και ξαφνικά ακούω τη Φιλομήλα να φωνάζει από κει που βρίσκονταν, στη Γκάλια, πως καίγεται και το δικό τους το χωριό.

– «Καίγεται το σπίτι μας. Πάει χάθηκε η μανούλα. Τώρα τι θα γίνουμε!»

Έτρεξε προς τα κει και η Γκάλια κι άρχισαν οι δυό μαζί να ξεφωνίζουν λέγοντας πως πρέπει να φύγουν για το χωριό. Τώρα αμέσως.

Στεκόμωνα αποσβολωμένος κι ήθελα να τις βοηθήσω τρέχοντας κοντά τους. Ένας αντάρτης της ομάδας του Μηλιώτη, βγήκε απ' τα δέντρα κι άρχισε να γνέφει στα κορίτσια να σταματήσουν τις φωνές και να χωθούν στο δάσος. Και σε μένα, που 'μουνα σχεδόν δίπλα του, με νοήματα, μου 'δινε να καταλάβω ότι πολύ κοντά μας περνούσε μια Γερμανική περίπολος.

Απότομα ένιωσα σφίξιμο στο κεφάλι μου και πριν καλά-καλά συνέλθω από τη σύγχυση, ακούω δίπλα μου πάνω στα δέντρα να γαζώνουν σφαίρες και τα πολυβόλα να ουρλιάζουν. Πέφτω μπρούμυτα και σέρνομαι μέσα στο δάσος. Εκεί κατάλαβα ότι το τμήμα του Μηλιώτη κύκλωνε τους Γερμανούς κι οι Γερμανοί αμύνονταν θερίζοντας τα δέντρα του δάσους.

Έλεφταν κάθε τόσο και φωτοβολίδες. Πότε πράσινες, πότε κόκκινες... Τα κορίτσια είχαν εξαφανιστεί από το ξέφωτο. Αλλά και δεν έδειχναν κατά πού τράβηξαν. Το πιθανότερο ήταν να είχαν πάει απ' την άλλη μεριά του δάσους. Και να είχαν ροβολήσει. Γι' αυτές ο τόπος ήταν γνωστός.

Μ' έπιασε όμως μια αγωνία και σηκώθηκα να ιδώ καλύτερα και πιο μακριά. Είχα την ψευδαίσθηση ότι εγώ τουλάχιστον ήμουν στο απυρόβλητο. Μόλις έκανα ένα βήμα, ένιωσα πως από δεξιά μου ένας ή κάποιοι Γερμανοί με είχανε βάλει στόχο και με γάζωναν, με αυτόματο.

Κρύφτηκα πίσω από έναν κορμό πεύκου, αλλά καταλάβαινα ότι απ' αυτούς δε γλυτώνω. Δεξιά κι αριστερά σφύριζαν οι σφαίρες που προορίζονταν για μένα. Προς στιγμή, εκεί που το μυαλό μου

έπαιρνε χίλιες στροφές το δευτερόλεπτο, νόμισα πως τα μπράτσα μου ήταν έξω από το απυρόβλητο του κορμού του πεύκου. Με ταχύτητα, κι ίσως ενστικτώδικα, τα 'φερα σε στάση ανάτασης στενεύοντας όσο γίνεται την πλάτη μου για να μη δίνουν στόχο. Και για να μη κουράζονται ακούμπησα τις παλάμες μου στο σημείο που άρχιζε ο κορμός του δέντρου να κάνει διχάλα.

Πέρασαν δυό τρία λεφτά, αναμένοντας να φτάσουν δίπλα μου οι Γερμανοί και να με συλλάβουν ή να σκοτωθώ από τις σφαίρες που σφύριζαν δίπλα μου και τις έβλεπα να σκάβουν από δω κι από κει, το έδαφος.

Δεν μπορώ να πω ότι είχα χάσει το κουράγιο μου, αντίθετα μάλιστα το μυαλό μου δούλευε με υπερένταση και κίεψα μόνον όταν για μια στιγμή είδα να κυλάει στο αριστερό μου μπράτσο, ζεστό αίμα. Δεν είχα καταλάβει τίποτα και δεν μπορούσα να το εξηγήσω.

Η προσοχή μου όμως εκείνη τη στιγμή αποσπάστηκε από πέντε έξι αντάρτες, που σχεδόν όρθιοι, προβάλλαν από πίσω μου και πήραν στο κυνήγι τους Γερμανούς που την είχαν στήσει λίγο πιο κάτω, πίσω από ένα μικροβράχο, μ' απόφαση να με ξεκάνουν.

Η αναπάντεχη απελευθέρωσή μου, δεν μ' άφησε να ενδιαφερωθώ ούτε αν καν, κάποιος απ' αυτούς τους Γερμανούς σκοτώθηκε ή τραυματίστηκε.

Το μικρό δαχτυλό του αριστερού μου χεριού είχε πάθει στραπάτσο, κι έτρεχε αίμα. Ένας αντάρτης από το τμήμα του Μηλιώτη βιαστικά το ανάταξε και το 'δεσε πρόχειρα...

Τα κορίτσια είχαν εξαφανιστεί. Τόσο ο Μηλιώτης όσο και γώ υπολογίσαμε ότι καθώς έπεσαν από την πίσω πλευρά του βουνού, μάλλον θα γλύτωσαν από τους Γερμανούς και θα τράβαγαν τώρα για το χωριό τους.

Πάντως στο μυαλό του Μηλιώτη είχε κολλήσει η ιδέα, ότι το μπλέξιμό μας με τους Γερμανούς εκεί πάνω, απότομα, ήταν δουλειά του Αναγνωστίδη και του Βλαδίμηρου.

Οι φωτοβολίδες που είχαν πέσει προ ολίγου, μας έσπρωχναν να εγκαταλείψουμε το ταχύτερο δυνατό κείνη την κορυφογραμμή.

Ο Στρατιωτικός υπεύθυνος μάλιστα του Μηλιώτη με συμβούλε-

ψε να κατέβω μ' έναν αντάρτη στο πλησιέστερο χωριό, να κρυφτώ ανάμεσα στον κόσμο, να κοιτάξω και το δάχτυλό μου, μην το χάσω. «Γιατί αυτά τα κυνηγήματα των Γερμανών, δεν έχουν αρχή και τέλος. Μπορεί να ξεκινήσουμε από δω και να καταλήξουμε στο Καρπενήσι».

Το σκέφτηκα και γω πολύ. Είδα πως θα 'πρεπε με την πρώτη ευκαιρία να πάω στα Γιάννενα. Να φέρω σε πέρας την αποστολή μου, που με το «χτένισμα» των Γερμανών γίνονταν πιο επιτακτική, και ζήτησα να μου δώσουν έναν αντάρτη που ήξερε καλά αυτά τα μέρη, για να φύγουμε αμέσως.

Έτσι με κάμποσους ελιγμούς πάνω στα βουνά, κι έναν αγριο ύπνο μέσα σ' ερημοκκλήσι, βρέθηκα την άλλη μέρα στο Δίλοφο.

Είχαν περάσει κι από κει οι Γερμανοί. Είχανε κάψει δύο σπίτια. Ο κόσμος κρύφτηκε από δω κι από κει, στο λόγγο.

Όμως την άλλη μέρα που εμείς μπαίναμε στο χωριό, έμπαιναν δειλά-δειλά και κάποιοι ντόπιοι, που 'χαν ξακρίσει. Οι πολλοί πάντως είχαν μείνει στο κρησφύγετό τους.

Ο αντάρτης που με συνόδευε, έφυγε μόλις βρήκαμε τον υπεύθυνο του χωριού. Γνωρίζονταν μεταξύ τους.

Ήθελα να φύγω το ταχύτερο. Αλλά ο υπεύθυνος δεν μ' άφηνε. Ο κίνδυνος δεν είχε περάσει. Μου τόνιζε κάθε τόσο. «Οι Γερμανοί ξεκαθάριζαν, χωρίς να πολυλογαριάζουν όποιον έβρισκαν στο δρόμο». Και με εγκατέστησε στη μάνα ενός δάσκαλου, την κυρα Ευανθία, που περίμενε μέρα τη μέρα να γυρίσει ο γιός της από τα Γιάννενα, αλλά κείνος δεν τ' απεφάσιζε φαίνεται, βλέποντας τα καμώματα των Γερμανών.

Δεν έπρεπε να πολυφαίνουμαι και να κυκλοφορώ στα σοκκάκια του χωριού. Δεν ξέρεις τι γίνεται. Στ' άλλα χωριά είχαν καεί σπίτια. Είχαν σκοτωθεί άνθρωποι. Είχαν συλληφθεί ύποπτοι. Και δρούσαν κάποιοι μασκοφόροι που έφταναν στο χωριό ύστερα από τους Γερμανούς ή καναδυό φορές, που ξεφύτρωναν από το πουθενά.

*

Η μάνα του δάσκαλου η κυρα-Ευανθία, βρήκε τρόπο να μου

σταματήσει το αίμα από το χέρι. Κι ο υπεύθυνος που ερχόταν στο σπίτι με χίλια δυό τερτίπια παρανομίας, μας έφερε φαγητό που το μοιραζόμαστε με την νοικοκυρά μου. Με πολλές προφυλάξεις πίσω απ' τα παντζούρια των παραθύρων εγώ, κοίταζα έξω κι έκανα σχέδια πώς θα φύγω.

Την τρίτη μέρα της παραμονής μου στο Δίλοφο, βροχερό απόγευμα, που σου 'σπαζε τα νεύρα η υγρασία, η κυρα-Ευανθία είχε πάει στις αδερφής της. Είχε ο άντρας της τραυματισθεί από αδέσποτη των Γερμανών στον κάμπο και δεν πήγαινε καλά. Φεύγοντας με ειδοποίησε πως έκλεισε το μάνταλο στην εξώπορτα για να δείχνει ότι δεν είναι άνθρωπος στο σπίτι.

Είχα πιάσει το καραούλι μου πίσω από τα μισόκλειστα παντζούρια και χάζευα τη βροχή. Ερημιά στο δρόμο και ξαφνικά μέσ στη θολούρα προβάλλει σαν παραίσθηση η φιγούρα της Γκάλια. Ανέβαινε βιαστικά έχοντας στην πλάτη της το σακκίδιό μου και κοιτάζοντας από δω κι από κει, τις ξένες πόρτες. Δεν παραξενεύτηκα, μονάχα άρχισα ν' ανησυχώ.

Αυτές τις δύο τρεις μέρες που 'χαν περάσει, είχα βρει κάπως τον εαυτό μου. Είχα ισορροπήσει. Κι είχα απαλλαγεί από το μπλέξιμο, που δίχως τίποτα το συγκεκριμένο, είχα καταλάβει ότι με απειλούσε στις σχέσεις μου με τη Γκάλια. Μου 'φερε αλλεργία το ανακάτεμα που ετοιμαζόμουνα να κάνω μ' όλο κείνο το σόι των ανθρώπων του Νεότερνταλ. Στους συλλογισμούς μου έρχονταν απρόσκλητα αυτό που λένε οι Γάλλοι. «Για τον πατέρα σου ποτέ δεν είσαι υπεύθυνος, για τον πεθερό σου όμως είσαι εκατό τοις εκατό».

Κι άρχιζα να γελάω, αλλά και να σφίγγεται η καρδιά μου. Είχα ένα περίεργο συναίσθημα.

Σφηνωμένα και προκλητικά μέσα μου, τα μάτια της Γκάλια, με τη μακρινή και τρυφερή θλίψη, που 'ταν σαν τα κυκλάμινα. Και το σώμα της ένα τραγούδι, που δεν έλεγε να σταματήσει. Δυσκολευόμουνα να βάλω τις σκέψεις μου σε μια τάξη. «Είναι έρωτας αυτό, έλεγα, ή μια επιθυμία που γρήγορα θα περάσει». Όμως καταλάβαινα ότι αυτός ο άγγελος μου πάει. Ήθελα να τον βλέπω. Να τον ακούω. Να τον αγγίζω. Να τον αισθάνομαι κοντά μου.

Κείνη τη στιγμή που την έβλεπα ν' ανηφορίζει στο σοκκάκι του Δίλοφου, μου κόλλησε η σκέψη να κάνω τον κουφό και να μην ανοίξω. Να δώσω στον εαυτό μου έτσι μίαν ακόμα ευκαιρία απαλλαγής. Ν' αφήσω να φύγει πιστεύοντας ότι δεν είμαι μέσα. Να χάσω και το σακκίδιό μου που το είχα ανάγκη.

Όμως έξω ψιχάλιζε. Έβλεπα τα ξανθά μαλλιά να πέφτουν πάνω στον ώμο της, παρατημένα, σχεδόν απεριποίητα και θυμόμωνα το πόσο κοκκέτα μου είχε φανεί το πρώτο βράδυ που την είδα. Παρατηρούσα το καλοκαιρινό φουστάνι της μούσκεμα τώρα, να κολλάει πάνω στο κορμί της και να την μετατρέπει σ' ένα πλάσμα δυστυχισμένο, που δεν έχει από τον ήλιο μοίρα. Σκέφτηκα τη θλίψη της μάνας της που την είχε χάσει. Τον καημό κείνης της καλόκαρδης Σλάβας, που μου 'χε κάνει τόση εντύπωση. Η Γκάλια μου είχε πει στο δρόμο ότι ο πατέρας της την είχε φέρει απ' το Τουρνο-Σεβερίνο. Και δε βάσταξα. Έτραξα κάτω κι άνοιξα την πόρτα την ώρα που η «καημένη» πάλευε με το μάνταλο και κείνο δεν εννοούσε να της κάνει το χατήρι.

Ταλαντεύθηκε πολύ κοιτάζοντας με αγωνία. Έπεσε πάνω μου να με φιλήσει, κι άρχισε να κλαίει σαν παιδάκι που 'μεινε μόνο στο σκοτάδι... Δεν πίστευε ότι θα με βρει. Είχε κάνει και τη σκέψη ότι μπορεί και να 'χα σκοτωθεί. Πάντως εδώ ήρθε καθοδηγούμενη από το ένστικτό της. «Κάποιος της είπε για κάποιον της οργάνωσης, νέο περιφερειακό, τραυματισμένο». Κι αυτή σχεδόν στα τυφλά ήρθε κατευθείαν στο Σωποτσέλι, έτσι λέγανε παλιά το Δίλοφο, και μέσω κάποιας συμμαθήτριας της στην Ακαδημία, που τη βρήκε εδώ κι ήταν οργανωμένη, έμαθε αόριστα και στο περίπου... για το «μυστήριο» που κρύβει το σπίτι του δάσκαλου στον Πάνω Μαχαλά.

Καθίσαμε στο μαντζάτο του σπιτιού περιμένοντας την νοικοκυρά. Θα της λέγαμε πως είναι της οργάνωσης και η Γκάλια. Πως προχτές είμαστε μαζί και τώρα μου 'φερε το σακκίδιό μου που κράταγε η ίδια όταν μας ξάφνιασαν οι Γερμανοί. Και πως αύριο ή μεθαύριο, θα φεύγαμε μαζί για τα Γιάννενα.

Προσπάθησα να της ξεκαθαρίσω πως αυτό το τελευταίο δε μπορεί να γίνει, εν όψει της δικής μου αποστολής. Αυτή επέμενε.

Και μου αποκάλυψε ότι ήταν αρραβωνιασμένη στα Γιάννενα, απ' την εποχή που ήταν εκεί σπουδάστρια στην Παιδαγωγική Ακαδημία. Το 'ξεραν και οι δικοί της και το ενέκριναν. Θα πήγαινε να τον βρει...

Συστηματικά, απόφευγε τ' όνομά του. Εγώ τ' άφηνα να περνάει έτσι, γιατί νόμιζα πώς έτσι κάπως μας βολεψε και τους δυό. Ψάξαμε στις κασέλλες και τα σεντούκια της κυρά Ευανθίας μήπως και βρούμε κάτι για ν' αλλάξει. Ήταν πνιγμένη στη βροχή. Βρήκαμε κάτι κόκκινες φούστες του παλιού καιρού και κάτι άλλους σάκκους με δαντέλλες και κορδόνια από «πράσινο πολύτιμο μετάξι», χάρη γιαννιώτικη και λιγεράδα.

Τα πήρε στο διπλανό δωμάτιο και γύρισε μεταμορφωμένη. Ότι κι αν φόραγε αυτό το κορίτσι πάνω του, του πήγαινε σαν να 'τανε κομμένο και ραμμένο για την ίδια. Έκανε δυό-τρεις γύρους για επίδειξη στο μαντζάτο, μου ζήτησε τη γνώμη μου και σε λίγο ακούμπησε στο μπάσι αποκαμωμένη. Καταλάβαινα πως ήθελε να κοιμηθεί. Της είπα να την αφήσω για να πάω επάνω.

Δεν μ' άφηνε. Ήθελε να με γνωθεί δίπλα της και να μου διηγηθείται.

Στην αρχή μου είπε ότι σαν γλύτωσαν από τους Γερμανούς, κουτροβαλώντας τον κατήφορο, φτάσανε αργά τη νύχτα με τη Φιλομήλα στη Διπύγια, που έχουν κάτι γνωστούς. Εκεί μάθανε πως στο χωριό τους οι Γερμανοί κάψανε καλύβες κι επιτάξανε δύο τρία σπίτια. Ανάμεσα σ' αυτά και δικό τους. Τη ρώτησα για τη Φιλομήλα και το Βλαδίμηρο... Δεν μου απάντησε αμέσως. Με κοίταζε περίεργα στα μάτια.

- Η Φιλομήλα έφυγε για το χωριό. Κι έπειτα πρόσθεσε. Πραγματικά δεν ξέρεις ή κάνεις πως δεν κατάλαβες.

- Να καταλάβω τί;

Ανασηκώθηκε από το μπάσι, ήρθε δίπλα μου, μ' αγκάλιασε κι άρχισε να με παρακαλεί να μη της θυμώσω. Να μην πω τίποτα σε κανέναν. Να μείνουμε έτσι όπως είμαστε τώρα φίλοι... και κάτι παραπάνω...

Κι εγώ επέμενα να μου πει τι έγινε ο Βλαδίμηρος κι αν έμαθε τι απέγιναν οι δυό τους με τον Αναγνωστίδη...

– Όστε δεν κατάλαβες τίποτα, στ' αλήθεια; Μου λέει... Όλη αυτή η ιστορία όλο αυτό το μπέρδεμα ήταν κόλπο της Φιλομήλας...

«Αυτής της δαιμόνιας Φιλομήλας. Που δεν έχει μέσα της ούτε Θεό ούτε Διάβολο. Αυτή, κουβεντιάζοντας στο δρόμο με τον Αναγνωστίδη έμαθε τους φόβους που τον έπνιγαν. Εκείνος δεν ήταν βέβαιος ότι τελικά θα τον αφήσουν ζωντανό οι αντάρτες του ΕΛΑΣ να φτάσει σώος στον προορισμό του, που 'ταν «πραγματικά» ο Ζέρβας. Η Φιλομήλα του ξομολογήθηκε ότι όλοι εμείς, τ' αδέρφια μου δηλαδή, η οικογένεια και γω, είμαστε Ζερβικοί και του έδωσε να καταλάβει πως ο Βλαδίμηρος, που 'ταν κι ο πιο φανατισμένος αντικομμουνιστής απ' όλους μας, θα 'βρισκε τρόπο να τον ξελασπώσει. Έτσι όταν πήγανε τη νύχτα οι δύο τους, ο Βλαδίμηρος δηλαδή με τη Φιλομήλα, να δούνε αν το χωριό είναι εντάξει, τα συμφώνησαν με το Βλαδίμηρο. Κι έτσι μέσα στην Καλύβα, ο Αναγνωστίδης κι ο Βλαδίμηρος, που 'ξερε την περιοχή, κατάστρωσαν το σχέδιο. Και τη σκαπούλαραν».

Έμνησκα μ' ανοιχτό το στόμα. Και λογάριαζα σε τι μπορεί να είμαι υπεύθυνος εγώ. Γιατί αργά ή γρήγορα η υπόθεση θα μαθευτεί.

Εγώ βέβαια ήμουν εκατό τοις εκατό σίγουρος, απ' όσα μου είπε ο Μηλιώτης, ότι ο Αναγνωστίδης δεν θα πάθαινε απολύτως τίποτα. Φόβους είχε που τον είχαν πιάσει και τον έσερναν εδώ και κει. Αυτοί νόμιζαν πως ερχόμενοι στην Ελλάδα θα είχαν όλους τους ρωμιούς σούζα. Τόσοι Άγγλοι αξιωματικοί πέρναγαν μέσα από τις περιοχές μας για να πάνε στο Ζέρβα και δεν έπαθαν τίποτα. Ο Αναγνωστίδης θα 'τανε το θύμα; Αν βέβαια ο Αναγνωστίδης δεν είχε σχέση με τους Γερμανούς, που υποψιάζονταν ο Μηλιώτης...

Η Γκάλια καταλάβαινε τους προβληματισμούς μου και τη στενοχώρια μου. Με διαβεβαίωνε ότι όλα αυτά τα 'μαθε στη Μπάγια. Ότι αν τα 'ξερε από γρηγορότερα θα μου τα είχε πει. Η εν πάση περιπτώσει θα είχε χαλάσει τα σχέδια της Φιλομήλας. Ότι η ίδια δε συμφωνεί με τ' αδέρφια της. Κι ούτε όλα τ' αδέρφια της είναι φανατισμένοι Ζερβικοί.

– Έσωσε και μας μίλησαν πρώτοι για Αντίσταση οι άνθρωποι του Ζέρβα... Όλοι το ίδιο είμαστε. Αντίσταση κάνουμε και μεις.

Όταν οι δυό μας με τη Φιλομήλα, ζητήσαμε προχτές, στο Μηλιώτη να καταταγούμε στον ΕΛΑΣ, η πρόθεσή μας ήταν ειλικρινής. Και δε θα δίσταζα, τουλάχιστον εγώ, ακόμα και τώρα να το κάνω.

Δεν ήθελα να την στενοχωρήσω άλλο. Αν και στο βάθος δεν την πίστευα. Άλλωστε καταλάβαινα ότι κι αυτή δε φταίει. Ίσως και γω ο ίδιος αν έβλεπα ότι ήθελαν να ξεκάνουνε έναν άνθρωπο που το μόνο του αμάρτημα ήταν ότι πήγαινε στο Ζέρβα, θα τον διευκόλυνα μ' όλες μου τις δυνάμεις να γλυτώσει.

Είχε αρκετά προχωρήσει η μέρα, όταν επέστρεψε η κυρα-Ευανθία και μας βρήκε να καθόμαστε στο μαντζάτο.

Περίμενα να συνοφριωθεί η κατά κάποιον τρόπο να δείξει δυσαρεστημένη, που μια άγνωστη κοπέλλα βρίσκονταν στο σπίτι της χωρίς αυτή να ξέρει τίποτα, και προ παντός να φορέι τα ρούχα της.

Οι εξηγήσεις που της δώσαμε και ιδιαίτερα η αλλαγή κατεύθυνσης της Γκάλιας, που έλεγε ότι σε κανα-δυό ώρες αυτή θα φύγει για τη Ντοβρά, μ' άλλους συναγωνιστές, την έκανε να αισθάνεται ευχαριστημένη.

Μας δήλωσε ότι λυπάται πολύ που είναι υποχρεωμένη να ξαναφύγει.

Καλή γυναίκα, η κυρα-Ευανθία. Είχε την έγνοια μου. Θα ξαναγύριζε στις αδερφής της να μείνει εκεί όλο το βράδυ, για να ξενυχτήσουνε τον «σχωρεμένο» τον άντρα της αδελφής της.

Τον καημένο, που δε βάσταξε... Η σφαίρα είχε μπει στα πλεμόνια, κοντά στην καρδιά. Αύριο αν δεν φανούνε Γερμανοί, θα γίνει η κηδεία του «Και πρόσθεσε»: Α! Ναι! Ούτε και ο Υπεύθυνος θα'ρθει απόψε, για φαΐ, μια κι ο μακαρίτης ήταν αδερφός του... Τώρα εσείς μέσ στο σεντούκι είναι κάτι άσπρες σακκούλες... έχει τραχανά, έχει και πέτουρα κομμένα, χυλοπίτες δηλαδή. Ότι σας αρέσει. Φτιάξτε τα μόνοι σας και φάτε... Ρούχα, αν θα 'θελε να κοιμηθεί εδώ η συναγωνίστρια θα βρείτε στο σιοπέτι.

Μας χαιρέτισε. Τη συλλυπηθήκαμε. Και μας άφησε μόνους στο σπίτι.

Θα μπορούσαμε να μείνουμε κεί όλη τη νύχτα. Μια ολόκληρη

νύχτα μόνοι, σ' ένα τεράστιο σπίτι. Αυτό τρόμαξε τη Γκάλια. Ωστόσο ήρθε δίπλα μου, με μια έκδηλη σιωπηλή παραίτηση στην αρχή, μια αισιόδοξη τρυφερότητα, γιομάτη αγάπη, έπειτα, κρύβοντας τους φόβους της, σα να 'θελε να δείξει ότι θα μπορούσε να ζήσει ακόμα και μια ζωή, ολόκληρη μαζί μου εκεί. Και τελικά, πράγμα που με ξάφνιασε, αφέθηκε ασυγκράτητη στη θύελλα του πάθους της.

Με ξύπνησε το πρωί, η πένθιμη καμπάνα του χωριού. Θα γίνονταν νωρίς η κηδεία του γαμπρού της κυρα-Ευανθίας. Βιάζονταν να προλάβουν, μη τυχόν ξαναφανούν οι Γερμανοί.

Είχα την εντύπωση ότι η Γκάλια είχε μείνει δίπλα μου όλη τη νύχτα. Η Γκάλια όμως το 'χε σκάσει όταν εγώ κοιμόμουνα, χωρίς να μ' αποχαιρετήσει.

Για τελευταία φορά την είδα ξημερώματα, με το γλυκοχάραμα. Ξαπλωμένη στο κρεβάτι δίπλα μου, αναστατωμένη κι ανήσυχη. Στριφογύριζε άυπνη. Πετάχτηκε κάποια στιγμή αναμαλλιασμένη, νομίζοντας πως άνθρωποι είναι όξω από το σπίτι και ψάχνουνε στους κήπους.

Γυμνή όπως ήταν κείνη τη στιγμή, μ' ένα σεντόνι μισοριγμένο πάνω της, μου 'φερε στη μνήμη την παλιά ρούσικη γκραβούρα που 'χαμε καδρωμένη στο πατρικό μου σπίτι, της ολόξανθης γλυκιάς Πριγκήπισσας Τατιάνας. Της το είπα και προσπάθησα να θυμηθώ, αν θα μου ήταν δυνατόν, ακόμα και το στίχο του Πούσκιν που 'ταν χαραγμένος στο κάτω μέρος της γκραβούρας.

*«Αχ, Τάνια! Τατιάνα μου πολυαγαπημένη
πνίγομαι στα δάκρυα και στον πόνο,
τώρα που μου λείπεις...».*

Κατάλαβα όμως πως κείνη τη στιγμή η Γκάλια, είχε σκόρπια τη σκέψη της και μ' έβλεπε απορημένη. Δεν ήταν σε θέση να με καταλάβει.

Ξαναξάπλωσε κοντά μου. Αλλά φαίνεται πως δεν την έπιασε ύπνος κι έφυγε.

Δυό ώρες αργότερα, ήρθε στο σπίτι ο υπεύθυνος του χωριού. Και μου έφερε την είδηση ότι το κατέβασμά μου στα Γιάννενα

ματαιώνεται. Αύριο θα 'πρεπε να είμαι στο Σκαμνέλι για σύσκεψη. Το Γρεβενίτι είχε καεί κι ο δεύτερος Γραμματέας της Πανεπιστημιακής είχε μετακομίσει εκεί. Τώρα μας ζήτηγε όλους κοντά του.

Ταυτόχρονα μου ανάγγελλε ότι μεγάλο κυνηγητό γίνεται στα χωριά, να βρεθεί ο Αναγνωστίδης, που δραπέτευσε και τα τρία αδέρφια από το Μαυρολίθαρο, που στάλθηκαν επίτηδες να τον διευκολύνουν. Ο Βλαδίμηρος κι οι δυό αδερφές του. Από το εφεδρικό του χωριού, μ' αυτή την κατάσταση που δημιούργησε το πέρασμα των Γερμανών, κανένας δε βγαίνει να φυλάξει για να τους συλλάβουν.

Αν και φαίνεται πως οι Γερμανοί έκαναν τη βόλτα τους. Βρήκαν πως θα 'τρωγαν το κεφάλι τους αν πήγαιναν παραμέσα. Και αποσύρθηκαν.

Καταλάβαινα, ότι το πέρασμα της Γκάλιας από το Δίλοφο, δεν είχε γίνει αντιληπτό. Ούτε και είχε υποψιαστεί κανένας τίποτα. Αλλ' άρχισα να 'χω τύψεις εγώ. Κάτι μέσα μου αντιδρούσε. Καταλάβαινα βέβαια ότι κι αυτό ήταν από τις ανόητες και σεχταριστικές ενέργειες της καθοδήγησης, που γίνονταν χωρίς σκοπό. Ίσως από τη στενοκεφαλιά του Μηλιώτη.

Ρώταγα τον υπεύθυνο για το κορίτσι της οργάνωσης που ήταν στην Παιδαγωγική Ακαδημία στα Γιάννενα. Ο Υπεύθυνος όμως μου ξεκαθάρισε ότι εδώ στο χωριό είμαστε όλοι μετροημένοι και γνωριζόμαστε μεταξύ μας. Τέτοιο κορίτσι δεν υπάρχει εδώ...

Άρα αυτό ήταν κατασκευάσμα της Γκάλιας. Με άλλο δίκτυο βρίσκονταν σε επαφή η Γκάλια. Και άλλοι ήταν αυτοί που με παρακολουθούσαν. Και ήξεραν πού βρίσκομαι κρυμμένος.

Με παρακολουθούσανε όμως; Γιατί; Μήπως για να δουν αν θα μπω στα Γιάννενα; Και με ποιόν θα 'ρθω σ' επαφή; Είναι δυνατόν σ' αυτή την ιστορία να μετέχει και η Γκάλια; Έχει έτσι ανακατευτεί ο κόσμος που τίποτα δεν αποκλείεται!.. Θεέ μου!..

Ο Υπεύθυνος μου είπε πως σαν θα είμαι έτοιμος για το Σκαμνέλι, να τον ειδοποιήσω... Κι αυτό έγινε. Ήρθε και η κυρά Ευανθία. Την ευχαρίστησα. Δεν έδειξε παραξενεμένη που δε βρήκε εκεί τη Γκάλια.

Μέχρι το Τσεπέλοβο μου 'καναν παρέα τρεις χωριανοί από το

Δίλοφο, που πήγαιναν για δουλειά. Κι από κει εγώ πήγα μονάχος στο Σκαμνέλι. Κοιτούσα πότε-πότε όμως προς τα πίσω για να δω μήπως με παρακολουθούν... Μου 'χε γίνει έμμονη ιδέα.

Στη σύσκεψη αναγκάστηκα να πω λίγα πράγματα, κάνοντας απολογισμό δουλειάς, για το Μαυρολίθαρο, τον Βλαδίμηρο και τα δυό κορίτσια. Την πορεία μας με τον Μηλιώτη που συνόδευε τον Αναγνωστίδη και την απόδραση του Αναγνωστίδη με τον Βλαδίμηρο.

Κι έπειτα τη συμπλοκή με τους Γερμανούς, τον τραυματισμό μου και την εξαφάνιση των κοριτσιών.

Ο σχολιασμός που έγινε ήταν ήπιος. Οι παραλείψεις ήταν όλες του Μηλιώτη.

Στον κατάλογο που είχαν εκεί μπροστά των οικισμών που κάηκαν ολοκληρωτικά από τους Γερμανούς, περιλαμβάνονταν και το Μαυρολίθαρο. Είχε καεί όλο από τους Γερμανούς όταν ξαναπέρασαν γιατί μέσα στα σπίτια είχαν βρεθεί όπλα.

Η σύσκεψη κατάληγε ότι κάποιιοι από μας θα 'πρεπε να φτάσουμε στη Σαγιάδα για να οργανώσουμε τη μεταφορά στη στεριά απ' την Κέρκυρα, των παλιών εγκλειστων του Λαζαρέττο.

Με τη διάλυση της Ιταλίας έμειναν λέφτεροι στην πεινασμένη Κέρκυρα, οι κρατούμενοι. Ανάμεσά σ' αυτούς ήταν και παλιοί Ακροναυπλιώτες. Μεγάλος, αλλά άγνωστος αριθμός.

Ορίστηκαν τρεις γι' αυτή την αποστολή. Κι ανάμεσα σ' αυτούς και γω, που έπρεπε απόψε, ή χαράματα αύριο το πρωί να ξεκινήσουμε. Δυό μέρες δρόμος, αν όλα πήγαιναν καλά.

Δύσκολα περάσματα, από Τσάμηδες και Ζερβικούς. Χρειάζονταν μεγάλη προσοχή, όχι τόσο στο πηγαίμό όσο στον ερχομό, που θα συνοδεύαμε πάνω από εκατό ανθρώπους, άρρωστους, πεινασμένους, ταλαιπωρημένους κι απροετοίμαστους για μεγάλες πορείες.

Οι περισσότεροι απ' αυτούς θα 'πρεπε να φτάσουν στο Ζαγόρι κι από κει να μοιραστούνε σ' ολόκληρη την Ελλάδα.

Περιπέτεια που βάσταξε τρεις βδομάδες. Μέρα νύχτα στο καραούλι. Κι από πάνω αρρώστιες, δυσκολίες, παράλογες απαιτήσεις εγωισμοί και μόνιμη παρεξήγηση για το τι είμαστε εμείς και τι είναι αυτοί.

Ήταν όλοι τους πετσι και κόκκαλο. Τα περύγια της μύτης και των αυτιών τους είχαν φέξει. Κανονική ζελατίνη.

Στο δρόμο πήγαιναν με μικρά βήματα, ο ένας πίσω από τον άλλο κι όλα σου άφηναν την αίσθηση μιας συνοδείας μελλοθανάτων. Όταν αργότερα είδα τους σκελετωμένους Πρόκριτους του Καλαί, περίφημο σύμπλεγμα του Ροντέν, το πρώτο πράμα που μου ήρθε στο μυαλό, ήσαν αυτοί, οι εξόριστοι του Λαζαρέττο της Κέρκυρας.

Δυό φορές μας χτύπησαν Τσάμηδες και μια φορά μας έφεραν εμπόδια Ζερβικές ομάδες. Ευτυχώς το εφεδρικό ΕΛΑΣ και κάποιοι ντόπιοι πολίτες, ήταν σε συναγερμό. Και βοήθησαν με πραγματική αυτοθυσία...

*

Γυρίζοντας, μόλις φτάσαμε στη Ζίτσα, κι από κει τα πράματα έδειχναν απλά: με ειδοποίησαν ότι ήρθε η ώρα να μπω στα Γιάννενα.

Μόνος. Θα ξέκοβα απ' το τσουρμo. Κι ήταν η πρώτη φορά που θα 'μπαινα στα Γιάννενα από διαφορετικό μέρος.

Δεν ήξερα τα κατατόπια. Θα με διευκόλυνε όμως ο Χάρης, γραμματέας της περιφερειακής, που θα 'ρχόταν να με βρει κοντά στην Καρίτσα.

Περίμενα ένα ολόκληρο βράδυ μέσα σ' ένα ρημαγμένο ερημοκλήσι. Κι έκανα μαύρες σκέψεις.

Δεν ήξερα τι να κάνω, αλλά και πού να πάω και σε ποιόν ν' απευθυνθώ. Έμεινα δυό μέρες νηστικός κι έπινα νερό από μια βρύση που απείχε ίσαμε τρία τέταρτα από το κρησφύγετό μου.

Τελικά ήρθαν κάποιοι νεολαίοι που για να καταλάβω σφύριζαν αντάρτικα τραγούδια. Φοβόμουνα την παγίδα και δεν έβγαινα. Τελικά τα παιδιά άρχισαν να ουρλιάζουν και να μου δίνουν να καταλάβω πως ο Χάρης είχε πάει μέσα στην Αλβανία, στους μειωνοτικούς και δεν ξαναφάνηκε.

Και τότε βγήκα, παριστάνοντας τον περαστικό κι αδιάφορο.

Συνεννοηθήκαμε, και προ παντός φύγαμε τρέχοντας γιατί είχαν

εμφανισθεί εκεί γύρω κάποιοι περίεργοι.

Ίσαμε που να μπω στα Γιάννενα και να κάνω τις συνδέσεις μου, μαρτύρησα της μάνας μου το γάλα. Παντού ήταν σκοπιές και κυκλοφορούσαν κοπάδια από χαφιέδες. Οι Γερμανοί είχαν αλλάξει πολλά πράγματα μέσα στην πόλη. Οι Ιταλοί είχανε παραμερισθεί και η Χωροφυλακή δραστηριοποιούντανε με καινούργιο ζήλο βάζοντας μπρος καινούργια τακτική. Σε μια σύσκεψη παράνομη που είχαμε σ' ένα σπίτι Γιαννιώτικο κοντά στ' άλλα, έμαθα, όταν έγινε κουβέντα για την δραπέτευση του Αναγνωστίδη, ότι η οικογένεια Ράδοβιτς, η οικογένεια της Γκάλια με τ' αδέρφια της δηλαδή, κυκλοφορεί τον τελευταίο καιρό μέσα στα Γιάννενα.

Μια Γιαννιώτισσα η Σοφία, που φαίνεται ότι ήξερε καλά όλο το σπίτι, μας έλεγε ότι τρία από τα αδέρφια της έχουν πάει στο Ζέρβα κι έγιναν αξιωματικοί. Οι αδερφές οργανώνουν τη Νεολαία εδώ στα Γιάννενα. Όλοι τους είναι βαμμένοι αντιδραστικοί και πράκτορες της Ασφάλειας.

Το τοπικό ΕΑΜ παλιότερα ήθελε κάποιον Ράδοβιτς να τον βάλει στο Μαυροπίνακα. Δεν έμαθε όμως τι μεσολάβησε και γλύτωσε. Τα κορίτσια, έτσι κι αλλιώς είναι τετραπέρατες κατά τα άλλα, αλλά... επικίνδυνες.

Τ' άκουγα όλα αυτά και τα κατάπινα. Μέσα μου ακόμα η Γκάλια ξύπναγε πόθους, ξύπναγε περίεργες καταστάσεις και μ' αναστάτωνε.

Οι αντιδράσεις μου αυτές, φαίνεται δεν έμειναν απαρατήρητες. Πολύ αργότερα, κάποιοι θέλοντας να βρουν εναντίον μου πάτημα, μου το θύμισαν. Είχε μπει στο φάκελλό μου.

Όταν το βράδυ κείνο στα Γιάννενα, έμεινα μόνος και σκεφτόμουνα όλα αυτά που άκουσα στη σύσκεψη με τους Γιαννιώτες, συλλογίστηκα τον Πούσκιν πάλι και τη Γκάλια...

*Αντίο αγάπη, αντίο θλίψη αντίο δακρυσμένα μάτια
δεν έχουν πια όλα αυτά κανένα νόημα.*

Η οργάνωση της ΕΠΟΝ μέσα στα Γιάννενα πήγαινε πάρα πολύ καλά.

*

Στα τέλη Δεκεμβρίου του 1944, καθώς το ΕΑΜ επεκράτησε και

στα Γιάννενα, μας ειδοποίησαν να πάρουμε μέρος σε μεγάλη σύσκεψη που θα γινόταν μέσα στην πόλη. Κι έτσι βρήκα και γω ευκαιρία να πάω στα Γιάννενα μέσα στα κρούα και στις βροχές, που δεν εννοούσανε να σταματήσουν.

Είχαν επιταγμένα ξενοδοχεία και σπίτια για να βολέψουν όλους τους προσκεκλημένους. Και μένα με βάλανε στο Ίλιον Πάλας, μόνον σ' ένα τεράστο δωμάτιο, που η ελάχιστη θέρμανση του ξενοδοχείου δεν έφτανε.

Τα Γιάννενα έλαμπαν. Ακόμα και μετά τα μεσάνυχτα έβλεπες να κυκλοφορούνε νέα αγόρια και κορίτσια στους δρόμους και να τραγουδάνε αντάρτικα τραγούδια.

Καμάρωνε κανένας την απογείωση, τη λαχτάρα και τον ενθουσιασμό αυτών των παιδιών που γεύονταν και μ' αυτόν τον τρισάθλιο καιρό, μια χαρά πρωτοφανέρωτη, που ξεκινούσε από τις πιο βαθιές ρίζες, της ανθρωπιάς τους. Μια χαρά στα όρια του ίλιγγου, τόσο γήινη.

Η μάχη της Αθήνας δεν απασχολούσε τόσο πολύ, όσο κι αν έφταναν με το ραδιόφωνο τα κακά μαντάτα. Όλοι μας είχαμε μπολιαστεί κατά τη διάρκεια της Κατοχής από μια άπλαστη κι ανυπόκριτη αισιοδοξία.

Ο ΕΔΕΣ που 'χε φύγει για την Κέρκυρα και είχε σχεδόν διαλυθεί μας έβαζε σε προβληματισμούς και τύψεις.

Τρώγαμε στην παλιά Στρατιωτική Λέσχη, καθόμαστε και κουβεντιάζαμε στον «Παρθενώνα» και κάναμε βόλτες στην Πλατεία και τις γειτονιές, όταν δεν μας απασχολούσε η σύσκεψη, που γινόταν στην αίθουσα του σινεμά Τιτάνια. Τα βράδια είχαμε σε διάφορα σπίτια πάρτυ.

Σ' ένα τέτοιο πάρτυ, στο πάρτυ της φίλης μου της Σοφίας, που την έβλεπα συχνά κάθε φορά που ερχόμουνα στα Γιάννενα, παράνομος, και την είχα πρωτοσυναντήσει σαν αντιστασιακή, (όταν το καλοκαίρι του σαράντα τρία έφτασα στα Γιάννενα από τη Ζίτσα), καθώς έμπαινα καθυστερημένος στο σαλόνι, βλέπω απροσδόκητα, λίγα μέτρα μπροστά μου, τη Γκάλια.

Μείναμε και οι δύο άφωνοι, και κεραυνοβολημένοι.

Η Σοφία που με δέχτηκε στην πόρτα κι ερχόταν πίσω μου, έκανε σχεδόν ένα σάλτο και βρέθηκε δίπλα μας γελώντας, σα να 'κανε τη συνάντηση αυτή επίτηδες, και πιάνοντας από το μπράτσο τη Γκάλια την έφερε προστά μου, προσθέτοντας.

– Για να ιδώ εγώ, πως θα φιληθούν εδώ δυό παλιοί φίλοι μεταξύ τους. Και φίλοι δικοί μου.

Με την πρόκληση της Σοφίας, σκέφτηκα πως θα 'πρεπε χαιρέτώντας την Γκάλια, να τη φιλήσω κι όλας. Αλλά την είδα να τραβιέται.

– Α! πα, πα! Όχι, όχι. Είναι μέσα ο Θάνος και θα παρεξηγηθεί.

– Έλα, τώρα, λέει η Σοφία. Θα δώσω εγώ εξηγήσεις στο Θάνο... μην τον σκέφτεσαι... Ο Πέτρος είναι προστά σου, δεν είναι κανένας ξένος.

– Ακριβώς γι' αυτό. Αν ήταν ένας ξένος, θα τον είχα κι όλας φιλήσει. Το κακό είναι ότι είναι ακριβώς ο Πέτρος, κι αυτό θα κάνει το Θάνο, θηρίο.

– Καλά-καλά, συμπλήρωσα εγώ και 'σφιξα το χέρι της Γκάλια, για να της πω πόσο χαίρουμαι που τη βλέπω.

Ίσως και να έτρεμα κάπως.

Η Γκάλια μπήκε προστά μου και την ακολούθησα, ακούγοντας δίπλα μου τη Σοφία, να λέει.

– Μάλλον τα κάναμε θάλασσα, και την περίμενα αυτή τη στιγμή! Ο Θάνος είναι ο αρραβωνιαστικός και φαίνεται πως είναι σκληρό καρύδι. Δεν μου 'χε πάει ο νους μέχρις εκεί. Αλλιώς τα φανταζόμουνα.

Μ' αυτά που έλεγε η Σοφία άρχισα και γω να δυσκολεύουμαι. Ωστόσο προσαρμόζοντας το φέρσιμό μου, προχώρησα πίσω από τη Γκάλια, που με πήγε κατευθείαν στον αρραβωνιαστικό της. Και κει η Γκάλια άρχισε να με συστήνει με το πραγματικό μου όνομα (το Πέτρος ήταν ψευδώνυμο της Αντίστασης και δεν το 'ξεραν εκεί μέσα παρά η Σοφία και η Γκάλια) και να προσθέτει το ότι είμαι φοιτητής, κι από πού κατάγομαι.

Γνωστοί απ' την Αντίσταση. Είπε κι άλλες λεπτομέρειες που πάνω στη σύγχισή μου, δεν τις έπιασα. Χαμογελάσαμε εγκάρδια με τον αρραβωνιαστικό και ακολουθώντας τη Σοφία, χαιρέτισα

και τρεις τέσσερεις άλλους Γιαννιώτες που τους ήξερα από την παλιά θητεία μου σα μαθητής στα Γιάννενα.

Έμαθα ότι ο Θάνος είναι γιατρός, φορούσε μάλιστα κείνο το βράδυ τα στρατιωτικά του, αρκετά μεγαλύτερος από μας, και τώρα ήταν επιστρατευμένος από τον ΕΛΑΣ με το βαθμό νομίζω του αρχίατρου.

Ήταν μια βραδιά δύσκολη για μένα, αλλά καθώς καταλάβαινα πιο δύσκολη για τη Γκάλια. Με το Θάνο, μιλήσαμε πολλές φορές, αλλά δεν τον είδα κομπλεξαρισμένο. Ήταν υπέρμαχος της Αντίστασης και μου διηγήθηκε πώς κατάφερε ν' αποσπάσει τη Γκάλια μέσα από τη σφηκοφωλιά των αδερφών της και να την κάνει φανατισμένη ΕΑΜίτισσα. Με την ευκαιρία έμαθα πως από τ' αδέρφια της Γκάλιας, οι πέντε μεγάλοι βρίσκονται στην Κέρκυρα, ακολουθώντας στο φευγιό τους Ζερβικούς. Οι άλλοι, μαζί και οι αδερφές της είναι εδώ στα Γιάννενα.

Η Γκάλια ερχόταν κάθε τόσο δίπλα μας ν' ακούσει τι λέμε, και φαίνονταν πώς το 'κανε άλλοτε από περιέργεια κι άλλοτε από φόβο. Είχε όμως διαρκή μικροκαυγά με τη Σοφία, που όπως μου είπε η Σοφία, αργότερα, τις έκανε διαρκώς παράπονα, που δεν την είχε ειδοποιήσει για την παρουσία μου, ώστε να έχει λάβει τα μέτρα της, και θα τα είχε κανονίσει όλα.

Δεν ήθελα να τη στενοχωρήσω άλλο και σκεφτόμουνα να φύγω, όταν ειδοποίησαν το γιατρό να πάει επίσκεψη σε κάποιον άρρωστο. Έτσι μας ζήτησε συγγνώμη ο γιατρός και σηκώθηκε, φώναξε και τη Γκάλια να ετοιμάζεται.

Όλες οι παρακλήσεις της Σοφίας να μείνει η Γκάλια, μέχρις ότου ξαναγυρίσει ο γιατρός στάθηκαν μάταιες. Η Γκάλια επέμενε να φύγουνε περισσότερο απ' το γιατρό. Και φύγανε.

Στο βάθος ήμουν απογοητευμένος από τη συνάντηση με τη Γκάλια. Αν και μέσα μου από καιρό το πράμα είχε πάρει το δρόμο μιας καλής και τρυφερής ανάμνησης. Στης Σοφίας με ξάφνιασε λίγο η απότομη εμφάνισή της στην αρχή, έπειτα όμως όσο την έβλεπα να τριγυρίζει εκεί μέσα, ένιωσα ότι πολλά πράγματα δούλευαν στο μυαλό και στην καρδιά μου.

Στο τέλος, κατάλαβα ότι κάτι μου 'λειψε και πόνεσα πολύ, όπως

την έβλεπα να φεύγει. Χωρίς καμιά ελπίδα να την ξαναδώ, μέσα στις λίγες μέρες που θα καθόμουν στα Γιάννενα...

Η Σοφία, όταν την ευχαρίστησα για την εκπληκτική βραδιά, χαιρετώντας την, μου χαμογέλαγε συγκαταβατικά σα να 'τανε συμμέτοχος στην αποτυχία. Με ρώτησε στα πεταχτά, τι έλεγε τόση ώρα ο γιατρός. Της είπα ότι διηγότανε πως είχε καταφέρει να κάνει την Γκάλια ΕΑΜίτισσα.

Γέλασε χαρακτηριστικά και μουρμούρισε: «Μα τι μας λέει ο τετραπέρατος. Ας μην ήσουν εσύ και γω, και τότε δε θα 'βλεπε Γκάλια, στο ΕΑΜ ούτε μετά θάνατο».

– ... Χωρίσαμε με το «Θα τα ξαναπούμε, στη σύσκεψη».

*

Την άλλη μέρα η σύσκεψη στο Τιτάνια άρχιζε πολύ πρωί. Και φαίνεται ότι η Σοφία, με τα χθεσινοβραδινά δεν πρόλαβε να 'ρθει.

Έπειτα από λίγο χωριστήκαμε σε ομάδες εργασίας. Και πήγαμε, κάθε μια ομάδα, να κουβεντιάσουμε σε τόπους που μας είχαν ορίσει.

Στη δική μου ομάδα, με βάλανε συντονιστή. Είμαστε όμως άτυχοι στην αίθουσα του Γυμνασίου, που μας έστειλαν. Έκανε τρομερό κρύο και δεν υπήρχε θέρμανση.

Προσπάθησα να συμμαζέψω τη συζήτηση, γιατί όπως και να 'χε το πράμα, κανένας μας δεν ήταν σε θέση να παρακολουθήσει.

Έλυσα τη συζήτηση, στα γρήγορα, ύστερα από κοινή απόφαση και μ' έναν Γιαννιώτη πήγαμε στο σπίτι του να σημειώσουμε σε χαρτί τα συμπεράσματά μας.

Έτσι, κατά τις δώδεκα καταλήξαμε στον Παρθενώνα. Με μια ματιά κατάλαβα ότι όλα τα στελέχη είχαν μαζευτεί εκεί. Και κουβέντιαζαν.

Τα νέα από την Αθήνα ήταν απρόσμενα και μπερδεμένα. Κι όλοι συζητάγανε γι' αυτό.

Στο βάθος δεξιά είδα τη Σοφία που μου έκανε νόημα να πάω προς τα κει.

Χαιρέτισα τους δικούς μου, που με φώναζαν, αλλά τράβηξα

προς τη Σοφία, που σκεφτόμουνα ότι κάτι πιο «δικό μας», θα 'χαμε να πούμε. Η συνάντησή μου με τη Γκάλια χτες, αν και δεν ήθελα να το πιστέψω, με είχε κάνει άνω-κάτω. Δεν περίμενα όμως τίποτα. Και δεν ήθελα να περιμένω. Ήταν τόσα τα προβλήματα μπροστά μας και τόσες οι σκοτούρες στην περίπτωση που χάναμε τη μάχη της Αθήνας, που δεν μ' άφηναν την πολυτέλεια να σκεφτώ για παραπέρα.

Ίσως από διαίσθηση, ίσως από προσεκτική εκτίμηση της κατάστασης που την χειροτέρευαν οι αοριστίες και τα παχιά κι ανερμάτιστα λόγια των καθοδηγητών της σύσκεψης και προ παντός η εντύπωση που μου άφησαν κατηφείς και συννεφιασμένοι οι άνθρωποι στα χωριά, όταν πήγα για να δικαιολογήσω την ένοπλη σύρραξή μας στην Αθήνα και δω στην Ήπειρο με τον ΕΔΕΣ, μου 'χαν κόψει τα πόδια και μ' άφησαν σ' ένα μεγάλο κενό που πάλευα να κλείσω με κατασκευασμένες προφάσεις.

Δεν ήξερα αν το ενδιαφέρον μου για τη Γκάλια θα μπορούσε να παίξει κάποιο ρόλο σ' αυτό τον κυβώνα που είχα μέσα μου.

Δεν είπα τίποτα απ' αυτά στη Σοφία που έδειχνε πιο αφοσιωμένη στο Κοράνιο του Κόμματος. Και δε σήκωνε κουβέντα αμφιβολίας για την κομματική γραμμή.

Οι γυναίκες όμως έχουν άλλες μυστικές δυνάμεις και επικοινωνούν μαζί μας μ' άλλα κύματα και σ' άλλους δείχτες. Και μόλις έφτασα δίπλα της το πρώτο λόγο που μου απεύθυνε ήταν.

– Μήπως έχεις τίποτα. Κρύωσες εκεί που πήγες ... ή σε κρύωσε χτες βράδυ η συμπεριφορά της Γκάλιας.

Γελάσαμε και οι δυό. Και με το πικρό μου γέλιο στο στόμα.

– Αχ καημένη Σοφία, της λέω. Γι' αυτό σε χαίρουμε και σ' αγαπώ. Πόσο θα 'θελα να 'χα την αισιοδοξία σου.

Ίσως κάτι κατάλαβε από τους προβληματισμούς μου και μ' έκοψε.

– Ποια αισιοδοξία, μου λέει. Εδώ πάμε κατά διαβόλου.

Και σε λίγο προσθέτει.

– Εγώ όμως για σένα, φρόντισα να σου κάνω ένα πρωινό δώρο.

– Τι είναι ακριβώς.

– Δεν υποπτεύεσαι τίποτα; μου λέει. Για σκέψου λίγο!..

– Τι να σκεφτώ. Το βλέπεις, έχω μέσα μου τέτοια θολούρα, που δε μ' αφήνει να ιδώ μπροστά μου.

– Καλά, μου λέει. Σε καταλαβαίνω. Αλλά σε λίγο θ' αλλάξει η διάθεσή σου. Κι επειδή χτες την έπαθα με τις «εκπλήξεις» μου, σου λέω από τώρα, ότι εδώ θα βρίσκεται σε δυο λεφτά η Γκάλια. Να μας κάνει παρέα... Να σου κάνει παρέα δηλαδή. Γιατί εγώ σκέφτουμαι να φύγω... αν μου το επιτρέψουν οι φόβοι και η σεμνοτυφία της Γκάλιας. Μου το ζήτησε η ίδια για να αποκαταστήσει τα χτεσινοβραδινά...

Έκοψε για λίγο την κουβέντα, κοιτάζοντάς με επίμονα στα μάτια και συμπλήρωσε.

– Πες' μου με ειλικρίνεια, έχεις περιθώρια μέσα σου, να κάνεις με τη Γκάλια ένα καλό ζευγάρι ή τη βλέπεις σαν όλες τις γυναίκες και σου πέρασε ο μεγάλος καημός...

Μ' έβαλε στα δύσκολα η Σοφία. Κι άρχισα να στοχάζομαι.

– Ξέρεις, μου λέει, τον γιατρό δεν τον πάει άλλο. Δεν τον αγαπάει, όσο κι αν εκείνος είναι ξετρελαμένος μαζί της. Κι όλο σκέφτεται να τον εγκαταλείψει. Από χτες βράδυ που είδε και σένα, κάνει σα τρελλή... Μου φαίνεται περίεργη. Δεν την γνωρίζω. Το θέμα καθώς είδα είναι βαθύτερο και τη φοβάμαι. Γι' αυτό παίρνω την πρωτοβουλία αυτή να σε ρωτήσω και να ξεκαθαρίσω την κατάσταση. Ναι ή όχι,

– Να μιλήσουμε σοβαρά της λέω. Τη Γκάλια τη σκέφτουμαι και τη θεωρώ σαν άνθρωπο δικό μου. Κι από χτες βράδυ είμαι αναστατωμένος... Μου πάει και θα 'θελα... Αλλά, αυτή τη στιγμή είναι τόσα τα προβλήματα που έχω στο κεφάλι μου, τόσες σκοτούρες κι είναι τόσο άγνωστο το πού θα βρίσκουμαι αύριο κι όλας, και τι θα κάνω στη ζωή μου, ώστε είναι ανάγκη να σου πω όχι... όχι. Η Γκάλια έχει το δρόμο της, κι ας μη λοξοδρομήσει. Ο Γιατρός είναι μια λύση και μπορώ να σου πω... όχι μια κάποια λύση. Κι αφού την αγαπάει σα τρελλός, αυτό είναι για μένα μια μεγάλη υπόθεση, και μια μεγάλη χαρά για τους δύσκολους καιρούς μας. Γι' αυτή την αγάπη του άλλου, παιδευόμαστε. Αρκεί να συνοδεύεται από καλωσύνη. Κι ο Γιατρός την έχει... Δε συμφωνείς και συ...

Την είδα να το σκέφτεται. Το βλέμμα της είχε χαθεί και κοίτα-

ζε βαθειά μέσα της να διαγνώσει, με βάση τις δικές της εμπειρίες. Από καιρό καταλάβαινα ότι μου είχε απόλυτη εμπιστοσύνη σ' αυτό που έλεγα. Και πριν ακόμα αρθρώσει λέξη.

- Α! Νάτη κι όλας ήρθε η Γκάλια, πάω να τη φέρω. Μη συλλογίζεσαι αυτά που είπαμε... Έχεις δίκιο. Εγώ θα τα κανονίσω όλα.

Και σηκώθηκε να πάει στην είσοδο του καφενείου για να φέρει δίπλα μας τη Γκάλια...

Κάποια στιγμή, αργότερα, η Σοφία έφυγε για τη Λέσχη και μείναμε μόνη. Η Γκάλια κι εγώ.

Είχε πολύ καιρό στη διάθεσή της. Ο Γιατρός είχε πάει στο Αγρίνιο και θα επέστρεφε αύριο το πρωί. Δε χορταίναμε ο ένας τον άλλο, κουβεντιάζοντας με στόμα και με μάτια.

Κατά τις δύο η ώρα, είχαμε μείνει οι τελευταίοι πελάτες στον «Παρθενώνα» και σηκωθήκαμε και μεις να πάμε προς τη Λέσχη. Φθάνοντας στο Ίλιον Πάλας είδαμε ότι και κει δεν υπήρχε ψυχή.

Πιαστήκαμε από το χέρι και σα ρομπότ ετεροκίνητα, μπήκαμε μέσα και ανεβήκαμε στο δωμάτιό μου.

Νύχτωσε γρήγορα κι έπρεπε να χωρίσουμε. Ζήτησε να μην ανοίξω τα φώτα. Να μη φιληθούμε. Και να μη τη συνοδέψω στο δρόμο. Πειθάρχησα. Κι όταν της άνοιξα την πόρτα και προσπάθησα κάτι να πω, μ' έκοψε.

- Είμαι πάρα πολύ μόνη, ψέλλισε. Και ύστερα από λίγο, πρόσθεσε. Δεν ξέρω αν θα το αντέξω. Κι έφυγε. Η σκιά της χάθηκε μές στο σκοτάδι του διαδρόμου.

*

Την Γκάλια την έχασα από τότε για πολύ καιρό.

Πέραγα από τα Γιάννενα κι ένιωθα μια παράξενη τρυφερή λαχτάρα μέσα μου να την ξαναδώ έστω κι από μακριά.

Είχα τις ενοχές μου. Κι είχα ταυτίσει τα Γιάννενα, μια Πολιτεία που τόσο αγαπούσα με την παρουσία εκεί της Γκάλιας.

Η γλυκειά θλίψη του αυτοτιμωρούμενου που κυριαρχούσε μέσα μου, όταν έφτανα στα Γιάννενα και ήμουν βέβαιος ότι δεν θα

κατέβαλα καμιά ιδιαίτερη προσπάθεια να τη συναντήσω, από αδυναμία του χαρακτήρα μου, αλλά και από διάθεση δοκιμασίας του, γίνονταν φουρτούνα μανιασμένη, και βασανισμός σαν έμπαινα στο αεροπλάνο κι εγκατέλειπα τα Γιάννενα. Περνώντας πάνω από την πόλη έψαχνα μάταια στα δευτερόλεπτα που είχα στη διάθεσή μου, να ξεχωρίσω ανάμεσα σε καινούριες και παλιές στέγες το δικό της σπίτι. Για κάποιο «αντίο» που ψιθύριζα μόνος.

Η γλυκειά κι ανεκτίμητη φίλη μου Σοφία, που θα μπορούσα να κουβεντιάσω μαζί της, για τη Γκάλια και να γιομίσω έτσι κάπως, το κενό που είχα μέσα μου, είχε από καιρό πεθάνει στην εξορία. Πόσο με είχε καταθλίψει κι αυτό.

Ένα-ένα τα φύλλα, μιας έξαλλης από χαρά κι ελπίδα περιόδου της ζωής μου, μαδούσανε και χάνονταν.

Με ροκάνιζε ο φόβος του κενού που θα ακολουθούσε. Κι αυτό μ' έκανε να γαντζώνουμαι πιο πολύ από τη ζεστή μνήμη της Γκάλιας, παρ' όλες τις αδυναμίες μου. Και την απουσία της.

Τελικά είδα για τελευταία φορά τη Γκάλια γιαγιά πια, στον Εθνικό Κήπο της Αθήνας. Κι ήταν αυτό που δεν περίμενα ποτέ μου. Πρόσεχε δυό μικρά διαβολάκια ολόξανθα σαν κι αυτήν.

Ήταν η ωμορφότερη γυναίκα που είχα δει να κάθεται σ' αυτό το παγκάκι, από όπου περνούσα σχεδόν δύο φορές τη μέρα, καθώς πήγαινα κι ερχόμουνα στο γραφείο μου.

Δεν ξαφνιάστηκε. Με δέχτηκε δίπλα της με στοργή. Σα να περίμενε. Κι άρχισε να μου ζητάει με τρυφερότητα, πληροφορίες για μένα και την οικογένειά μου.

Κάποια στιγμή που είπε πως άλλες δυο φορές με είδε να περνώ βιαστικός από το ίδιο μέρος, αλλά δίστασε να μου μιλήσει. Ίσως αυτό να γίνονταν κι αυτή τη φορά, αν εγώ δεν την πρόσεχα.

Τη ρώτησα: «Γιατί αυτό;»

Γέλασε ευγενικά, αλλά αρνήθηκε να μου δώσει απάντηση.

Κι όταν της έδειξα το σπίτι μου απέναντι, χαμογέλασε και ψιθύρισε.

- Ναι... το ξέρω.. Μου το έχουνε δείξει.

Την κοίταγα δειλά από το πλάι ανικανοποίητα και με παράπο-

νο, μετρώντας μέσα μου τα χρόνια που είχαν περάσει από τότε. Κι έβλεπα ότι τα χρώματά της έμειναν τα ίδια. Το ίδιο χτένισμα. Η ίδια βαριά φωνή, που την άκουγα αμέτρητες φορές στον ύπνο μου σαν να είμαστε χτες μαζί.. Κι όταν για μια στιγμή γύρισε το πρόσωπό της προς εμένα, διαπίστωσα κάτι μοναδικό, που μ' έκανε να νιώσω σ' όλο μου το κορμί τρικυμία και ίλιγγο. Τα μάτια της. Κείνα τα μάτια της που 'μοιαζαν με κυκλάμινο, σπαράσσονταν από μια βαθειά θλίψη.

Μάτια των δεκαεννιά χρονών. Είχανε χάσει τη ζωηράδα και τις ανταύγειες κείνης της εποχής.

Την έπιασα από το μπράτσο. Ξαναθυμήθηκα τους στίχους του μεγάλου Πούσκιν.

*Αχ, Τάνια!.. Τατιάνα μου πολυαγαπημένη
πνίγομαι στα δάκρυα και στον πόνο...*

Κούνησε το κεφάλι της.

– Έμεινες ο ίδιος, μου λέει, ψιθυριστά. Το φανταζόμουνα. Και το λαχταρούσα. Δεν ζητούσα τίποτα άλλο στη ζωή μου, παρά να μείνουν ζωντανές μέσα μας, αυτές οι λίγες ώρες που περάσαμε μαζί...

Είχε φαίνεται περάσει η ώρα και σηκώθηκε να φύγει. Τα εγγονάκια της ήρθαν δίπλα της, ζήτηγαν να μείνουν κι άλλο. Η Γκάλια προσπαθούσε να τα πείσει με την υπόσχεση ότι θα τα φέρει και αύριο. Και η μεγαλύτερη από τα δύο (το άλλο ήταν αγόρι) απευθύνθηκε σε μένα να βοηθήσω.

– Παππού, πείτε της και σεις να μείνει. Παρακαλώ. Πείτε της ακόμα ότι θα μείνετε και σεις να της κάνετε παρέα.

Η γιαγιά, χαϊδεύοντας τα ξανθά μαλλιά της μικρής χαμογελούσε.

Τους συνόδεψα μέχρι τον Ξυλοθραύστη, όπου πάνω στο πεζοδρόμιο περίμενε το αυτοκίνητό τους. Περιπατούσαμε χωρίς να αρθρώνουμε κουβέντα. Κι όταν είχαν πλέον τα παιδάκια μπει στο αυτοκίνητο, γύρισε η Γκάλια να με χαιρετίσει, χαμογελώντας.

– Είναι αστείο, μου λέει, να σε λένε τα παιδιά παππού... Τα παιδιά έχουν ένστικτο... Θα 'ναι δύσκολο να μην καταλάβει κανένας ότι ο πραγματικός παππούς τους... είσαι συ!..

Και βιάστηκε να μπει στο αυτοκίνητο.

Έμεινα εκεί καρφωμένος, κι άφωνος για κάμποση ώρα, κοιτάζοντας μια το σπίτι μου, απέναντι, μια τα ίχνη πάνω στο πεζοδρόμιο του αυτοκινήτου της Γκάλιας, που ο οδηγός βιάστηκε να απομακρύνει.

Ξαναπέρασα την άλλη μέρα, από το ίδιο μέρος του κήπου. Και την άλλη και την άλλη... Ζήτηγα μια απάντηση στο γρίφο, που μου έβαλε την τελευταία στιγμή η Γκάλια. Δεν την πήρα. Η Γκάλια και τα παιδιά δεν ξαναφάνηκαν στο πάρκο.

Στα Γιάννενα, το καλοκαίρι, που ακολούθησε, πήγα αποφασισμένος να λύσω το μυστήριο. Ρωτώντας φίλους έμαθα το ξαφνικό θάνατο της Γκάλιας σ' αυτοκινητιστικό ατύχημα. Κι όπως, μου φάνηκε απίστευτο, η καρδιά κι η σκέψη μου δεν ήθελαν να ανταποκριθούν σ' αυτό. Κι αντιδρούσαν με πυρετό στη μνήμη μου και στη φαντασία.

Για πολλούς μήνες έπιανα τον εαυτό μου να ψιθυρίζει ξαναδίνοντας ζωή στη Γκάλια μέσα μου, με τους στίχους του μεγάλου Πούσκιν.

– *Τάνια, Τατιάνα μου, πολυαγαπημένη!..*

Το χειρότερο ήταν, ότι και τα Γιάννενα μου φαίνονταν από τότε μια κρύα κι άδεια Πολιτεία, δίχως κανένα νόημα για μένα.

Γλυκειά Φυλλίτσα

Όταν πια ήταν αδύνατο ο Πέτρο Χατζής, να μείνει και να κυκλοφορεί στο Κέντρο της Αθήνας, οι φίλοι βάλθηκαν να βρουν έναν τρόπο να τον βολέψουν κάπου στα προάστεια. Καλοκαίρι του 1945.

Η πρώτη κι η δεύτερη μέρα πέρασε μ' αγωνία αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Είχανε φορτώσει όλες τους τις ελπίδες πια στον Σπύρο, που ήξερε τα πάντα. Κανονικός τρουποφράχτης. Στο διάστημα της Κατοχής είχε σώσει κόσμο και κοσμάκη. Έλα όμως που τις τελευταίες μέρες τον είχανε χάσει και το χειρότερο ήταν ότι κανένας τους δεν ήξερε πού βρίσκεται... Να είχε γυρίσει στο χωριό, ήταν μάλλον αδύνατο. Εκεί τον κυνηγούσανε Θεοί και Δαίμονες. Από τα Γιάννενα θα τον είχανε κι όλας μαζέψει στου Φιξ.

Αναγκαστικά, θα περιμέναμε. Αν και το πράγμα ζόριζε, αφού αυτός που έψαχνε να τον συλλάβει, ο Τάκης Πώρος, ήταν υπομοίραρχος της Χωροφυλακής και τα μέσα που διάθετε τρομερά και φοβερά. Όσο δε για το πείσμα του, δεν κάλμαρε με τίποτα. Το 'χε βάλει «Μετ-Μωαμέτ να τον εκδικηθεί για να πάρει το αίμα πίσω» καθώς έλεγε.

Τι τον είχε πιάσει κι αυτόν το Χριστιανό, να νομίζει ότι ο Πέτρο Χατζής ήταν υπεύθυνος που είχε φάει ένα γενναίο ξύλο, (του 'χανε σπάσει σχεδόν τα κόκαλα), το διάστημα της κατοχής, όταν τον έπιασαν στο μεσοχώρι του χωριού του, τύφλα στο μεθύσι να βρίζει την Κατάσταση, τους Υπεύθυνους στην Οργάνωση του χωριού, τους πάντες και να λέει ό,τι θέλει κι ό,τι του κατέβαζε το μπερδεμένο του κεφάλι, βγάζοντας τ' απωθημένα του. Που εδώ που τα λέμε, από τη μια μεριά πρόδιναν τις προθέσεις του, κι από την άλλη δεν είχαν μαζευτεί εκεί δίχως κανένα λόγο και χωρίς κάποια βάση.

Η ατυχία του Πέτρου Χατζή ήταν ότι έτυχε κείνην την μέρα να

βρεθεί κι αυτός στο χωριό του, αλλά να μάθει τα συντρέξαντα, καθυστερημένα και κατόπιν «εορτής» (Βέβαια, εδώ δεν πάει το εορτής μια που τον άνθρωπο τον είχανε κάνει τόπι στο ξύλο).

Ήρθε ο αδερφός του νωματάρχη, (τότε ο Τάκης Πώρος ήταν ακόμα νωματάρχης), έξω απ' την εκκλησία, και που παρακολουθούσε ο Πέτρο Χατζής τον Επιτάφιο της Μεγάλης Παρασκευής, και του είπε τι μακελειό γινότανε στο Φρουραρχείο, με τον αδερφό του. Τρέξανε λοιπόν μαζί για να τον αποσπάσουνε από τα χέρια των «δημίων».

Είχε νυχτώσει και στο λεγόμενο Φρουραρχείο οι «λεβέντες του γλυκού νερού» αφού είχαν κάνει τη δουλειά τους, υπό το θαμπό φως «ενός δαδιού στον λυχνοστάτη, κατέβαζαν τα τσίπουρά τους με ήσυχη κατά κάποιον τρόπο τη συνείδησή τους, ξάπλα στο πάτωμα και σιγοτραγουδούσαν του καλού καιρού».

Η εμφάνιση του καθοδηγητή, τους χάλασε το ραχάτι. Μουρμούρισαν, αφήνοντας υπονοούμενα ότι πάντοτε φυτρώνει στη μέση και τους χαλάει τη σειρά. Ο ένας μάλιστα, αυτός που από καιρό έβλεπε την παρουσία του Χατζή στην οργάνωση εμπόδιο, προχώρησε και στην απειλή πως... «Δε θ' αργήσει η ώρα που θα περάσει κι ο Χατζής από το μπάγκο του».

Τον ενωματάρχη σε μαυρο χάλι, τον βρήκαν και τον παράλαβαν από το διπλανό δωμάτιο. Τον πιάσανε με τον αδερφό του και τον σύρανε έξω, για να τον φορτώσουνε σ' ένα μουλάρι που τους περίμενε. Φαίνεται πως κείνη τη στιγμή, πάνω στην αγανάκτησή του και τη ντροπή που ένιωθε ο Πέτρο Χατζής από το κατάντεμα της «οργάνωσης», θέλησε να νουθετήσει κάπως τον διαλυμένο ενωματάρχη και πρόσθεσε πως από δω και μπρος, θα 'πρεπε να σταματήσει «να πίνει και να τα βάζει με την Οργάνωση»...

Ε! Λοιπόν. Από όλη αυτή τη διαδικασία, στο μυαλό του ενωματάρχη, μονάχα αυτό σφηνώθηκε. «Ο Πέτρο Χατζής, τον παράδωσε στους Δήμιους, ο ίδιος και τον απάλλαξε».

Ο Πέτρο Χατζής δεν είχε αντίρρηση ακόμα και σήμερα, να το συζητήσει με τον ...άνθρωπο, αν του 'δινε το χρόνο... αλλά φοβότανε ότι κι αυτός ήταν σαν τον άλλο που περίμενε την ευκαιρία να τον περάσει απ' τον ... «μπάγκο».

Ο Σπύρος φάνηκε την τρίτη μέρα, γυρίζοντας από το Μωριά. Είχε εξασφαλίσει εκεί μεροκάματα στον τρύγο και πηγαινοερχότανε στα χωριά της Ακράτας. Έμαθε το πρόβλημα και χωρίς χρονοτριβές ζήτησε ν' ανταμώσουνε οι δυό τους, την άλλη μέρα το πρωί. Είχε κάτι σκεφτεί και υπολόγιζε ότι μ' αυτό λύνονταν ο κόμπος για κάμποσο καιρό. Κι έπειτα... έχει ο Θεός. Εδώ θα 'μαστε, δε χάθηκε ο κόσμος.

Έτσι ο Πέτρο Χατζής βρέθηκε με το Σπύρο την άλλη μέρα, στο σπίτι μιας ξαδέρφης του, της Φυλλίτσας στο Βύρωνα.

Διαμέρισμα δύο μεγάλων δωματίων, ισόγειο στη γωνιά. Καθηγήτρια σε γυμνάσιο η κυρία Φυλλίτσα, μ' ένα γιο, το Βασιλάκη δώδεκα χρόνων και σύζυγο «χωρισμένο κι εξαφανισμένο», ίσως κάπου στο Παραπέτασμα.

Όλα καλά. Η κυρία Φυλλίτσα είχε ζητήσει από το Σπύρο κάποιον «δικό μας» να καταλάβει το δεύτερο δωμάτιο, γιατί το 'χε βάλει στο σημάδι η Υπηρεσία ως κενό και εν όψει των φρονημάτων του «συζύγου», δεν είχε σημασία που είχαν χωριστεί, όλο έρχονταν και ξανάρχονταν μουστερήδες να το επιτάξουν, αν τυχόν, και όταν η τοπική οργάνωση της Νεολαίας των Προοδευτικών (κόμματος του Καφαντάρη) δήλωνε ότι το εγκαταλείπει.

Στην πραγματικότητα, η Νεολαία αυτή το 'χε εγκαταλείψει γιατί δεν είχε οπαδούς. Ένας όμως νεολαίος από το Συνοικισμό, δεν ήθελε να φαίνεται ότι έπαψε κάτι να εκπροσωπεί και σε συνεννόηση με την κυρία Φυλλίτσα, διατηρούσε μια ταμπέλλα έξω από το σπίτι και έλεγε ότι το γραφείο αυτό δουλεύει, δέχεται κόσμο και αλληλογραφία εκεί. Και επομένως η παλιά επίταξη συνεχίζεται. Αν θα πήγαινε και ο Πέτρο Χατζής ως φιλοξενούμενος (νοικάρης δεν θα επιτρέπονταν να είναι λόγω ενοικιοστασίου), θα 'βλεπαν μέσα κρεβάτι, πράγματα κ.λπ., θα δημιουργούνταν βεβαιότητα ότι δεν υπάρχει κενός χώρος και ο φόβος της άμεσης επίταξης θα απομακρυνόταν.

Ήταν τόσο πειστική η κυρία Φυλλίτσα όταν τους τα 'λεγε, αυτά, που καταλάγιασε και ο Πέτρο Χατζής από την αναστάτωση που είχε υποστεί βλέποντας την ταμπέλα της Νεολαίας, μιας νεολαίας που τότε τη θεωρούσανε οι αριστεροί, μαύρο γεράκι κι επικίνδυνο εχθρό, και την οποία θα 'κανε χάρις στον ανεκδιήγητο υπομοί-

ραρχο, συγκάτοικό του και σέμπρο.

Στο σπίτι της κυρίας Φυλλίτσας και στο δωμάτιο που 'ταν γραφείο των «προοδευτικών», έστησε και ο Πέτρο Χατζής από δω και μπρος το στρατηγείο του.

Ο Σπύρος τον εγκατέλειψε στην ξαδέρφη του κι έφυγε ξανά για τον τρύγο. Ο Πέτρο Χατζής, για τους τύπους στη γειτονιά, ήταν αδερφός του Σπύρου και ξάδερφος της Φυλλίτσας, από το χωριό. Έκανε παρέα με το Βασιλάκη και ψωνίζανε μαζί στη γειτονιά «φιλεναδίτσες».

Τα βράδια πότε-πότε πηγαίνανε στα υπαίθρια σινεμά οι τρεις μαζί. Κατεβαίνανε στο τέρμα Παγκρατίου για βόλτα. Στο Άλσος. Στο Περιβολάκι. Αποφευγε όσο γινόταν, ο Πέτρο Χατζής το κέντρο της Αθήνας, αν και είχε βρει δουλειά εκεί με εξευτελιστικές αποδοχές, ίσα-ίσα για να τα φέρνει βόλτα. Με τη δουλειά του, φρόντιζε να μη κυκλοφορεί σε κακοτοπιές τη μέρα. Και έφευγε γρήγορα για το Βύρωνα, μόλις τέλειωνε.

Δίπλα στη Φυλλίτσα ένωθε σίγουρος. Ήταν είκοσι χρόνια μεγαλύτερή του, αλλά αυτό δεν είχε να κάνει. Είχανε πολλά πράγματα να πούνε και πολλές κοινές αγαπες και λαχτάρες. Για μουσική. Για λογοτεχνία. Και προ παντός την ίδια αίσθηση για τον κόσμο των χρωμάτων και την ίδια αισθητική για τα πράγματα που ήταν γύρω τους. Ήταν μια όμορφη γυναίκα και είχε προ παντός παιδεία κι ευγένεια.

Η ίδια ένα βράδυ που γυρνούσανε από τη βόλτα στο Παγκράτι του είπε γελώντας.

– Ξέρεις τι παρατήρησα τώρα τελευταία. Από τις συναδέλφισσές μου στο Γυμνάσιο, δυο τρεις πύκνωσαν τις επισκέψεις τους στο σπίτι μου.

– Πού το αποδίδεις, της λέει εκείνος...

– Αυτό διερωτώμαι και γω... Ίσως το κάνουν από περιέργεια. Να ιδούν και σένα. Ποιος είσαι. Πώς είσαι... Ξέρεις, οι γυναίκες είναι πολύ περίεργες. Τους ενδιαφέρουν πιο πολύ οι άλλοι, παρά ο εαυτός τους.

– Εγώ όμως, είμαι έξω από το χορό, λέει ο Πέτρος. Αφού δεν τις είδα ακόμα. Κι άρχισε να γελάει.

– Και θα σε δουν... και θα τις δεις, του λέει εκείνη... Είναι δυό

σουσουράδες αδερφές, που δε θα βγάλουνε το μήνα, αν δεν προλάβουνε να τα ερευνήσουν όλα. Η μία μάλιστα, μου 'ριξε και τη σπόντα, για το «κατά πόσο είσαι ξάδερφος».

– Μήπως γίνομαι αφορμή για σχόλια, λέει με περίσκεψη ο Πέτρο Χατζής. Και είναι ανάγκη γρήγορα να του δίνω.

– Ω! Όχι για το Θεό. Είμαστε μια χαρά τώρα. Έτσι το 'πα για να γελάσουμε... Δε σου φαίνεται αστείο. Και 'κοψε τη συζήτηση.

Ο Βασιλάκης άκουγε κι όταν η μάνα του σταμάτησε απότομα, άρχισε να κάνει σχόλια για τις δυό γεροντοκόρες θείες του. Έχουν έναν αδερφό που δε δούλεψε ποτέ κι όλο μεγάλα λόγια είναι. Τον έχουνε όμως και οι δυο μη στάξει και μη βρέξει. Του κουτιού, που τον τελευταίο καιρό βαρέθηκαν τη γκρίνια και τις παραξενιές του και του νοικιάσανε στη διπλανή πολυκατοικία ένα χωριστό διαμέρισμα. Εκεί τώρα μένει ο Αρίστιππος. Ερχότανε συχνά κι αυτός στο σπίτι, αλλά τώρα χάθηκε.

Η Φυλλίτσα, ακούγοντας το Βασιλάκη να 'χει πάρει φόρα, άρχισε να τον μαλώνει...

– Δεν είναι αυτά για τους μικρούς...

– Εγώ δεν είμαι μικρός.

– Μικρός δεν είσαι, αλλά τι μας νοιάζει εμάς τι κάνει η Φρόσω κι ο Αρίστιππος... Εμείς έχουμε τόσα άλλα πράγματα να πούμε.

– Ναι, αλλά εσύ πρώτη άρχισες τη συζήτηση...

– Το 'κανα για να γελάσουμε...

– Άστα, αυτά, Ξέρω εγώ γιατί το 'κανες...

Αναγκάστηκε ο Πέτρο Χατζής να μπει στη μέση, αλλάζοντας κουβέντα και η Φυλλίτσα τον ευχαρίστησε.

*

Τη Φρόσω και την Αφροδίτη, τις δυο αδερφές τις γνώρισε τη βδομάδα που ακολούθησε. Η πρώτη ήταν καθηγήτρια των τεχνικών, και σαν τέτοια παρακολουθούσε τα πολιτιστικά, και τους έλεγε διαρκώς, για τις εκθέσεις ζωγραφικής, τα θέατρα, τον κινηματογράφο, που κείνη την εποχή είχαν ενδιαφέρον. Ζούσε ακόμα ο Βεάκης, η Κοτοπούλη, ο Μπουζιάνης κι ένα σωρό άλλοι, που 'ταν για όλους οι θεοί της εποχής.

Η Αφροδίτη ήταν φιλόλογος κι ο μεγάλος της καημός ήταν που κρατούν τον Έζρα Πάουντ φυλακισμένο και δεν του δίνουν αέρα και κουράγιο να ξαναγράψει ποίηση. Έκανε πως δεν είχε ακούσει τίποτα για την άλλη πλευρά, την απαράδεκτη, του Πάουντ.

Πιάνανε τη συζήτηση στις εφτά τ' απόγευμα και δεν την τελειώνανε ούτε στις δύο μετά τα μεσάνυχτα. Τους φώναζαν οι γείτονες να σταματήσουνε γιατί θέλανε να κοιμηθούνε κι έτσι παίρνανε είδηση πως είχε περάσει η ώρα. Τις περισσότερες φορές ο Βασιλάκης τους εγκατέλειπε απ' τις έντεκα.

Όταν φεύγανε οι αδερφές, η Φυλλίτσα έρριχνε τις σαϊτιές της με χίλιους δυό υπαινιγμούς. Έρχονταν στο δωμάτιό του φιλοξενούμενου, για να μη ξυπνήσει ο μικρός, και προσπαθούσε να διαγνώσει τις εντυπώσεις του.

Ήταν φανερό πως ανάμεσα στις φίλες και συναδέλφισσες υπέβροσκαν παλιές αντιζηλίες και προσποιήσεις με πολλές παρεκτροπές.

Έμπαινε στη μέση, καθώς καταλάβαινε, ο Πέτρος, ένας κάποιος λοχαγός που είχε αρραβωνιαστεί προπολεμικά τη Φρόσω, αλλά τις αλώνιζε όλες στο Γυμνάσιο, κατά την έκφραση της Κυρα-Καλλιόπης Σμυρνιας φαρμακόστομης γειτόνισσάς τους, που είχε τώρα αρραβωνιάσει τη μονάκριβή της κόρη, και είχε ξεσαλώσει για τις άλλες.

Το διαμέρισμα ήταν δυτικό, και μ' όλα τα παράθυρα ανοιχτά, από την ώρα που 'φευγε ο ήλιος, έβραζε τη νύχτα... Ισόγειο όμως και ήτανε υποχρεωμένοι να κλείνουνε τις γρίλιες. Για να γίνεται όμως ρεύμα έμειναν οι εσωτερικές πόρτες μισάνοιχτες, και μέσω της κουζινόπορτας που αντιστοιχούσε σε μια σκάλα υπηρεσίας, η οποία κατέληγε σε σιδερένια πόρτα με τζάμι, ελπίζανε να σπάσει το πνίξιμο και να βγει κάποιο αεράκι. Που δεν έβγαινε με καμμιά κυβέρνηση... Και ήταν βραδιές που μαρτυρούσανε.

Ο δρόμος νύχτα μέρα είχε πέρασμα. Ζευγάρια κι άλλες παρέες που γύρναγαν από ταβέρνες, πολλές φορές, κόλλαγαν στο πεζοδρόμιο που 'ταν έξω από τα παράθυρά τους και το παρατράβαγαν στην «πάρλα». Το τι ακούγανε, δε λέγεται. Η έγνοια της Φυλλίτσας ήταν να μην τ' ακούει όλα αυτά, ο Βασιλάκης. Αλλά δε γίνονταν... Είχανε όμως βρει ένα σύστημα υπαινικτικό της παρουσίας τους εκεί μέσα, χωρίς φωνές και κακοκαρδίσματα. Βήξιμο και σύρσιμο καρέκλας, που τους έκανε όλους ν' απομακρύνονται,

αδιαμαρτύρητα. Και γρήγορα μάλιστα.

Μια απ' αυτές τις λευκές νύχτες, που αναγκάστηκε ο Πέτρο Χατζής να βγει έξω από το σπίτι, δεν τον χώραγε το κλειστό ισόγειο δωμάτιο με τίποτα, να περπατήσει, ένιωσε πως τον ακολούθησε στο λεφτό και η Φυλλίτσα. Σα να 'χανε συνεννοηθεί.

Έτσι περπατήσανε μαζί ίσαμε εκατό μέτρα, φτάνοντας στην άκρη του οικοπέδου αλάνα, που 'μνησκε στο πλάι ενός μεγάρου μισοτιναγμένου απ' τα Δεκεμβριανά. Καθίσανε πλάτη με πλάτη πάνω σε μια γκρεμισμένη μάντρα και κουβεντιάζανε. Ξάστερη βραδιά. Φύσαγε ένα αεράκι, που μαλάκωνε την πυρακτωμένη νύχτα.

Η Φυλλίτσα, μ' όλη την έγνοια που 'χε μην ξυπνήσει ο Βασιλάκης και τρομάξει μέσ στη νύχτα, διηγότανε ιστορίες από την έγγαμη ζωή της, τα φοιτητικά της χρόνια και την Κατοχή. Κάποια στιγμή το γύρισε στη γνωριμία της με την συναδέρφισσά της Αφροδίτη, τη μία από τις δύο αδερφές. Και συμπλήρωσε πως...

– Έχεις και συ, Νεαρέ μου, απ' αυτήν την ιστορία τα τυχερά σου. Φαίνεται τα κορίτσια σε συμπάθησαν και σε θέλουνε κοντά τους... από προχτές, οι δυό αδερφές, μου κάνουνε πρόταση, για να σου την διαβιβάσω.. Αν τυχόν για κάποιο λόγο θα 'θελες να φύγεις από μένα. Μπορεί, ποιος ξέρει, να ξαναθελήσει το Κόμμα τα γραφεία του... Μπορεί να ξαναγυρίσει ο άντρας μου από το παραπέτασμα... Μπορεί, μπορεί... Χίλια δυό μπορεί να υπάρξουν, τότε αυτές προσφέρονται να σε πάρουνε στο σπίτι τους. Για όσον καιρό θέλεις...

– Και συ τι τους απάντησες, της λέει ο Πέτρο Χατζής...

– Εσύ τί λες, του λέει η Φυλλίτσα.

– Εθρώ και γω;

– Ακόμα και να το σκεφτώ, αρρωσταίνω... Ξέρεις, οι γυναίκες αυτές..., Αλλά ας μη πω περισσότερα... Μια ζωή τις βρίσκω μπροστά μου. Δεν το βλέπεις, κάνουν το παν, η μια κόντρα πάνω στην άλλη, να μας εκπλήξουν. Και προ παντός εσένα. Διαβάζουν σπίτι τους περιοδικά κι εγκυκλοπαίδειες κι έρχονται να μας δείξουν πως τα ξέρουν όλα... Είναι επικίνδυνες, σου λέω και πρόσεξε...

... Η φωνή της έδειχνε ανησυχία.

Καταλάβαινε ο Πέτρος, πως το μπλουζάκι που φορούσε πάνω της από «πράσινο πολύτιμο μετάξι», όπως τρίβονταν, ακουμπώντας στην πλάτη του, πάνω στο δικό του πουκάμισο, δεν μπορούσε να κρύψει

το υποδόρειο και αβέβαιο τρεμούλιασμα του κορμιού της. Την αναστάτωση της. Την οριακή λειτουργία του αισθησιασμού της. Και τότε στρέφει όλο του το κορμί, έτσι που να την έχει μπροστά του, για να τη βοηθήσει στην κρίση της.

– Μη κάνεις έτσι, της λέει. Τι φοβάσαι. Εγώ όποτε θέλεις να φύγω, φεύγω. Σε αυτές όπως και να 'χει το πράμα δεν πάω. Άλλωστε από την αρχή το είπαμε...

– Μα δεν είναι θέμα δικό σου. Είναι και θέμα δικό μου. Εσύ θα μείνεις σπίτι μου, σ' έχω αναλάβει... Και αισθάνομαι κάπως σοκαρισμένη που στην υπόθεση αυτή των δυό μας μπαίνουν κι αυτές στη μέση. Σε παρακαλώ μη τους δίνεις θάρρος. Στο σχολειό έχουν βγάλει όνομα σαν «αρπακτικά και φαταούλες». Τουλάχιστον έτσι δείχνουν. Σε κακό θα μας βγει.

Έκοψε την κουβέντα και φάνηκε να στενοχωριέται που η συζήτησή τους άφηνε να βγαίνουν στη μέση δικές της υπόγειες διεργασίες. Έδειχνε αδύνατη και κουρασμένη.

Ο Πέτρος ένιωθε στοργή και πλησίασε κοντά της. Την έφερε πάνω του, και κείνη στήριξε το κεφάλι της, στον ώμο του. Την καταλάβαινε να έχει δακρύσει αλλά δεν ήθελε να το δείξει και σφίγγονταν.

Ο Πέτρος Χατζής άφησε να κυλήσει η σιωπή, κάμποσα λεπτά, χωρίς λέξη. Έπειτα η ίδια τραβήχτηκε, ζητώντας να καθήσουν πάλι, πλάτη με πλάτη. Να στηρίζει ο ένας τον άλλο.

– Είχα χρόνια να νιώσω έτσι, ψιθύρισε... Μου θύμιζε πολύ ωραίες μέρες της ζωής μου... Α! τότε... Πέρασα πολύ ευτυχισμένες μέρες. Αλήθεια. Και τις νοσταλγώ...

Άφησε να περάσουν κάποιες σιωπές. Και πρόσθεσε:

– Ξέρεις το δυνατό ξάφνιασμα, που με άγγιξε όταν ήμουν στα δεκαοκτώ μου χρόνια που τα 'καναν όλα όμορφα και με αιχμαλώτισαν στη ζωή. Με σένα δίπλα μου νιώθω σιγουριά... Πέσ' το ζεστή παρέα. Από την πρώτη κι όλας νύχτα στο σπίτι κατάλαβα την αλλαγή. Φοβάμαι μήπως μου βγει σε κακό. Ή κάτι γίνει και χαθεί έτσι απότομα αυτή η γαλήνη που έχω μέσα μου.

Και κατάληξε:

– Δεν ξέρω τι μ' έπιασε και σου τα λέω όλ' αυτά. Με συγχωρείς. Εσύ δε φταις σε τίποτα. Εγώ μεγάλωσα... κι έχω αλλάξει. Αν ήμουν

όπως τότε. Μια τέτοια βραδιά... Μη με παρεξηγείς, σε παρακαλώ. Και μη τα παίρνεις όλα τοις μετρητοίς. Παρασέρνομαι από το χάσμα που έχω μέσα μου και αντιδρώ παράλογα.

- Όχι της λέει ο Πέτρο Χατζής. Μην έχεις τύψεις γι' αυτά που είπες. Το σπουδαιότερο είναι που είμαστε έτσι φίλοι. Και μου παραστέκεσαι. Ότι κι αν κάνω, ότι κι αν πω, θα 'ναι πολύ μικρό, ελάχιστο για τη χαρά που βρήκα στο δικό σου σπίτι...

Γύρισε. Σηκώθηκε όρθια. Τον κοίταξε επίμονα και βαθειά μέσα στα μάτια, όσα επέτρεπε το φως των αστεριών. Και απότομα έσκυψε και τον φίλησε με τρυφερότητα, ψελλίζοντας με φωνή που έτρεμε.

- Πάμε - πάμε να φύγουμε. Η ώρα είναι περασμένη. Ας μη ξενυχτήσουμε στην αλάνα.

Ο Πέτρο Χατζής ήταν η στιγμή που ένιωθε τις φλέβες του αναστατωμένες. Τα πόδια του, τα χέρια του ήθελαν να πιάσουν και να σφίξουν. Οι μυς του κορμιού του απότομα σάλπιζαν. Δίπλα του ήταν ένα γυναικείο σώμα, πέρα απ' τις κουβέντες που λέγανε μιας πολύ όμορφης, κομψής και ώριμης γυναίκας, που τον κρατούσε αιχμάλωτο από χίλιες δυό μεριές... Πίεσε πολύ τον εαυτό του και την άφησε να ξεγλυστρίσει σα σκία στο δρόμο προς το σπίτι.

Την ακολούθησε άφωνος, προσπαθώντας να ξεχάσει αυτό που μέσα του είχε αποκαλυφθεί και ζήτηγε να κυριαρχήσει...

Στο σπίτι, η Φυλλίτσα έκλεισε την πόρτα του δωματίου της κι όπως υπόκωφα άκουσε ο Πέτρο Χατζής, πέρασε το σύρτη από μέσα.

Η υπόλοιπη βραδιά ήταν εφιαλτική για τον ίδιο. Έφτασε στη σκέψη του ακόμα πως θα 'πρεπε να φύγει, μες στη νύχτα...

*

Το 'πανε οι δυο αδερφές και λες ότι γρουσουζέψαν την κατάσταση.

Σε δύο τρεις μέρες από τότε, φάνηκε στο σπίτι ο Υπεύθυνος της Προοδευτικής νεολαίας του Βύρωνα. Βλεπόντουσαν με τον Πέτρο Χατζή για πρώτη φορά. Ήταν μόνος στο δωμάτιό του.

Κείνος άνοιξε με δικό του κλειδί και ο Πέτρο Χατζής ξαφνιασθηκε. Δεν καταλάβαινε τι διάολο συμβαίνει.

Ο άλλος όμως ήξερε για το Χατζή από προηγούμενη συνάντησή

του με τη Φυλλίτσα. Και φρόντισε πολύ γρήγορα να δώσει και στον ίδιο να καταλάβει περί τίνος πρόκειται.

– Παπαχρονάς, του λέει. Κώστας Παπαχρονάς. Είμαι υπεύθυνος εδώ για το γραφείο και για τη Νεολαία της περιοχής Βύρωνα. Εσείς θα 'στε ο ξάδερφος της κυρίας Φυλλίτσας.

Τελικά, γινήκανε φίλοι. Ήταν Πατρινός, φοιτητής όμως της φιλοσοφικής, σχεδόν στην ίδια κατάσταση με το Χατζή. Φάνηκε καλό παιδί.

Του ανακοίνωσε ότι θα 'ρχονταν πιο συχνά στο γραφείο από δω και μπρος. Και ίσως με κάποιους νεολαίους. Κυκλοφορεί η φήμη, ότι ο Πρόεδρος του Κόμματος θα αναλάμβανε να σχηματίσει Κυβέρνηση, οπότε η Νεολαία θα ζωντάνευε. Αυτό δε θα σήμαινε ότι θ' άλλαζε σημαντικά η σημερινή κατάσταση, στο γραφείο. Ίσως υπάρχει μια σκέψη, να νοικιάζονταν κάποια μεγάλη αίθουσα... αργότερα. Θα δούμε. «Το ντιβάνι σου και τα βιβλία θα 'μνησκαν στη θέση τους. Μόνο αν είχαν συνεδρίαση... αν θα 'θελες να μείνεις. Μείνε, ειδάλλως πήγαινε για λίγο στο διπλανό δωμάτιο».

– Και με την ευκαιρία, εγώ... δε θα 'χα αντίρρηση να δείχνεις πως είσαι νεολαίος μας, όταν έρχεται κάποιος ξένος στο γραφείο και να του δίνεις πληροφορίες. Όχι για τίποτ' άλλο, αλλά για να ρίχνουμε στάχτη στα μάτια.

Με την καλοπιστη αυτή πρόταση ο Παπαχρονάς, τον έβαζε στα δυό στενά. Ο άλλος δεν ήθελε να τον δυσαρεστήσει, αλλά ούτε και να του αποκαλύψει τη δική του πολιτική ιδιότητα και δράση. Προπαντός «οργανωμένο νεολαίο στη νεολαία τους», πήγαινε πολύ. Του φαινότανε πως γίνονταν κανονικός τζουτζές... Ο δισταγμός του όμως φάνηκε να προβληματίζει τον άλλο.

– Όχι... όχι, λέει στον Πέτρο Χατζή. Κάνε όπως θέλεις... Άλλωστε και γώ...

Πήρε από τα συρτάρια του γραφείου κάτι χαρτιά και του παράδωσε τα κλειδιά τους. Τότε πληροφορήθηκε ο Χατζής, ότι το γραφείο όπως και το ντιβάνι ήταν της Φυλλίτσας... Αυτοί εκεί μέσα δεν είχαν δικό τους τίποτα άλλο.

Όταν αργά το βράδυ ήρθε η Φυλλίτσα και της τα 'λεγε κείνη δαγκώθηκε και τότε εκστόμισε το ανάθεμα μπροστά στο Βασιλάκη. «Μπα! να φάνε τη γλώσσα τους»... Ο Βασιλάκης το

βρήκε πολύ αστείο να τρώει κανένας τη γλώσσα του όταν κακομαντεύει. Συμπαθούσε τις δύο αδερφές.

Ήταν η βραδιά που η Φυλλίτσα, για πρώτη φορά, καλούσε τον Πέτρο Χατζή να δειπνήσει μαζί τους.

- Τίποτα το σοβαρό. Να έτσι κάτι πρόχειρο, στην κουζίνα.

*

Ο κ. Παπαχρονάς, του γραφείου της Νεολαίας ήρθε άλλες δύο φορές μέσα στη βδομάδα, κι από τότε δεν ξαναφάνηκε εκεί. Ο Πρόεδρος τους έμεινε και πάλι στο ράφι. Κείνοι που καθόριζαν τότε την τύχη του τόπου, δεν αποφάσιζαν να τον βγάλουνε από τη ναφθαλίνη.

Ο Πέτρο Χατζής όμως, είδε το καλό αυτό παιδί στο Τέρμα Παγκρατίου, κάτω από άλλες συνθήκες, που τον ξάφνιασαν και του δημιούργησε ψυχολογικά προβλήματα.

Τελείωνε από το εργαστήριό του σχεδόν κάθε μέρα στις έξι η ώρα το απόγευμα. Κι έπαιρνε το τραμ στην οδό Πανεπιστημίου. Μάλιστα, νομίζοντας ότι παραπλανάει τους διώχτες του, περπάταγε κάνοντα άσκοπους γύρους σε δρομάκια και κατάληγε να συναντήσει το τραμ πότε στου Ζώνου και πότε πάνω από το Σύνταγμα. Έτσι στο τέρμα Παγκρατίου έφτανε κατά τις έξι και μισή. Αυτό το ξέρανε η Φυλλίτσα κι ο Βασιλάκης, που σαν ήθελαν κάτι να ψωνίσουν, κατέβαιναν πίσω κει κι ανεβαίνανε μαζί παρέα στο Βύρωνα.

Κείνο το απόγευμα του Σεπτέμβρη, κάποιες δουλειές μ' ένα αντιδραστήριο κράτησαν τον Πέτρο Χατζή, ένα τέταρτο περισσότερο στο εργαστήριό, κι έτσι πήρε το τραμ καθυστερημένος.

Φτάνοντας στο τέρμα Παγκρατίου, είδε μέσα από το τραμ απέναντι στο πεζοδρόμιο και κάτω απ' τη Στοά, «τη φίλη τους» τη Φρόσω, να σουλατσάρει εκνευρισμένα. Ήταν φανερό πως κάτι περίμενε. Και μάλιστα το περίμενε από το τραμ γιατί είχε καρφώσει προς αυτό το βλέμμα της, κι όταν τους είδε, όλους να κατεβαίνουνε, μάλλον δεν ικανοποιήθηκε και ξαναγύρισε προς τη Στοά αδιάφορη.

Η σκέψη ότι κάποιον περιμένει, εμπόδισε τον Πέτρο να πάει κοντά της, και στάθηκε στην άκρη της Στοάς, από περιέργεια. Σ' ένα λεπτό έφτανε το επόμενο τραμ, με θόρυβο, αλλά πρόσεξε ότι η

Φρόσω δεν ενοχλήθηκε. Προς στιγμήν, σκέφτηκε ότι είχε πέσει έξω στις υποθέσεις του και πήγε να τη χαιρετήσει, με τη σκέψη να ανεβούν στο Βύρωνα παρέα.

Μόλις έκανε το πρώτο βήμα για να την πλησιάσει κείνη γύρισε προς την αντίθετη κατεύθυνση κι άρχισε να βαδίζει βιαστικά. Ο Πέτρο Χατζής κοντοστάθηκε, γιατί υπέθεσε ότι είχε κάνει την εμφάνισή του κάπου προς τα κει ο αναμενόμενος. Και γύρισε με κάποιους δισταγμούς, να φύγει μόνος του.

Δεν πρόλαβε όμως να κάνει καλά-καλά την πρώτη κίνηση, και νιώθει στον ώμο του ένα χέρι να τον πιάνει για να τον εμποδίσει να φύγει. Ήταν το χέρι της Φρόσως.

– Ε! που πας, του λέει. Φεύγεις κιόλας. Και μεις εδώ τι κάνουμε.

– Τι να κάνω της λέει, σε είδα... κάποιον περιμένεις και είπα..

– Όχι, όχι! Έπεσες έξω. Δηλαδή και ναι και όχι. Πάμε να μου κάνεις λίγη συντροφιά στο Ζαχαροπλαστείο δίπλα. Και να σου προσφέρω κάτι. Σήμερα έπιασα γενναία λεφτά... Άσε θα σου τα πω... Εξ άλλου ούτε μένα, αλλά νομίζω ούτε και σένα είναι κανένας που να μας περιμένει. Η αδερφή μου βρίσκεται από χτες στη Λαμία και δε θα 'ρθει ούτε αύριο.

Συμφώνησε κι αυτός και πήγανε δίπλα στο Ζαχαροπλαστείο-Μπαρ.

*

Ήταν χαρούμενη. Τα μάτια της πέταγαν σπίθες. Κι απ' ότι φάνηκε, έψαχνε να βρει κάποιον για να μιλήσουνε. Και να εκτονωθεί. Δεν προλάβανε να καθήσουν κι η Φρόσω άρχισε να διηγείται.

Ήταν η τρίτη φορά που πήγε στο σπίτι του εφοπλιστή Ιωακειμίδα, στην Κάτω Κηφισιά. Την πήρε μια μεγάλη μπουίκ από το σπίτι της και την ξανάφερε. Και τις τρεις φορές.

Θα 'κανε το πορτραίτο της κυρίας Ρεγκίνας Γκεμπάου, σύζυγου του εφοπλιστή. Τις δυο φορές έκανε τα δοκιμαστικά. Και την τρίτη, σήμερα, τα είδαν. Έμειναν ευχαριστημένοι και της ανέθεσαν τη δουλειά. Την κράτησαν το μεσημέρι και για φαγητό. Απλοί άνθρωποι... Της έδωσαν και προκαταβολή. Τι σημασία έχει!..

Η δουλειά ήταν πολύ καλή. Κι αυτό έχει σημασία. Χρόνια η

Φρόσω περίμενε μια τέτοια. Με την Κατοχή τα πράγματα ήταν περιορισμένα. Κείνο που 'χε πέραση τότε ήταν το σχέδιο, το σκίτσο για τα έντυπα της Κατοχής. Και τι δεν έκαναν από τέτοια!.. «Τώρα, τα 'χουμε καταχωνιάσει. Πώς να τα εμφανίσεις; Την επόμενη πας στο Διδυμότειχο. Για ζωγραφική στην Κατοχή κανένας δεν ενδιαφερόταν».

Και το περίεργο ήταν πως λίγο πριν από τον πόλεμο με είχαν ανακηρύξει οι τεχνοκριτικοί σαν «μια από τις καλύτερες πορτραίτιστες της Ελλάδας». Τι να το 'κανες... αφού στα δύσκολα χρόνια, το σπίτι μας κι εγώ η ίδια είπαμε το ψωμί ψωμάκι. Πέθανε κι η μάνα μας απ' την ασитία και την έλλειψη φαρμάκων».

Σ' αυτό το στυλ προχωρούσε η Φρόσω, και ο Χατζής την άφηνε να συνεχίζει πίνοντας το ούζο του, γιατί κατάλαβαινε πως ήταν ο πρώτος που συνάντησε και τα 'λεγε αυτά για να πειστεί περισσότερο η ίδια... που η πολυχρόνια ζωγραφική απραξία την είχε απαγοητέψει.

Κάποια στιγμή όμως διακόπτει και τη βλέπει ο Πέτρος να κάνει νόημα σ' έναν που 'ταν πίσω του. Κατάλαβαινε πως τον προσκαλούσε στην παρέα με ύφος ας το πούμε επιτακτικό. Αλλά εκείνος έφερε αντιρρήσεις. Γυρίζει ο Πέτρος να ιδεί, από περιέργεια για ποιόν πρόκειται και αντικρούζει τον Παπαχρονά του Γραφείου της Προοδευτικής Νεολαίας, που 'χανε πριν λίγες μέρες γνωριστεί. Εκείνος βλέποντάς τον, βιάστηκε να 'ρθει στο τραπέζι τους να χαιρετίσει και τους δυό, εκφράζοντας την έκπληξή του... Βέβαια, η Φρόσω ήξερε πως γνωρίστηκαν με το φίλο, γιατί είπε:

– Εγώ νόμισα πως κατάλαβες με ποιον ήμουνα, γι' αυτό σε φώναζα να 'ρθεις και συ, για παρέα.

– Θα 'θελα βέβαια πολύ να μείνω κοντά σας, αλλά βιάζομαι γιατί με περιμένουνε στο Περιβολάκι. Κι απευθυνόμενος στον άλλο συμπλήρωσε...

– Ε!.. Πώς πάει; Κανένα πρόβλημα από προχτές; Τίποτα συνταραχτικό;

– Όχι, του λέει ο άλλος. Τάξη κι ασφάλεια.

Γελάσανε και ο Παπαχρονάς έφυγε τραβώντας για το Περιβολάκι.

Η Φρόσω τον παρακολούθησε για λίγο, με το βλέμμα.

– Ωραίο παιδί, του λέει. Δε βρίσκεις. Μαθητής μου στο Γυμνάσιο, προπολεμικά, αλλά έπαιρνε κι Ιδιωτικά μαθήματα ζωγραφικής. Ερχότανε στο σπίτι την Κατοχή. Ήταν όμως στο κίνημα και τον κυνηγούσανε οι Παπαγεώργηδες. Κάποια στιγμή εξαφανίστηκε.

Σταμάτησε κι άρχισε να χαμογελάει. Ήταν φανερό πως κάτι σκέφτονταν.

– Θα σου πω και κάτι, αλλά θα μου υποσχεθείς ότι θα μείνει μεταξύ μας.

– Ούτε συζήτηση, της λέει ο άλλος.

– Ίσως βέβαια, και να το ξέρεις και δεν ξέρω αν κάνω καλά που σου το λέω. Ξάδερφος είσαι συ, της Φυλλίτσας, και φοβάμαι κιόλας μη παρεξηγηθώ.

– Όχι, την έκοψε. Δεν παρεξηγούμαι.

– ...Μεγάλος έρωτας της Φυλλίτσας μας ... ο κ. Παπαχρονάς.

Έμεινε ο Πέτρο Χατζής σύξυλος.

Αυτό και ήταν που δεν περίμενε.

– Ξαφνιαστήκες, του λέει η Φρόσω. Δεν το 'ξερες πραγματικά.

– Όχι! Ούτε και μου 'χε πει ποτέ ο νους. ... Εξάλλου ξέρεις ότι οι σχέσεις μου με τη Φυλλίτσα, εννοώ οι συγγενικές, όσο ήμουνα στην Επαρχία ήταν σπάνιες. Τώρα που χρειάστηκε να 'ρθω για τους λόγους που και συ ξέρεις... γνωριστήκαμε πιο πολύ σαν ξαδέρφια...

– Ωστε, πραγματικά είστε ξαδέρφια;..

– Ναι βέβαια. τι φαντάστηκες;

Δεν απάντησε, κι έκανε πως περιεργάζονταν αυτούς που κυκλοφορούσαν δίπλα τους. Ο Χατζής την κοίταζε επίμονα, προσπαθώντας να μαντέψει, αν όλα αυτά που 'λεγε, μπορούσε να ήταν και βολές άσφαιρες.

Μόλις πέρασε το πρώτο σοκ, ήρθε και θρόνιασε στο μυαλό του Πέτρου Χατζή, η φράση της Φυλλίτσας. «Αρπαχτικά και φαταούλες». Και μ' αυτό κατάφερε να γλυτώσει την κατάρρευση που ένιωθε να 'ρχεται... βράχος που 'πεφτε από ψηλά.

Η γυναικεία διαίσθηση της Φρόσως, ξεπερνούσε κάθε όριο και το καταλάβαινε από τις κινήσεις της, από τους υπαινιγμούς της, από κάθε τι που έπεφτε στην αντίληψή του.

Κείνη τράβηξε την καρέκλα της πιο κοντά του. Το ύφος της έγινε μητρικό-προστατευτικό. Έπιασε με το πρώτο ξάφνιασμα, το σήμα.

Κι άλλαξε αμέσως κουβέντα.

– Θα σου 'πε βέβαια η Φυλλίτσα, την πρόταση που της κάναμε η Αφροδίτη και γω.

– Δεν ξέρω για τι πράγμα, μιλάς.

– Δεν σου 'πε, πως αν χρειαστεί ν' αλλάξεις σπίτι, δεν ξέρω, άνθρωποι είμαστε, εμείς σου διαθέτουμε το δικό μας;

– Ναι, βέβαια, της λέει. Μου το είπε και είχα σκοπό να σας ευχαριστήσω. Βλέπεις δεν ιδωθήκαμε από τότε.

– Θα 'χεις το δωμάτιό σου, χωρίς κανέναν να σε παρενοχλεί, κι όταν θέλεις... αν θέλεις θα μας κάνεις και παρέα στο φαγητό... Εμείς μόνες μας είμαστε και παρέα θέλουμε.

– Ευχαριστώ, είπε ευχαριστώ. Θα μ' έχετε σαν πριγκηπόπουλο δηλαδή.

– ... Το πριγκηπόπουλο, του παραμυθιού... Και μάτι παραπάνω... που τ' αξίζεις!..

Και με το χέρι της, που 'ταν απλωμένο πάνω στο τραπέζι, έπιασε κι έσφιξε το δικό του. Η Φρόσω, κατά τη Φυλλίτσα θα 'ταν γύρω στα σαράντα τέσσερα, αλλά δε φαίνονταν να 'χει περάσει τα σαράντα. Το χέρι της, όπως το είδε απλωμένο πάνω στο δικό του, ήταν πραγματικά ένα ποίημα. Κι από μικρός του άρεσαν πολύ και θαύμαζε τα αδύνατα, μακριά όμορφα χέρια. Πάντοτε τα θεωρούσε ενδεικτικά ευγένειας και καλλιτεχνικής ιδιοσυγκρασίας.

– Και δε σου είπα ακόμα, Πρίγκηπά μου, το πιο σοβαρό, προσθέτει η Φρόσω, παίρνοντας βαθειά αναπνοή. Ο σημερινός εφοπλιστής, που ενθουσιάστηκε με τα σχέδια μου, του πορτρέτου της γυναίκας του, με κάλεσε σε κρουαζέρα στο Αιγαίο, όσο διαρκεί ο καλός καιρός του Σεπτέμβρη. Όποτε θέλω, και μ' όποιον θέλω. Με τα πλοία του, κι όλα μέσα... Και να σου πω την μαύρη αλήθεια, μάλλον την άσπρη αλήθεια... κείνη τη στιγμή το μυαλό μου πήγε σε σένα... Δεν ξέρω πως. Κι από τότε μου κόλλησε στο μυαλό, πως εσύ γυρίζεις κάθε βράδυ στις εξήμισυ, θα 'πρεπε λοιπόν να σε προλάβω εδώ στο τέρμα, για να σου το πω, κι είπα στον οδηγό που μ' έφερνε, να με σταματήσει εδώ. Καθώς αργούσες, έφαγα τα σίδερα, κι άρχισα ν' απελπίζουμαι...

Έβλεπε πως η Φρόσω είχε πάρει φόρα, τον είχε κάτω απ' την επιρροή της με συνοδοιπόρο το λίγο ούζο που του είχε προσφέρει.

Το ύφος της είχε αλλάξει, θα 'λεγε μάλλον έγινε προκλητικό, με την πιο γλυκεία φωνή της, σφίγγοντας ταυτόχρονα τον καρπό του χεριού του. Και προχωρούσε ακάθεκτα.

Ο Χατζής είχε ζαλιστεί και το καταλάβαινε... Ένιωθε μονάχα ότι όλη αυτή η αίσθηση, αυτό το παραμύθιασμα, που φτιάχνονταν γύρω του, που έμπαινε μέσα του και συγκλόνιζε τα κύτταρά του, φέρνοντας στην επιφάνεια χθόνιους πειρασμούς, τον είχε παραλύσει. Κι έχανε την ισορροπία του. Ωστόσο καταλάβαινε πως ο όρος «αρπακτικά» δούλευε καταλυτικά σε κάποιες κόχες της ύπαρξης του, και δε τον άφηνε να ξανοιχτεί μ' ένα γενναίο σάλτο σ' αυτόν τον γιομάτο γοητεία αισθησιακό παροξυσμό της Φρόσως, που κείνη τη στιγμή κυριαρχούσε σ' όλη του την ύπαρξη.

Ήταν από χαρακτήρα τρομερά συντηρητικός ή μπορώ να πω ακόμα ότι φοβότανε μια τέτοια άβυσσο. Η Φρόσω ήταν εκεί, μια πρόκληση. Και αυτός σκεφτότανε, στα περιθώρια που του άφηνε η εξαφάνιση της προσωπικότητάς του, πως η στιγμή ήταν για τον ίδιο υποστασιακός σταθμός.

Πάλευε να τον ξεπεράσει και νόμιζε προς στιγμήν ότι τον ξεπέρασε σε μια κατάσταση συναισθηματικού αδιέξοδου μέσα από τον πυρετό της αποκάλυψης των σχέσεων της Φυλλίτσας με τον Παπαχρονά και το σύμπλεγμα της άρνησης να ανταποκριθεί στον λέφτερο δρόμο του ανοιχτού πόθου, που η εκρηκτική Φρόσω του πρόσφερε.

Σηκωθήκανε και πήρανε το δρόμο για το Βύρωνα.

Η Φρόσω έδειχνε γιομάτη αυτοπεποίθηση. Ο Πέτρο Χατζής δεν το σχολίαζε. Ήξερε ότι δικαιολογημένα η Φρόσω βρίσκονταν σ' αυτή την ψυχική ευφορία. Μεγάλη επιτυχία στη δουλειά. Στο ζαχαροπλαστείο ήταν η μόνη που συγκέντρωνε όλα σχεδόν τα βλέμματα των θαμώνων και των περαστικών.

Ο πρώτος θάνατος της γυναίκας έρχεται όταν παύουν τα βλέμματα των ανδρών να πέφτουν πάνω της, έλεγε η Φυλλίτσα.

Κι απόψε με την απουσία της αδερφής η Φρόσω, απολαμβάνει την ελευθερία της. Και προπαντός μόνη κι ελεύθερη στο διαμέρισμά τους. Η Ευτυχία βρίσκεται όχι τόσο στην πράξη όσο στην αναμονή της πράξης.

Στο πρώτο μισό του δρόμου ο συνοδός σκεφτότανε να πάει γρή-

γορα στο δωμάτιό του και να πέσει στο κρεβάτι. Ένωθε σχεδόν ψόφιος. Στο άλλο μισό, όταν έβλεπε πως η Φρόσω έπαιρνε αποστάσεις καθώς περπατούσαν, «για να μη μας δουν οι γείτονες», άρχισε να θεριεύει μέσα του ο πόθος. Σκεφτότανε να τη συνοδέψει μέχρι το σπίτι της. Κι αν τον καλούσε μέσα, θα περνούσε.

Εκεί που χώριζαν οι δρόμοι, είδε πως και οι δύο διστάζανε. Τελικά έσπασε κείνος τη σιωπή, προτείνοντάς της να τη συνοδέψει μέχρι το σπίτι της. Και αυτό έγινε, με κάποια αδέξια περπατήματα στην άσφαλο.

- Σκέφτουμαι αν έχουμε κάτι στο σπίτι, για να φάμε.
- Ω! δεν πειράζει, δεν πειράζει. Και μ' ένα ποτήρι νερό...
- Όχι δα, κι ένα ποτήρι νερό. Πρώτη φορά στο σπίτι μου... Και ξέρεις εμείς...

*

Στις δώδεκα τα μεσάνυχτα, που πήγε σπίτι, η Φυλλίτσα κι ο Βασιλάκης τον περίμεναν αναστατωμένοι. Κάτι που δεν είχε περάσει από το νου του.

Ζήτησε χίλιες φορές συγγνώμη και προσπαθούσε να βολέψει μια δικαιολογία, που δεν την έβρισκε ούτε και ο ίδιος πειστική.

Η Φυλλίτσα τον κοιτάζε στα μάτια σαν να τον εκλιπαρούσε να της πει την αλήθεια. Είναι δύσκολο να κρυφτείς από μια γυναίκα.

Τα 'βαλε με τον εαυτό του, που έτσι τυπικός που είναι παράλειψε, να βρει έναν τρόπο να ειδοποιήσει, για να μην ανησυχούν τουλάχιστον οι άνθρωποι.

Όταν ξαπλωμένος στο κρεβάτι, αργότερα, που άγρυπνος προσπαθούσε να συγκεντρωθεί και δεν μπορούσε, επικεντρώθηκε η σκέψη του πάνω σ' αυτή τη μεγάλη γαϊδουριά του... και προ παντός, που ούτε για μια στιγμή δεν πήγε το μυαλό του στη στοιχειώδη υποχρέωσή του, να ειδοποιήσει τους ανθρώπους που έχουν την έγνοια του... κατάληξε ότι μάλλον αντέδρασε αυτόματα ο εαυτός του, ύστερα από την πληροφορία των σχέσεων της Φυλλίτσας με τον Παπαχρονά. Ήταν κάτι που το απόρριψε σα δυσάρεστο, και μαζί μ' αυτό καταχώνιασε στο υποσυνείδητό του τη Φυλλίτσα, κι όλη τη δική τους σχέση. ... Και ίσως εκείνα τα ερευνητικά μάτια της Φυλλίτσας,

που τον εκλιπαρούσαν μόλις γύρισε, να μην ήταν άσχετα μ' αυτό.

Περνούσε δύσκολες ώρες, που δεν ήξερε πού θα καταλήξουν.

Φεύγοντας από το διαμέρισμα της Φρόσως, την είχε αφήσει στο κρεβάτι να κοιμάται μισομεθυσμένη. Κατέβαζε τα διάφορα οινοπνευματώδη, που 'χε ξαπλώσει πάνω στην τραπεζαρία της, σα να 'τανε νερό της βρύσης. Κι έπειτα έπεφτε πάνω του ασυγκράτητη στην έξαρση του πάθους της. Δεν του 'μενε καμμιά αμφιβολία πως ο δρόμος που 'χε πάρει θα την έβγαζε σε καταστροφή.

Όταν ακόμα ήταν νηφάλια του μίλησε με παράπονο πως οι άντρες έχουν εξαφανιστεί, όσοι δεν έχουν γίνει «γκαίοι». Ο πόλεμος και η Κατοχή, οι σκοτωμοί και οι φυλακές έχουν κάνει τη μεγαλύτερη ζημιά στις γυναίκες, που απόμειναν μόνες. Που ξυπνάνε μόνες στα κρεβάτια τους. Που ζητάνε κάποια ζεστασιά, κάποια θαλπωρή και δεν την βρίσκουν... Κι ήταν αγχωμένη για το μέλλον της. Δεν ήθελε να καταντήσει τέτοια που να βγαίνει μόνη της, ή με κάποιες φίλες και να κολυμπάνε μέσα σε μια ρηχή δεξαμενή από άντρες.

Αργότερα όταν άρχισε πια να ξεφεύγει, χωρίς να χάνει τον ειρμό στο λόγο της, έβρισκε την Φυλλάρα καλή φίλη, ζεστή κι ανθρώπινη. Είχε στα νιάτα της μια φωνή μετσοσοπράνο που αν την καλλιεργούσε θα 'τανε σήμερα μια ντίβα παγκόσμια. Αλλά πήγε κι έγινε καθηγήτρια για να ταφεί... Κι έπειτα είπε στον Πέτρο Χατζή πως είναι τυχερός με μια τέτοια ξαδέρφη. Ανεκτίμητη. Σκέφτηκε σε λίγο τον Παπαχρονά, που τον είπε «ουδέτερο Ντόριαν Γκραίη, του Παγκραίου». Τέτοιον τον θυμάται από τότε που 'ταν μαθητής της στο Γυμνάσιο.

Πρωταθλητής μόνο στο άλμα επί κοντώ, είπε πεισματωμένα.

Όταν πια είχαν τα μάτια της βασιλέψει, του δήλωσε πως τον αγαπάει σαν τρελλή και ζήτησε να μη φύγει. Και να ξαπλώσει δίπλα της. Κι αν φύγει, να μην την ξεχάσει. Και να την επισκέφτεται συχνά.

Την εγκατάλειψε μ' έναν φόβο και σφιγμένη την καρδιά.

Δεν μπορούσε να εξηγήσει πως μια τέτοια γυναίκα, με τόσα προσόντα, τόσο όμορφη, μ' ένα ταλέντο μοναδικό, που θα μπορούσε να κάνει θαύματα στη ζωή, έχει μέσα της αυτό τον ωκεανό των παραπόνων, αυτό το κενό που χαίνει... τι να ειπούν οι άμοιρες γυναίκες των χωριών, τα εκατομμύρια άνθρωποι του κόσμου, που γεννιούνται και πεθαίνουν χωρίς καμμιάν χαρά δημιουργίας, χωρίς καμμιά

εμπειρία, κυριολεκτικά στο χώρο της ανυπαρξίας.

Τότε ήταν κι ο Πέτρο Χατζής νέο παιδί και δεν είχε ακόμη καταλάβει πως πρόοδος κι ανάπτυξη σημαίνει βήματα μέσα σ' έναν κόσμο παράλογο και δίχως νόημα. Βήματα μέσα στο χάος και σ' ένα κενό που χαίνει.

*

Την άλλη μέρα, που ξύπνησε με τη σκέψη να βρει έναν τρόπο να ζητήσει συγγνώμη και να εξιλεωθεί απέναντι στον Βασιλάκη και τη Φυλλίτσα, απ' την ησυχία που επικρατούσε στο διαμέρισμα, κατάλαβε ότι δεν ήταν κανένας μέσα. Και δουλεύοντας με το μυαλό του θυμήθηκε πως ήταν η μέρα που άνοιγαν τα σχολεία.

Στο εργαστήριο που εκείνος δούλευε, ήσαν τέσσερις βοηθοί. Όλοι τους φοιτητές της Χημείας, που είχανε συμφωνήσει πρωινές κι απογευματινές βάρδιες, για να τους δίνεται η ευκαιρία να διαβάζουνε στη Βιβλιοθήκη της Πανεπιστημιακής Λέσχης. Σήμερα ο ίδιος ήταν απογευματινός, που σήμαινε ότι θα 'πιανε δουλειά μετά τις ένδεκα.

Ο Πώρος, ο υπομοίραρχος που τον κυνηγούσε, δεν είχε ξαναδώσει σημάδια ζωής. Μια φίλη έλεγε πως είχε μετατεθεί. Η θεία του η κυρά Κατίνα ρωτήθηκε από γνωστούς και δήλωσε ότι τον έχει χάσει. Και ο Πέτρο Χατζής, έτσι όπως το πράμα σέρνονταν, και είχε βρει εκεί στο Βύρωνα την ησυχία του, σταμάτησε να του δίνει τη σημασία που του 'δινε. Ο πανικός που τον είχε καταλάβει χάθηκε σιγά-σιγά.

Η μέρα ήτανε καταπληκτική και ο Πέτρο Χατζής ένιωθε στο μέσα του και στο σκαρί του ιδιαίτερο ζωντάνεμα. Έτσι σκέφτηκε να κατέβει στην Αθήνα, με τα πόδια. Πέρασε από το Τέρμα. Κατέβηκε στην Πλατεία Πλαστήρα. Έστριψε δεξιά στην οδό Ιπποδάμου για το Λόφο του Άη-Σπυρίδωνα και κατέβηκε στον Ιλισσό, στο Βατραχονήσι και τα λεγόμενα Παντρεμενάδικα. Κι από κει... εθνικό κήπο... αυτή η διαδρομή και μάλιστα το πέρασμα από την οδό Πausανίου τον γοήτευε από χρόνια. Είναι κει ένα διώροφο σπίτι, νεοκλασσικό με αυλή που την κλείνουν πανύψηλοι τοίχοι, αφήνοντας να τους ξεπερνάει ένας αιώνιος φοίνικας. Πόσα όνειρα για ένα τέτοιο σπίτι δεν έχει κάνει!.. Και νομίζει, ότι όλη τούτη τη γοητεία

και αγάπη για την ασήμαντη αυτή γωνιά της Αθήνας με το νεοκλασικό, του τη μετάδωσε ο πατέρας του, που έμεινε και φοιτητής στα 1910. Κι όποτε έρχονταν στην Αθήνα ο μόνιμος περίπατός του ήταν ίσαμε και.

Το καρδιοχτύπι άρχισε όταν με τ' απόγευμα έφτασε έξι η ώρα κι έπρεπε να γυρίσει σπίτι. Μέσα στο τραμ σκέφτηκε να κατέβει στην Πλατεία Πλαστήρα, για ν' αποφύγει στο Τέρμα, την τυχόν αναμονή της Φρόσως... Πιάνονταν η αναπνοή του. Δεν είχε καμιά επιθυμία να πέσει έστω και τυχαία ο ένας πάνω στον άλλο.

Στο τέρμα όλα ήταν όπως πάντα. Η Φρόσω δεν εμφανίστηκε. Ήταν φανερό πως η εξημμένη φαντασία του είχε υπερβάλλει, κάνοντας υποθέσεις που έπεφταν στο κενό. Ωστόσο, η απουσία της Φρόσως απ' το Τέρμα, του 'βαλε μια άλλη αγωνία κι έναν άλλο φόβο μέσα του... Πήγε η Φρόσω σήμερα στο Γυμνάσιο, να παραδώσει μάθημα ή το χτεσινοβραδυνό της χάλι την κράτησε στο σπίτι, άρρωστη; Η Φυλλίτσα βέβαια θα ξέρει!.. Αλλά, τη Φυλλίτσα ποιος τη ρωτάει και με ποια δικαιολογία.

Στο σπίτι ήταν μόνος ο Βασιλάκης. Η Φυλλίτσα έμεινε στο Γυμνάσιο, που οι καθηγητές είχαν συνεδρίαση. Στο Βασιλάκη πρότεινε και συμφωνήσανε να πάνε μαζί σε μια ταβέρνα αφού παραλάβουνε την μάνα του, από το Γυμνάσιο. Περί Φρόσως και Αφροδίτης, ο Βασιλάκης δεν είχε ιδέα, ούτε και τις είχε δει στο Γυμνάσιο.

Αφήνοντας σημείωμα στο σπίτι κατά τις οχτώμιση για το ενδεχόμενο η Φυλλίτσα να 'χει φύγει γρηγορότερα από το Γυμνάσιο, ξεκίνησαν με το Βασιλάκη. Ούτε στο δρόμο, ούτε στο Γυμνάσιο η Φυλλίτσα. Είχε εξαφανιστεί.

Συνέχισαν το δρόμο τους και πήγαν στην ταβέρνα με την σκέψη ότι θα 'ρθει και θα τους βρει η Φυλλίτσα εκεί. Στις ένδεκα η ώρα η Φυλλίτσα δεν είχε φανεί. Ο Πέτρο Χατζής έβαλε με το νου του πολλά κακά... Κι όσο πέραγε η ώρα τον ζώνανε μαύρα φίδια. Σκεφτότανε κάποιο ραντεβού της με τον Παπαχρονά. Γύρναγε διαρκώς το κεφάλι του προς το σκοτεινό δρόμο κι έβαλε σε έγνοιες και το Βασιλάκη, που έλεγε ότι ήταν συνηθισμένος από τέτοιες απουσίες της μάνας του. Αποφάσισαν ν' αφήσουν την ταβέρνα και να πάνε προς το σπίτι.

Στις δώδεκα τα φώτα του σπιτιού ήταν κλειστά κι η Φυλλίτσα ξαπλωμένη στο κρεβάτι με πονοκέφαλο, έτοιμη να κοιμηθεί.

Ο Βασιλάκης, που έκανε τον ενδιάμεσο, μπαινοβγαίνοντας στο δωμάτιό τους, του είπε ότι κατά πάσα πιθανότητα η μητέρα του, φεύγοντας από το Γυμνάσιο πέρασε από την Αφροδίτη και τη Φρόσω, που δεν είχανε φανεί στο εναρκτήριο.

Στο δωμάτιό του ο Πέτρο Χατζής κλείστηκε πολύ ανήσυχος. Τις οίδε, τι της είχανε πει εκεί... Καταλάβαινε πως η στάση του τον τελευταίο καιρό είχε μπερδέψει σοβαρά τα πράγματα. Κι ίσως θα 'πρεπε ν' αντιμετωπίσει μετακόμιση. Η σκέψη και μόνο, του δημιουργούσε πανικό και σύγχυση.

Τι ωραία που ήτανε εδώ και πέντε μέρες!..

Έβλεπε μ' απελπισία, πως κι αύριο και μεθαύριο και μέχρι το Σάββατο, δε θα 'βρισκε ευκαιρία να δώσει εξηγήσεις.

*

Πραγματικά συναντήθηκαν με τη Φυλλίτσα, το Σάββατο το απόγευμα. Δεν έδειχνε να του κρατάει κακία. Κι άρχισε να του αφηγείται τις επιτυχίες του Βασιλάκη, στις συμμαθητριές του. Και ήταν τόσο ευχαριστημένη. Έτσι που τους κάλεσε ξανά ο Πέτρο Χατζής για δείπνο έξω, στην Ταβέρνα, μια και η ίδια το 'χασε την άλλη φορά. Εκείνη δίστασε στην αρχή, γιατί ήταν ο Πέτρο Χατζής λίγο συναχωμένος επέμενε όμως ο ίδιος και το δέχτηκε.

Οι κουβέντες τους ήταν όπως πρώτα. Αυτό έκανε το Χατζή να ανασκευάσει μέσα του ένα σωρό υποψίες και συμπεράσματα στα οποία είχε καταλήξει με τους φόβους του. Κοντά σ' αυτά και η υπόθεση των σχέσεων της Φυλλίτσας με τον Παπαχρονά, άρχισε να ξεφτίζει.

Ο παροξυσμός του πάνω σ' αυτό το θέμα εδώ και λίγες μέρες είχε αγγίξει παραλογισμούς απίθανους. Έφτασε να νιώθει σχεδόν μίσος για ερωτικές δραστηριότητες της Φυλλίτσας που έλαβαν χώρα σε εποχές που αγνοούσε παντελώς την ύπαρξή της... Ο άνθρωπος είναι πολύ εγωκεντρικός, και μάλιστα σαν είναι νέος και χωρίς πείρα.

Για την Αφροδίτη και τη Φρόσω έμαθε από τη Φυλλίτσα. Η Αφροδίτη μόλις είχε γυρίσει από τη Λαμία και η Φρόσω ήταν αδιά-

θετη, λίγο κρυωμένη, αλλ' ενθουσιασμένη απ' τη μεγάλη δουλειά που 'χε πετύχει. Επιτέλους φαίνεται πως το ταλέντο της αναγνωρίζεται. Κατ' αυτόν τον τρόπο αυτά τα δυό κορίτσια θα βρουν το δρόμο τους. Ήταν επί τέλους καιρός!

Έκανε εντύπωση αυτή η μεταστροφή των απόψεων της Φυλλίτσας.

Γυρίζοντας απ' την ταβέρνα, έψαχναν στους δρόμους για φαρμακείο ανοιχτό, αλλά δεν βρίσκανε. Θα ιδεί και η Φυλλίτσα στο δικό της φαρμακείο σπίτι, και θα του βρει μια αποσυμφορητική αλοιφή. Όσο για ασπιρίνες, όλα τα συρτάρια της είναι γεμάτα.

Στο σπίτι, ο καθένας πήγε στο δωμάτιό του.

Ο Πέτρος Χατζής είχε ξεχάσει την κουβέντα για τα φάρμακα και τον πονοκέφαλο. Χρόνια τώρα τα συναχάκια. Είχε μάθει να μην τους δίνει σημασία. Νύσταζε κι όλας, γιατί ήταν πολύ αργά, κι έπεσε γρήγορα γρήγορα στο ντιβάνι.

Θα 'πρεπε να τον είχε πάρει αμέσως ο ύπνος, γιατί, όταν του χτύπησαν την πόρτα, πετάχτηκε αλαφιασμένος. Ήταν η Φυλλίτσα. Είχε ψάξει φαίνεται παντού, αθόρυβα για να μη ξυπνήσει ο Βασιλάκης, και με κάποιες ανασκαφές στα συρτάρια της ανακάλυψε τρία τέσσερα σωληνάκια αποσυμφορητικά και κάμποσες ασπιρίνες. Δισταχτικά ζήτησε συγγνώμη και ακούμπησε στην καρέκλα που ήταν δίπλα στο ντιβάνι του. Ζήτησε να κάνει και τη νοσοκόμα. Του είπε να μην ανασηκωθεί, θα τα φρόντιζε αυτή όλα. Έτσι κι έγινε. Και όταν του 'βαζε στο στήθος μια φανέλλα πνιγμένη στο οινόπνευμα εκείνος την έπιασε απ' τον καρπό του δεξιού της χεριού για να την ευχαριστήσει και ένιωσε πως όλη σείστηκε. Απότομα τραβήχτηκε και ζήτησε από τον Χατζή να γυρίσει μπρούμυτα για να τον τρίψει. Με το πρώτο άπλωμα του χεριού της ήταν αδύνατο να κρατηθεί σε απόσταση κι έπεσε πάνω του. Η αδυναμία της την έφερνε σε δύσκολη θέση, γι' αυτό παρακάλεσε τον Πέτρο Χατζή να καταλάβει και να τη σεβαστεί. Προσθέτοντας — «να μην κάνει κατάχρηση».

Ήταν πραγματικά μια γυναίκα, που είχε επιθυμήσει ανθρώπινη επαφή κι έσπασαν απότομα οι φραγμοί που την κρατούσαν. Αλλά κι ο άλλος έμπαινε σ' ένα δρόμο δύσκολο... Μ' όλη τη λαχτάρα που φούντωσε μέσα του, δεν ήξερε τι θα 'τανε σωστό να κάνει για ν'

ανταποκριθεί στην τόσο φυσική και γήινη έκρηξη της επιθυμίας της. Τα όρια είχαν ξεπεραστεί από μόνα τους. Παραδόθηκε ο ένας στον άλλο... Και φτάσανε στο τέλος.

Ο Πέτρο Χατζής από μια περίεργη διεργασία που γινόταν μέσα του, ένιωθε να πραγματώνεται ένας κρύφιος πόθος, μια έμμονη ιδέα που τον ρήμαζε τον τελευταίο καιρό και του δημιουργούσε παρανοϊκές ψευδαισθήσεις, κάνοντάς τον να παλεύει με σκιές, να σβύνει αντανάκλασεις, να προσπαθεί ν' ανακόψει ένα κύμα που ετοιμάζονταν να τον βουλιάξει.

Μια βαθειά ήρεμη χαρά ευτυχίας τον πλημμύριζε και ημέρωνε όλο του το κορμί. Κείνο το βράδυ κοιμήθηκε το πιο γλυκό ύπνο της ζωής του.

Το μεσημέρι της Κυριακής, σε ώρα που ο Χατζής έλειπε από το σπίτι, φαίνεται, ήρθε σπίτι η Αφροδίτη και κάλεσε τη Φυλλίτσα και το Βασιλάκη στο σπίτι τους για δείπνο. Η Φρόσω ήθελε να γιορτάσει για τη δουλειά που της είχαν αναθέσει. Καθώς το ανάγγελνε η Φυλλίτσα, έδειξε πως η πρόσκληση περιλάμβανε και το Χατζή. «Αν βέβαια ήταν εύκαιρος και ήθελε. Η Φρόσω επέμενε να πάει, για να πάρει γνώμες σχετικά με τη φόρμα και το στυλ που θα 'πρεπε να δώσει στην προσωπογραφία».

Κείνος αντέδρασε περίεργα σ' αυτό και προφασίστηκε πως κάτι είχε να κάνει. Και θα προτιμούσε να μην πήγαινε. Ο Βασιλάκης επέμενε να τους ακολουθήσει με τον ισχυρισμό ότι έτσι θα του δοθεί ευκαιρία να γνωρίσει και τον «κόπρο» τον αδερφό τους. Η Φυλλίτσα δεν το βρήκε υποχρεωτικό και του επαναλάμβανε: «Μάλλον καλά θα περάσουμε. Αρκεί να μην αργήσουμε, γιατί αύριο έχω μάθημα οχτώ με εννιά».

Κατά βάθος, ο Χατζής φοβόταν τα μπλεξίματα. Μην ξαναπιεί η Φρόσω κι αρχίσει παρατράγουδα.

Τελικά δεν πήγε.

Έτρεμε η καρδιά του ίσαμε τις ένδεκα που γύρισαν ο Βασιλάκης με τη Φυλλίτσα. Έφαγαν, ήπιαν, και τραγούδησαν. Έβαλαν και τη Φυλλίτσα να πει δυό κομμάτια από τους Απάχηδες των Αθηνών. Ο Αρίστιππος στην άκρη του τραπέζιού, κρατούσε σεγκόντο.

Η Φυλλίτσα τελειώνοντας την αφήγησή της ενδιαφέρθηκε να

μάθει αν έκανε και ο Χατζής τη δουλειά του. Προσθέτοντας.

– Ετοιμάσου τώρα να δεχτείς την ψυχρολουσία της Φρόσως, που σε περίμενε να πεις τη γνώμη σου και συ την έφτυσες.

– Δεν τους είπατε ότι είχα δουλειά.

– Εμείς τους είπαμε. Αλλ' αυτοί δεν ήθελαν να το πιστέψουν. Και προ παντός η Φρόσω, που δεν το χώνεψε. Το 'λεγε και το ξανάλεγε... Φοβάμαι πως δεν θα τη γλυτώσεις... Τελικά. «Πρόσεξε γιατί η Φρόσω είναι γκαμήλα. Δεν ξεχνάει εύκολα».

Ανέβαινε ο Χατζής τον ανηφοράκο που οδηγεί στο σπίτι, κουρασμένος απ' τη δουλειά. Και παρατήρησε από μακριά να περιμένει στο πεζοδρόμιο απ' έξω ο Βασιλάκης, που μόλις τον διακρίνει, ξεκίνησε να τον συναντήσει κατηφορίζοντας, κάνοντας εντω μεταξύ στο δρόμο διάφορα κόλπα.

Η διαίσθηση του παλιού παράνομου Χατζή, τον έκανε να σταματήσει στο σημείο που βρισκότανε, με χτυποκάρδι και την υποψία ότι κάτι συμβαίνει σπίτι. Ο Βασιλάκης δεν ήρθε κατευθείαν πάνω του. Τον παράκαμψε αδιάφορος και έστριψε στη γωνιά. Ο άλλος αντελήφθηκε το κόλπο, και τον ακολούθησε.

– Μην τρομάξεις, λέει, παίρνοντας ύφος μεγάλου, ο Βασιλάκης.

– Όχι, όχι. τι συμβαίνει.

– Έρθαν τρεις της Ασφάλειας και σε ζήτησαν... Περίμεναν κανένα τέταρτο κι έπειτα είπαν στη μάνα μου, που τα 'χε χάσει κι έλεγε άροητα - ρήματα. «Πέστε του να περάσει από το Τμήμα, για μια πληροφορία». Ούτε πότε, ούτε περί τίνος πρόκειται. Και φύγανε. Εγώ την έστησα και σε περίμενα. Κείνη τράβηξε για την θεία Αφροδίτη, να σου εξασφαλίσει κατάλυμα για το βράδυ. Αλλά ακόμα δε γύρισε. Πάμε και μεις προς τα κει, ίσως την πετύχουμε στο δρόμο.

Ο Πέτρο Χατζής σκεφτότανε την ατυχία που τον έδερνε. Μόλις για λίγες μέρες ένιωσε άνθρωπος, και ο δαίμονας που τον κυνηγάει έσκασε μύτη για να τον ξαναρρίξει στο κυνηγητό και στην ανασφάλεια.

– Και τι έκανες που σε κυνηγάνε, τον ρωτάει ο Βασιλάκης, απορημένος.

– Ήμουν στην Εθνική Αντίσταση του λέει ο Χατζής, κόντρα

στους Ιταλούς και τους Γερμανούς. Ήμουνα στο βουνό.

– Α! α! Διακόπτει ο μικρός, σαν τον πατέρα μου...

– Ναι, ναι Βασιλάκη μου. Σαν τον πατέρα σου και άλλα εννιά εκατομμύρια ρωμούς.

– Γνωρίζοσατε με τον πατέρα μου;

– Όχι. Αυτός ήταν εδώ στην Αθήνα. Και γω ήμουνα στην Επαρχία. Αλλά... κάναμε την ίδια δουλειά.

– Όστε λοιπόν, τώρα πρέπει και συ να φύγεις.

– Προς το παρόν όχι. Να δούμε πρώτα τι με θέλουν. Κι έπειτα θα κανονίσω.

– Θα σε βάλουνε φυλακή;

– Μπα, δεν πιστεύω...

Είχανε φτάσει κι όλες στην πολυκατοικία που έμειναν οι φίλες τους οι καθηγήτριες. Χτυπήσανε για να μπούνε και τους ανοίξανε μόνον μόλις άκουσαν τη φωνή του Βασιλάκη στο μικρόφωνο.

Ήταν αναστατωμένες όλες. Και τους περίμεναν και οι τρεις όρθιες στο κατώφλι. Στο βάθος καθισμένος σε μια πολυθρόνα κάπνιζε μακάρια, ο Αρίστιππος. Τους γνώρισαν. Είχε φαίνεται με τις κουβέντες που προηγήθηκαν αναλάβει την αποστολή να φροντίσει, μ' έναν πατριώτη του και φίλο, να μάθει αύριο πρωί-πρωί, τι ακριβώς θέλουν τον Πέτρο Χατζή στο τμήμα. Και για λόγους πρόνοιας θα 'μενε ο Χατζής στο σπίτι των κοριτσιών το βράδυ.

Μεγαλύτερος απ' όλους τους ο Αρίστιππος Πενηντάρης. Δήθεν πολύπειρος και περπατημένος. Ρώταγε αν είδανε στο δρόμο κανέναν να τους παρακολουθεί. Φυσικά, ήταν κάτι που για τον Χατζή είχε γίνει τρόπος ζωής. Και χαμογέλασε, ζητώντας του συγγνώμη.

Η Αφροδίτη έστρωνε τραπέζι για να φάνε εκεί και βοήθαγε η Φυλλίτσα, διαλυμένη απ' την κούραση. Η Φρόσω στο διπλανό δωμάτιο, αστάρωνε στο καβαλέττο τον καδρωμένο μουσαμά, για να ξεκινησει το πορτραίτο. Φαινομενικά αδιάφορη κι απορροφημένη. Απέναντί της πάνω σε μια καρέκλα ήταν όρθια τα σχέδια.

Κάθε φορά που πέρναγε δίπλα στο Χατζή η Φυλλίτσα ανήσυχη, είχε και κάτι να του πει. «Αύριο να μην πάει στο εργαστήριο» «Κανα δύο μέρες να μην κυκλοφορήσει στους δρόμους». Θα του στείλει με το Βασιλάκη ή θα τα φέρει η ίδια τα βιβλία του για διάβασμα». Αν έχει κάνει τίποτα και τους το κρύβει...

Τελικά έφυγε η Φυλλίτσα με το Βασιλάκη, ακολούθησε ο Αρίστιππος και οι άλλοι κοιμηθήκαν γύρω στις ένδεκα. Ο Χατζής παρέα με το καβαλέττο της Φρόσως, όρθιο στο δωμάτιο «Σκιάχτρο τη νύχτα».

*

Το ένταλμα συλλήψεως ήταν από καιρό στο τμήμα Βύρωνος! Αλλά τέτοια εντάλματα έφταναν εκεί εκατό-εκατό τη μέρα. Και δεν εκτελούσαν παρά μόνο αυτά που έκριναν ότι οι υποθέσεις είχαν κάποια σοβαρότητα. για το ένταλμα που αφορούσε τον Πέτρο Χατζή ο ίδιος ο διοικητής όταν το διάβασε είπε: Αστεία πράγματα. Τον είχαν μηνύσει στην επαρχία μαζί με άλλους εξήντα, για ηθικό αυτουργό ενός φόνου της Κατοχής. Τον τελευταίο καιρό ο εισαγγελέας έστελνε και ξανάστελνε παραγγελίες για εκτέλεση και το τμήμα αποφάσιζε να εκτελεί στην τύχη, όποιο χαρτί ή κλήση, έπιανε ο Διοικητής στο χέρι. Φυσικά αν πιάνανε τυχαία το Χατζή στο δρόμο, δεν θα γλύτωνε. Τη διεύθυνση του στο Βύρωνα τους την είχανε στείλει από το χωριό του. Αυτά τους έφερε από το φίλο του ο Αρίστιππος. Κι ήταν αρκετά.

Τα πράγματα ενώ φαίνονταν σχεδόν γελοία, στην πρώτη ματιά, γίνονταν δύσκολα γιατί ήταν προβληματικό να «καθαρίσεις», κείνη την εποχή. Ξέρανε ανθρώπους που είχαν συλληφθεί με παρόμοιο τρόπο αμέσως μετά τη Βάρκιζα, κι έμειναν στη φυλακή ακόμα, εφτά κι οχτώ μήνες, χωρίς να ξέρει κανένας πως θα ξεμπλέξουν.

Έπρεπε να κρυφτεί ο Χατζής ξανά, κι όταν λέμε κρύψιμο, ήταν να φύγει από το Βύρωνα. Αυτό θα 'ταν η πρώτη κίνηση μέχρι να δούνε τι θα γίνει.

Το πρώτο που σκέφτηκε ήταν η θειά του, που τελευταία ήρθε από την Πάτρα κι είχε εγκατασταθεί κοντά στην Μητρόπολη, μες στην αγορά. Η Φυλλίτσα του πρότεινε στα κρυφά ένα μικρό διαμέρισμα στη Γούβα, του οποίου κρατούσε τα κλειδιά. Και είχε τη διαχείρισή του. Ανήκε σ' έναν ξάδερφο του πρώην άντρα της, που ήταν κι αυτός κατά πάσα πιθανότητα στη Γιουγκοσλαβία. Είχε χρησιμοποιηθεί άλλοτε για γιάφκα του άντρα της και του ξάδερφού του. Θα πήγαινε αυτή να το ιδεί κι αν ήταν κατοικήσιμο θα το σιγύριζε και θα τον

πήγαινε κει. Η Φρόσω κι η Αφροδίτη επέμειναν να μείνει κοντά τους, δε θα πάθει τίποτα, θα φρόντιζε κι ο Αρίστιππος με τους φίλους του.

Ο Πέτρο Χατζής όμως είχε ανάγκη να πηγαίνει στη δουλειά κάθε μέρα και στη βιβλιοθήκη για να διαβάζει. Και δεν τον πολυβόλευε, ούτε η Γούβα, ούτε ο Βύρωνας κάτω απ' αυτές τις συνθήκες και τους φόβους. Η θειά του είδε την υπόθεσή του με καλό μάτι, και παρά την έλλειψη χώρου, δέχτηκε να πάει να μείνει και να κοιμάται στην μικρή Τραπεζαρία της, πάνω σ' έναν καναπέ.

Τραίναρε λίγο την οριστική απόφασή του, γιατί καταλάβαινε πως αν πήγαινε στη θειά του, που τον βόλευε, ξέκοβε απ' όλους αυτούς που 'δειχναν πραγματικό ενδιαφέρον γι' αυτόν, τους είχε αγαπήσει και προ παντός απ' τη Φυλλίτσα, που καταλάβαινε ότι κάτι βαθύτερο τους ένωνε, μια σχέση συγκίνησης, κάτι σαν ρήξη από τη μοναξιά τους. Ένας κόσμος κι ένας πόθος «εσωτερικής αρμονίας», που δεν ήθελε να τον χάσει μέσα από τα χέρια του.

Καταλάβαινε ότι κι η Φρόσω, ακούγοντας τις συζητήσεις όλων των άλλων, έδειχνε κάτι σαν ανεξαρκίβωτη αδημονία. Κι έβλεπε κείνος, ώρες-ώρες τα μάτια της βασανισμένα από την ακόλαστη επιθυμία, που δεν έβρισκε ευκαιρία να μείνουνε μόνοι στο σπίτι. Έκρουβε με πολύ δύναμη τις προθέσεις της. Πράγμα που έκανε το Χατζή να τη σκέφτεται πιο πολύ τώρα με τρυφερότητα, και να μαλακώνει μέσα του η πρώτη άγρια εντύπωση κι ο φόβος που του είχε αφήσει.

Η εκκρεμότητα του Χατζή, έληξε σε μια βδομάδα που έφερε ο Αρίστιππος ένα ταξί με δικό του ταξιτζή, και φορτωθήκανε πάνω, η Φυλλίτσα, ο Αρίστιππος κι ο ίδιος με τη μοναδική βαλίτσα που τον συνόδευε σ' όλες αυτές τις περιπλανήσεις του και πήγανε στην οδό Μητροπόλεως, να τον εγκαταστήσουν στο σπίτι της θειάς του.

Ο Αρίστιππος με τον ταξιτζή έφυγαν μόλις φτάσαμε απ' έξω από το σπίτι. Η Φυλλίτσα επέμενε ν' ανεβεί για να ιδεί που θα μείνει ο Πέτρο Χατζής. Γνωρίστηκαν με τη θειά, που τότε ξεπερνούσε τα ογδόντα, αλλά κρατιότανε ακόμα καλά.

Φεύγοντας, κατέβασε ο Πέτρο Χατζής τη Φυλλίτσα στην εξώπορτα και κανονίσανε να βρεθούνε οι δυό τους το Σάββατο, τ' απόγευμα, στο Σύνταγμα.

– Αν επιζήσουμε, της λέει, γελώντας.

Τον κοίταξε, πλημμυρισμένη θλίψη. Δεν είπε τίποτα. Όμως καταλάβαινε ότι θα 'κλαιγε σε λίγο μόνη της. Και την έσφιξε πάνω του.

Από κείνη τη μέρα η ζωή του Πέτρου Χατζή πήρε άλλο ρυθμό. Πήγαινε στο εργαστήριο που δούλευε. Άρχισε να κυκλοφορεί ανέμελα, πάλι στο Κέντρο, καθώς τον είχανε διαβεβαιώσει ότι ο Πώρος είχε μετατεθεί, κάπου στη Θεσσαλία. Και περίμενε το Σάββατο, που θα συναντιότανε με τη Φυλλίτσα.

*

Στο ραντεβού του Σαββάτου ήταν εν τάξει και οι δυό, στο Σύνταγμα. Αλλά είπαν να πάνε κάπου ανάμεσά, να μη κάνουνε και μπαμ. Πρότεινε εκείνος να πάνε σινεμά. Η Φυλλίτσα ήταν δισταχτική και του ζήτησε πιάνοντάς τον απ' το χέρι, να πάνε με ταξί στη Γούβα, να δούνε μαζί το διαμέρισμα που του ετοίμασε, για «ώρα ανάγκης». Αυτό κι έγινε με κάποια νευρικήτητα της Φυλλίτσας.

Το διαμέρισμα δεν ήταν κακό. Και περάσανε εκεί τέσσερες ώρες, σα να βρίσκονταν σ' ένα ψεύτικο κόσμο, σε κατάσταση ονείρου, με έντονη ερωτική λαχτάρα. Και φύγανε ώρα δώδεκα τα μεσάνυχτα.

Η Φυλλίτσα, με φόβο στην καρδιά τον ξαναπήγε με ταξί στην οδό Μητροπόλεως. Το άλλο ραντεβού τους ήταν το επόμενο Σάββατο. Κι επανελήφθηκε το μεθεπόμενο και το μεθεπόμενο...

Ίσαμε κάποιο βράδυ Κυριακής πια, βγαίνοντας από το σπίτι της Γούβας πέσαμε πάνω στο Βασιλάκη, με την παρέα του.

Τους είδε... δε τους είδε. Ποιός ξέρει. Το πιθανότερο ήταν το δεύτερο, αλλά όταν μπει μια τέτοια υποψία στο μυαλό της μάνας, όχι μόνο διαλύεται η μαγεία του έρωτα αλλά κατακρημνίζεται όλη της η ύπαρξη.

Και συμφώνησαν να χωρίσουνε για πολύν καιρό.

Έτσι, όμως χωρίσανε για πάντα.

Νατάσα

... Βασανίζομαι ακόμα, από τα δέκατα του πλευριτικού πυρετού. Παίζει μέσα μου άσχημο παιγνίδι η μελαγχολία. Και κάποιες μαύρες σκέψεις με σπρώχνουνε σε συμβιβασμό της αγωνίας για τη ζωή, με τις λαχτάρες της εφηβίας μου.

Καλοκαίρι. Το 'χουμε συνήθεια σπίτι μας, Ιούλιο, Αύγουστο, να πηγαίνουμε για παραθερισμό στο Μοναστήρι του Στομίου. Το δικό μας Μοναστήρι. Και μου λένε οι δικοί μου ότι έχουνε κι όλας κλείσει με κάποιους αρμόδιους, «περίοδο». Η συνεννόηση που γίνεται με υποβολές δικές μου, περιλαμβάνει και τη Νατάσα με τ' αδέρφια της. Ίσως να 'ναι και κάποιοι άλλοι. Μεγάλο το Μοναστήρι, χωράει πολλούς.

Οι δικοί μου βοήθαινε αγωγιάτη, που με δικά του ζώα θα κουβαλήσει τα πράματά μας στο Μοναστήρι. Και ύστερα από δεκαπέντε μέρες θα ξαναρθεί για να μας πάρει πίσω. Ίσως και για μένα που 'μαι αδύνατος, χρειαστεί να καβαλλήσω κάποιο διάστημα, στο δρόμο. Οι άλλοι έχουν δικά τους μέσα. Το σπίτι της Νατάσας, που από την Κατοχή έπιασε και καλλιεργεί χωράφια, έχει τώρα το Μπόρα-μπόρα, ένα ωραίο ψαρί άλογο φερμένο μέσα από την Αρβανιτιά, που το καμαρώνουμε όλοι οι φίλοι...

Δύο ώρες πορεία το Μοναστήρι, ο ήλιος μας έλιωσε μεσοστρατής. Και μπαϊλντίσαμε. Όμως δεν γίνονταν αλλιώς. Ίσαμε να ετοιμαστούμε, να φορτώσουμε τα πράγματα, να κατεβούμε από το σπίτι στο Γεφύρι, να πάρουμε τη στενή στράτα, τη Γκούβα, τη μικρή Σκάλα, τη Μεγάλη σκάλα, το Αμπόλι με τα καγκέλια... Τραβάει πολύ.

Στον ανήφορο από το Μέγα Λάκκο, ζήτησα, βοήθεια από τον

αγωγιάτη και κείνος μου είπε ν' ανεβώ στη μούλα.

Κατάκοποι στο Μοναστήρι, ξεφορτώσαμε. Έγινε κατανομή των χώρων και πήγαμε μέσα στη σκιά να ξεκουραστούμε.

Ο δικός μας αγωγιάτης, ήπια καφέ που του 'φτιαξε η αδερφή μου κι έφυγε. Οι άλλοι προσκυνητές και συνοδοιπόροι μου, βόλεψαν τα ζώα τους στους απέραντους κήπους του Μοναστηριού. Και γύρισαν ξανά στον ίσκιο.

Τα πρωινά, το Μοναστήρι, που το σκεπάζει ο όγκος της Γκαμήλας, είναι δροσερό. Από τις τρεις τ' απόγευμα όμως, που το καταδυναστεύει ο ήλιος, μέχρι τις επτά, που κρύβεται πίσω από τους λόφους, γίνεται κόλαση. Μ' αυτή τη λογική του ήλιου και του Μοναστηριού, όλοι βολευόμαστε και κανονίζουμε την πορεία μας.

Κάθε χρόνο.

Όμως φέτος, κακές συμπτώσεις το 'φεραν κι αργήσαμε. Μπήκε σ' άλλη σειρά το πρόγραμμα.

Έτσι στις επτά τ' απόγευμα, που οι φυλακισμένοι της παρέας στα κελιά της πρώτης πόρτας του Μοναστηριού, σκάσανε μύτη, με διάθεση να ξεχυθούμε μέσ' τις λεφτοκαρυές του δάσους, και να ξαναβρούμε στην εκρηκτική υγρή του πρόκληση, το χαμένο μας πρωτογονισμό, πέσαμε πάνω στους τρεις αδερφούς και τη Νατάσα, να παραδέρνουνε αναμαλλιασμένοι, ζητώντας από όλους τους άλλους βοήθεια. Να μπούμε μέσα στο δάσος για το χαμένο Μπόρα-μπόρα, το άλογο, που δε βρέθηκε εκεί που το 'χανε δέσει.

Ίσως να πήγε προς το δάσος... Ίσως και να 'πεσε στο γκρεμό... Ένα θεόρατο γκρεμό που έφτανε στο ποτάμι. Ίσως και να τον κλέψανε αλογοσούρτες.

Στην αρχή μου φάνηκε για αστείο. Όταν όμως είδα τη φίλη μου, τη Νατάσα να κλαίει, θεωρώντας πως ήταν αυτή υπεύθυνη απέναντι στους δικούς της, που επέμενε να 'ρθουν στο Μοναστήρι, κατάλαβα πως έπρεπε, παρ' όλη την αδυναμία μου, να βοηθήσω. Έβαλα και μια φωνή στους άλλους, που τεμπέλιαζαν στη βρούση της «Μουριάς». Και τους ξεσήκωσα.

Φτιάξαμε τέσσερις ομάδες, όπως μας χώρισε ο Περικλής, ο μεγαλύτερος απ' όλους μας. Κείνος ήξερε απ' αυτά γιατί είχε κάνει στο στρατό έφεδρος ανθυπολοχαγός του ιππικού.

Έβαζε γραμμή δράσης και κανόνιζε σχέδιο, κουβεντιάζοντας με τ' αδέρφια της Νατάσας, για τα πέταλα του αλόγου που 'ταν Ιταλικά. Μάθαινε τις συνήθειες του ζώου κι ένα σωρό άλλες λεπτομέρειες, που όλοι οι άλλοι τα θεωρούσαμε σανσκριτικά.

Βγήκαμε σε παγανιά, ζώνοντας το δάσος. Μέχρι το γκρεμό.

Τρέχαμε, γλιστρούσαμε κάθε τόσο, πιανόμαστε από το χέρι, ροβολούσαμε στις πλαγιές και φωνάζαμε... «Μπόρα-μπόρα», μήπως μας ακούσει το χαμένο άλογο και δώσει απόκριση, χλιμντρίζοντας.

Ο Περικλής έδειχνε και σε κάποιους ξένους, που πήγανε μαζί του, τα κόλπα του με τις οπλές.

Η Νατάσα έτρεμε στην αρχή, κι έκλαιγε, ασταμάτητα. Ήρθε στην ομάδα μου και εγώ της έδινα κουράγιο και την εμπύχωνα...

Μέσα στα κλαδιά, στις μπερδεμένες βατσινιές, στα πεσμένα δέντρα ήταν αδύνατο να βρούμε μονοπάτια και τραβούσαμε στην τύχη. Το μόνο που μας φόβιζε ήτανε τα φίδια, που με τη ζέστη είχαν κι αυτά ξεσαλώσει.

Μέσα στην υγρή Λάγκα ήταν παντού λουλούδια μικρά, μεγάλα που μύριζαν έντονα και βράχοι ξεμοναχιασμένοι που στέκονταν αβυσσαλέο εμπόδιο στο δρόμο μας. Οι περισσότεροι απ' αυτούς ήτανε γυμνοί κι έδειχναν από μακριά, πως δεν πρόλαβαν να δεθθούνε με τον τόπο, να πρασινίσουν λίγο, να ζεστάνουνε το τοπίο. Είχαν πέσει πρόσφατα εκεί, φερμένοι με τα νερά της Γκαμήλας ή από κάποιους περίεργους σεισμούς και ανεξήγητα ταρακουνήματα που βασανίζουν από χρόνια την περιοχή.

Όσο από μακριά ακούγονταν οι φωνές των άλλων «Μπόρα-μπορα, Μπόρα-μπόρα», τόσο και καταλαβαίναμε πως δεν είχε βρεθεί ακόμα τίποτα...

Οι τέσσερις που ήτανε στην ομάδα μου και βρεθήκαμε ύστερα από μια ώρα περιπέτεια πίσω από έναν τέτοιο γυμνό βράχο, σκορπίσαμε. Ένωθα πολύ κουρασμένος και αδύναμος. Αδύνατο να μην σταματήσω μπροστά σ' αυτόν τον βράχο για να πάρω κουρά-

γιο, και έπειτα να προσπαθήσω να τον ξεπεράσω.

Μ' αυτή την πρόθεση, ξάπλωσα σ' ένα ξέφωτο, πριν από το βράχο. Κι όταν ηρέμησα άρχισα να στοχάζομαι, πως μ' αυτά που κάνω, εξαντλώντας τις τελευταίες δυνατότητες που μου άφησε η αρρώστια, μάλλον βάζω σε πολύ μεγάλο κίνδυνο τον εαυτό μου. Και θα 'πρεπε να μην προχωρήσω άλλο και να δω πως θα γυρίσω πίσω.

Απ' την άλλη, όμως μεριά με βασάνιζε το φιλότιμο απέναντι στην παρέα. Και προ παντός απέναντι στη γλυκειά και μοναδική μου φίλη Νατάσα, που την είδα να κλαίει κι είχα νιώσει βαθειά μέσα μου τύψεις και μια περίεργη συντριβή. Και κατάθλιψη.

Έτσι πέρασα κάμποση ώρα. Και οι σκέψεις μου άλλαξαν.

Σηκώθηκα να προχωρήσω, ανεβαίνοντας μια προμερή πλαγιά δίπλα στο βράχο, και τότε είδα πως τα πόδια μου δεν με κρατούσαν, αλλά, ούτε και για να γυρίσω πίσω στο Μοναστήρι, έβλεπα τον εαυτό του ικανό.

Έψαξα εκεί γύρω να βρω μια βολικότερη θέση, να ξαναμαζέψω το διαλυμένο σώμα μου.

Όλες μου οι κινήσεις και το φέρσιμό μου μαρτυρούσαν προχωρημένη αδυναμία κι εξάντληση.

Σε λίγο, από μακριά ακούγονταν ο Περικλής να διαλαλεί πως «Οι οπλές του αλόγου, δείχνουν να τραβάνε προς την Κόνιτσα».

Κι αυτό, σήμαινε, ότι ο μυστηριώδης αλογοσούρτης, μας έπιασε όλους στον ύπνο και μας άρπαξε το Μπόρα-μπόρα.

Σκεφτηκα τη Νατάσα και την έφερα στο μυαλό μου, να 'χει γίνει σύντριμμα, ακούγοντας τον Περικλή. Αλλά πριν ακόμα προλάβω να καλοσκεφτώ τι θα 'πρεπε να κάνω για να τη βοηθήσω, βλέπω την ίδια εκεί που ο βράχος φαινότανε να τελειώνει, στην κορφή, όρθια, ανήσυχη για μένα, να ζητάει να μάθει. «Τι συμβαίνει; Αν είμαι καλά; Τι έπαθα; Γιατί σταμάτησα και χάθηκα; Μη μου συμβαίνει κάτι σοβαρό;»

... Και χωρίς η ίδια να περιμένει απάντηση, σαλτάροντας και γλιστρώντας στην απότομη πλαγιά, έρχεται ακράτητη, με φόρα, και πέφτει πάνω στην αγκαλιά μου.

Προσπάθησα να τη στηρίξω, σταματώντας την, με μεγάλο κόπο.

Έτσι όπως βρεθήκαμε αγκαλιασμένοι, παρατήρησα ότι η φίλη μου, δεν είναι πια το σύντριμμα που νόμιζα. Τα μάτια της έλαμπαν, το κορμί της σπαρταρούσε από λαχτάρα, τα χέρια της έσφιγγαν με δύναμη. Έδειχνε βαθειά χαρά που με είχε κοντά της.

– Έλα μου λέει, μη κάνεις έτσι. Όλοι κουραστήκαμε. Για σένα ήταν φυσικό να φανεί πιο πολύ η κούραση. Άκουσες; Κάτι λέει ο Περικλής ότι βρήκε. Δεν έχει σημασία. Εμείς να μην πάθουμε τίποτα.

– Πραγματικά, λυπάμαι για όλα. Και σ' ευχαριστώ για το κουράγιο που μου δίνεις. Είναι αλήθεια πως μου κόπηκαν τα πόδια και δυσκολεύτηκα σ' αυτόν τον ανήφορο. Γλυστράει κι όλας.

– Δεν πειράζει, μου απαντάει η Νατάσα. Κάθισε τώρα. Σταμάτησε. Ίσαμε δω και πολύ ήταν. Οι άλλοι κάπου χάθηκαν. και είμαστε μόνοι. Εγώ θα μείνω να σου κάνω συντροφιά. Είναι τόσο ωραίο αυτό το απόσκιο. Είναι τόσο όμορφο να σε νιώθω δίπλα μου...

Έψαξε η ίδια, εκεί κοντά και βρήκε ένα άλλο ξάνοιγμα. Με πήρε από το χέρι και με παρακάλεσε να καθήσω. Κάθισε κι αυτή πλάϊ μου και μείναμε σιωπηλοί κάμποση ώρα...

– Ξέρεις, μου λέει για μια στιγμή, απότομα σφίγγοντας με το χέρι της το μπράτσο μου. Σκέφτηκα πολλές φορές ότι εμείς οι δύο δεν ταιριάζουμε και πολύ. Παρ' όλο που από μικρά παιδιά είμαστε αχώριστοι.

– Μπα! πώς σου ήρθε τώρα αυτό ξαφνικά; Πώς το κατάλαβες; της λέω αιφνιδιασμένος. Από πού έβγαλες το συμπέρασμα;

– Να, από ένα σωρό πράγματα, που παρατηρώ τώρα τελευταία σε σένα.

– Δηλαδή, σαν τι;

– Δεν το κατάλαβες, δεν υποψιάστηκες από τη στάση μου;

– Όχι της απαντάω. Μου κάνει εντύπωση αυτό που λες.

– Πρώτα και κύρια, μου λέει, δε με παίρνεις στα σοβαρά.

– Για το Θεό! Νατάσα μου. Δεν έχεις δίκιο.

– Ξέρω εγώ, τι λέω! Δεν είμαι τρελή.

... Και έκανε μια μεγάλη παύση για να συνεχίσει.

– Αλλά μια και ξεκινήσαμε, θα σου τα πω όλα τώρα για να

ξεκουραστώ και γω. Με πνίγουν μέσα μου. Είναι καιρός πολύς που με βασανίζουν και ψάχνω να βρω ευκαιρία.

– Περιμένω ανυπόμονα της λέω, ενώ ακόμα νόμιζα ότι η Νατάσα το κάνει από φιλαρέσκεια. Πές μου.

– Να, για παράδειγμα. Σου τηλεφώνησα πρώτον-πρώτο, τότε που μπήκα και γράφτηκα στην ιατρική, περιμένοντας από σένα ενθουσιασμό, κάτι παραπάνω από μπράβο, να νιώσεις όπως εγώ. Και συ άρχισες να με ειρωνεύεσαι. Μου έλεγες ότι από δω και πέρα θα με λες Γιάτρισσα, θα με σέβεσαι, και τέτοια. Ενώ εγώ περίμενα και περίμενα... είχα ένα όνειρο και μου το έθαψες. Το συγχώρεσα τότε, γιατί νόμισα πως είχα πέσει πάνω σου σε άσχημη ώρα. Έπειτα σου ζήτησα να μεταγραφείς και συ προπερσού στη Θεσσαλονίκη, κι άρχισες να με σνομπάρεις, να κατηγορείς τη Θεσσαλονίκη που δε σου 'φταιγε σε τίποτα και δεν την ξέρεις και να μου λες ότι στην Αθήνα νιώθεις βολεμένος λες και το πρόβλημά μας ήταν το βόλεμα,... ώσπου κομπλεξαρίστηκα... Υπάρχουν βέβαια κι άλλα, κι άλλα. Για τους φίλους μου, για τις παρέες μου, για τις συνήθειες μου... Μεχρί που άρχισα να καταθλίβουμαι. Νιώθω πληγωμένη, δίπλα σ' έναν αδιάφορο. Ας μη πω τώρα κι ένα σωρό άλλα.

– Όχι, της λέω, πές τα μου τώρα, γιατί αρχίζω να 'χω ενοχές και τα 'χω ανάγκη.

– Τι να σου πω. Λίγο πιο πριν που σε είδα να 'ρχεσαι από κοντά μας για το Μπόρα-μπόρα, παρ' όλη την αδυναμία σου, να παρασέρνεις μάλιστα και τους άλλους, μέσα μου σκέφτηκα πως έχω πέσει έξω στη γνώμη μου για σένα. Βλέπω πως άλλος είσαι στην πραγματικότητα, κι άλλος δείχνεις.

– Ναι, πραγματικά. Έπαθα σοκ μόλις σε είδα δακρυσμένη για το Μπόρα-μπόρα. Κάτι έσπασε μέσα μου. Θα 'δινά το παν για να το ξαναβρίσκαμε.

– Ναι, αλλά όταν πήγαμε τελικά στη βρούση της Μουριάς, πάλι έβαλες τη σφήνα σου εναντίον μου. Και είσαι ο μόνος που θυμήθηκες ότι ήμουν εγώ αυτή που επέμεινα να μην αφήσουμε το Μπόρα-μπόρα στο χωράφι έξω από την πόρτα του Μοναστηριού, όπως ήθελε ο Χρήστος και ζήταγα να πάει, κάτω στον κήπο, με τ'

άλλα ζώα. Ίσως, αν ήταν το Μπόρα-μπόρα εκεί να γλύτωνε.

– Αυτό είναι αλήθεια, Νατάσα μου. Το θυμάμαι. Δεν ξέρω τι παθαίνω!..

– Ψάχνεις να βρεις παντού, απ' όταν είμασταν μικροί, το δικό μου φταίξιμο, γιατί νομίζεις ότι όλα τα στραβά καρβέλια εγώ τα κάνω.

– Έχεις δίκιο. Τώρα το βλέπω.

– Κι αυτό είναι που δεν σου συγχωρώ. Είσαι κακός απέναντί μου... Πώς είναι δυνατό εμείς οι δυό, κάποτε να σμίξουμε και να κάνουμε ζευγάρι, που παρ' όλα αυτά, το θέλουμε κι οι δυό από μικρά παιδιά. Είναι τ' όνειρό μας. Και ξέρεις πόσο κακό είναι να 'χεις ένα όνειρο και να 'σαι βέβαιος ότι αυτό δε θα γίνει ποτέ πραγματικότητα.

– Μην το λες. Νατάσα μου. Μην το σκέφτεσαι έτσι.

– Όχι μόνο δεν το σκέφτομαι και το διώχνω από μέσα μου αλλά και βασανίζουμαι απ' αυτό. Με βασανίζει και η παρουσία σου, αλλά και η απουσία σου. Είναι περιεργο! Θυμάμαι κάθε φορά το ποίημα που μου απάγγελνες συχνά. «Μη με χαιρετάς σαν έρχεσαι, ούτε και να μ' αποχαιρετάς σαν φεύγεις. Γιατί, ούτε όταν έρχεσαι, έρχεσαι, ούτε όταν φεύγεις, φεύγεις». Μη σου φαίνεται παράξενο. Να! προ ολίγου κι όλας, που δεν σε είδα να μας ακολουθείς και ένιωσα ότι ξέμεινες πίσω από το βράχο, μου κόπηκαν κυριολεκτικά τα πόδια. Κλονίστηκα σύγκορμη μόνο με την υποψία ότι κάτι σου συμβαίνει. Και γύρισα να σε βρω αλλόφρονη. Δεν με κατάλαβες που έτρεμα;..

– Νατάσα μου, της λέω συγκινημένος. Και καταλαβαίνω και βλέπω. Πρέπει να με δεχτείς όπως είμαι. Πρώτα, πρέπει να καταλάβεις πόσο βαθύ είναι αυτό που νιώθω για σένα. Κι όλα τ' άλλα έρχονται μετά.

– Να σε δεχτώ, μου λες όπως είσαι; Αλλά έτσι εγώ μαζί σου, μ' όλες τις αγωνίες μου, τα ξαφνιάσματα, μια να βρίσκομαι στους επτά ουρανούς και μια να νιώθω πως είμαι ένα τίποτα για σένα, πρέπει να καταλήξω στο Φρενοκομείο.

– Στο Φρενοκομείο; Τόσο δύσκολο είναι; Και τόσο με θεωρείς κακό;

– Κακός δεν είσαι, για τους άλλους. Είσαι κακός μόνο για μένα. Για τις σχέσεις μας. Έχω καταλήξει σ' αυτό, με πολλές βραδιές αγρύπνιας. Αναρωτιέμαι μήπως κάτι σου συμβαίνει. Δεν είσαι ο δικός μου άνθρωπος. Δεν ξέρεις να μου φέρεσαι. Χίλιες σκέψεις έχω κάνει γύρω απ' αυτό. Κι ακόμα δεν βρήκα λύση. Οι γυναίκες, Γιάννη μου, γλυκέ μου Γιάννη.., δεν είναι σαν τους άντρες. Οι γυναίκες βλέπουν τις λεπτομέρειες, μετρούν και τα χιλιοστά ακόμα, έχουν αδυναμίες που πρέπει να τις σέβεσαι. Αλλιώςτικά πληγώνεις, Κι αυτές οι πληγές είναι βαθύτερες απ' την κακία, που ασφαλώς δεν έχεις.

– Νατάσα μου, της λέω. Συγχώρα με, σε παρακαλώ, Έπρεπε να μου είχες μιλήσει για όλα αυτά από πολύν καιρό. Πάρε όλα αυτά σαν επιπολαιότητές μου. Αδυναμίες μου. Θεωρούσα πως μεταξύ μας δεν υπάρχει θέμα. Έχουμε γίνει ένας άνθρωπος, μια ύπαρξη, που σκέφτεται με τον ίδιο τρόπο, κι έχει την ίδια αίσθηση για τα πράγματα γύρω μας και την ίδια αισθητική για τη ζωή, την ομορφιά και την τέχνη. Καταλαβαίνω πως σε πλήγωσα χωρίς να το θέλω... Αλλά και συ, όσο δε σου πει ο νους, με πίκρανες τώρα. Μ' έκανες να χάσω κάθε εμπιστοσύνη στον εαυτό μου. Νύχτα, μέρα χαίρουμαι ξέρεις που μπήκες στη ζωή μου. Κι έχω κάποιο σκοπό. Με φώτισες. Και δε νιώθω μοναξιά. Κάθε στιγμή είσαι κοντά μου. Μιλάω μαζί σου μόνος μου για κάθε πρόβλημά μου, σαν να σ' έχω δίπλα μου. Σε παρακολουθώ παντού. Ζω με το όνειρο να ζήσουμε μαζί. Χάρηκα, χάρηκα αφάνταστα όταν μπήκες στο Πανεπιστήμιο. Και λυπήθηκα που δεν είμαστε μαζί για να σε σφίξω στην αγκαλιά μου... Θα 'θελα πάρα πολύ να ρθω και γω στη Θεσσαλονίκη, αν μου ήταν δυνατό. Στην Αθήνα, βλέπεις είναι κι ο αδερφός μου κι έχουμε ένα έξοδο. Χαίρουμαι κάθε φορά που βρισκόμαστε. Χάρηκα, όσο δε μπορείς να φανταστείς που ήρθες στην εκδρομή και τώρα είμαστε μαζί... Χάρηκα. Πρέπει να με καταλάβεις... Δεν έχω άλλα μέσα να σε πείσω...

Κείνη τη στιγμή φάνηκαν οι άλλοι δυο της ομάδας μας, να κατεβαίνουν απ' το βράχο και να μας καλούν γελώντας, να γυρίσουμε στο Μοναστήρι. Ο Τάσος με την κιθάρα του, κι η Άννα Μαρία, η φίλη μας από την Αθήνα.

– Σας χαίρουμε που είστε ακόμα ερωτευμένοι, όπως τα χρόνια που σας πρωτογνώρισα. Λέει με γέλιο η Άννα Μαρία. Πάμε όμως τώρα να φύγουμε. Άρχισε, να σκοτεινιάζει.

– Ακούσατε φαντάζομαι τον Περικλή που φώναζε, προσθέτει, ο Τάσος... Κάποιος πρέπει, τώρα να κατεβεί στην Κόνιτσα για να καταγγείλει στη Χωροφυλακή. Κι αυτό πρέπει να γίνει γρήγορα γιατί ο κλέφτης θα 'χει κάνει φτερά. Ίσαμε αύριο θα 'χει μπει κιόλας στην Αλβανία.

– Δε γίνεται λέει η Νατάσα. Πάμε γρήγορα. Ο Χρήστος μας, πρέπει να φύγει κι όλας απόψε. Και να δούμε αύριο τι θα κάνουμε και μεις οι άλλοι. Έτσι ή αλλιώς εμείς οι δυό, λέει σε μένα, πρέπει να βρούμε τρόπο για να συνεχίσουμε την κουβέντα.

Κι ανασηκώθηκε, βοηθώντας με το ένα χέρι της και μένα.

– Μπορείς μου λέει, κοροϊδεύοντας, ή θα σε πάρω «γκότσι».

– Και μεις να βοηθήσουμε, πρόσθεσαν οι άλλοι.

Και ξαναμπήκαμε στη γραμμή, γυρνώντας προς το Μοναστήρι.

Οι φωνές των άλλων παιδιών, που έψαχναν μέσα στο δάσος δεν ακούγονταν πια. Ακούγονταν πότε-πότε κάποιοι παράξενοι ήχοι. Κάποιοι κρότοι. Κάποια ψιθυρίσματα.

Μια τέτοια ώρα στ' άγρια ρουμάνια της Πίνδου, στα φαράγγια και τις απάτητες υγρές πλαγιές τους, μέσα από σκοτεινές σπηλιές και σαπισμένα φύλλα, ξεπροβάλλουν για τροφή και για νερό χιλιάδες μικροζούζουνα πολύχρωμα, στο μέγα Λάκκο που φέρνει στον Αώο τα νερά της Δρακόλιμνης. Κι όλα στη σκιά εκεί είναι στοιχειωμένα, με φαντάσματα και τρισκατάρατα δαιμονικά, με πειρασμούς βρουκολακισμένους, χειμώνα, καλοκαίρι.

Από καιρού εις καιρόν η Γη τρέμει εδώ ανεξήγητα. Ιριδισμοί από το τελευταίο φώς της ημέρας κάνουν το τοπίο εξωπραγματικό, εξαίσιο, ασύγκριτο.

Δεν είναι μόνο το τοπίο που σ' αφήνει άναυδο, είναι και τα είδη των δέντρων που μπερδεύονται μεταξύ τους και σε καταπλήσσουν. Έλατα, μαυρόπευκα, αγριοκορομηλιές, αγριοκερασιές, αγριαχλα-

διές, αγριομηλιές, βαλανιδιές, σφεντάμια, λεύκες, φτελιές, φλαμουριές, οξιές, φράξοι, ρόμπολα και ίταμοι.

Μιαν ανάσα πιο πέρα, ξέφρενοι καταρράχτες, ιεροτελεστικοί κάτω από πλάτανους και ιτιές πανηγυρίζουν τον θρίαμβο της εποχής. Αιώνια αναγεννητική ανάσταση, σε παραμυθένια αίσθηση.

Η διάθεση μου, που 'χε κλονιστεί από τ' απρόσμενο ξέσπασμα της Νατάσας, προσπαθούσε να βρει τρόπους ισορροπίας. Να ξεπεράσω την καταιγίδα που κόχλαζε μέσα μου.

Άρχισα να διηγούμαι, περπατώντας, για να ξεφύγω από το βραχυκύκλωμά μου, όσα είχα ακούσει τα προηγούμενα χρόνια για το Μοναστήρι. Και ήταν αυτά αφηγήσεις κυνηγών και μύθοι της παλιάς Κόνιτσας. Άσχετες. Καρτέρια των κατοίκων του διπλανού χωριού που διεκδικούσαν την κυριαρχία στο Μοναστήρι. Καλόγηροι που γύριζαν από τη Ρουμανία κουβαλώντας τους εράνους για το Μοναστήρι. Παρεμβάσεις των Αγίων στις ενέδρες των ληστών. Το κρυφό σχολειό του Μοναστηριού μέσ' τους λαβύρινθους του, τότε που ζούσε εδώ, ο Όσιος Μαρούδης, που «δε βγήκεν από την άγια μονή, πώποτε, συνομιλώντας και διδάχοντας τους πατέρες».

Καταλάβαινα πως για να μην φανερώσω την αδυναμία μου, στη Νατάσα, που ερχόταν από πίσω μου, έπρεπε ν' ανεβάσω τον τόνο της φωνής μου, να τον κάνω πιο σταθερό, για ν' ακούγεται.

– «Σιγά-σιγά». Επανελάμβανε κείνη μονότονα, και προστατευτικά σε κάθε βήμα μας. Την ένιωθα ο ίδιος, καταλάβαινα την αναπνοή της, καθώς με πλησίαζε πίσω μου, έτοιμη να με στηρίξει στα τραβοπατήματά μου.

Από μακριά κάποιος φώναζε: «Νάσια-Νάσια. Έλα γρήγορα. Θα φύγουμε». Ήταν ο μεγάλος της αδερφός. Στο σπίτι της την φωνάζουνε έτσι.

– Πάμε, πάμε, ψέλισε η ίδια, Πάμε... ξεχαστήκαμε. Θα 'χουμε ιστορίες, τώρα κι άνοιξε το βήμα της.

Μ' άρπαξε απ' το χέρι, για βοήθεια κι όταν ήρθε δίπλα μου, έκανε έτσι και, με φίλησε στο μάγουλο για να με ξεμπλοκάρει. Τραβήχτηκε έπειτα απότομα, δείχνοντας με το δάχτυλό της, τους άλλους, που τραβούσανε ξέγνοιαστοι μπροστά, χωρίς να κουβε-

ντιάζουν.

– Και το 'θελα. Το 'θελα πάρα πολύ, λέει η ίδια σε λίγο, ψιθυρίζοντας, σα να σκεφτότανε φωναχτά.

– Τώρα όμως, πάμε γρήγορα. Οι πιο πολλοί θα 'χουνε κι όλες γυρίσει, προσθέτει.

*

Στη Μουριά γύρω-γύρω από τη βρύση, καθιστοί, όλοι μας, ανταλλάσαμε γνώμες, για το τι έπρεπε να γίνει από δω και μπρος. Ο Χρήστος, ο πιο μεγάλος απ' τ' αδέρφια της Νατάσας είχε βάλει στην πλάτη του το πέτσινο σακκίδιο, έτοιμος να φύγει, και συνεννοείτο με τ' αδέρφια του. Πήρε κατά μέρος και τη Νατάσα, και τηςμίλαγε αγριεμένος. Μάλλον που άρνησε και τον έκανε να περιμένει. Άφηνε ρητή εντολή, πρωί-πρωί αύριο να φύγουν και οι άλλοι τρεις.

Όλοι μας δείχναμε στενοχωρημένοι.

Η Νατάσα με μάτια δακρυσμένα, μου κούναγε το κεφάλι. Το χάσιμο του Μπόρα-μπόρα είχε ξεπεραστεί. Η ιδέα όμως πως αύριο θα 'πρεπε να φύγουν, εκείνη τη στιγμή έδειχνε να την έχει κουρελιάσει.

Μισοκουλουριασμένος εγώ στην άκρη, καταλάβαινα πως μου ανέβαινε ο πυρετός, κι ήμουν έτοιμος να πέσω κάτω.

Η αδερφή μου άφησε την παρέα της κι ήρθε να με βοηθήσει, μαλλώνοντάς με για την κουτουράδα να τρέξω πίσω απ' τη Νατάσα, για το Μπόρα-Μπόρα.

Με πήρε απ' το χέρι και με τράβηξε προς το Μοναστήρι, για να με βάλει να ξαπλώσω. Ήταν απ' τους λίγους ανθρώπους που καταλάβαιναν από μακριά τη διάθεσή μου και τις σκέψεις μου.

Ούτε αύριο το πρωί, που θα φύγουν οι άλλοι, πρέπει να σηκωθείς, μου λέει, με έντονη ένδειξή του τι εννοούσε, παραδίνοντάς μου το θερμόμετρο, που είχε φροντίσει η ίδια από το σπίτι να το πάρει μαζί της.

Με τη Νατάσα η αδερφή μου, ήταν φίλες, αλλά η υγεία του αδερφού της έμπαινε πάνω απ' όλα.

Μέχρι τα μεσάνυχτα κοιμήθηκα μονορρούφι, αλλά έπειτα πέρασα δύσκολες ώρες. Ρήγη μου ανέβαζαν τον πυρετό και δεν ήθελα να ξυπνήσω κανέναν απ' τους άλλους. Βασανίστηκα σα να ήμουνα πιασμένος σε μια φάκα περιμένοντας να ξημερώσει. Κι όταν άρχισε να σκάει η αυγή, μ' άρπαξε ένας βαρύς ύπνος, που κράτησε ώρες. Είχα χαθεί σε μια θολούρα, που δεν μ' άφηνε να θυμηθώ την αναχώρηση της Νατάσας.

Η αδερφή μου μου είπε ότι πέρασε η Νατάσα να μας χαιρετήσει κι έμαθε ξαφνιασμένη για την κατάστασή μου. Ήταν δακρυσμένη που θα 'φευγε και είχε κάνει τόσα σχέδια για να περάσουμε καλά!

*

Η αλλαγή δε βοήθησε στην αρρώστια μου... και τις δέκα μέρες που 'μεινα στο Μοναστήρι ακόμα, τα δέκατά είχαν γίνει πυρετός και δεν έβγαινα έξω, παρά μόνο μιά ώρα το πρωί. Ειδοποιήσαμε τον Αγωγιάτη να κανονίσει και να 'ρθει να μας πάρει, την Τετάρτη.

Όπως είχαν κάμποσα πράγματα εν τω μεταξύ καταναλωθεί, περίσσευε ένα μουλάρι και για μένα, να πάω στην Κόνιτσα καβάλλα.

Ο δρόμος, ο αέρας της χαράδρας κι η καινούργια αλλαγή, μου κατέβασαν και πάλι τον πυρετό. Στην Κόνιτσα ο γιατρός όμως με βρήκε αδύνατο και συνέστησε να πάω στα Γιάννενα για ακτινοσκόπηση. Πρόσθεσε πως κι ο Ευάγγελος, ο αδερφός της Νατάσας, φίλος μου, έχει το ίδιο πρόβλημα, ή κάτι παρόμοιο. Και θα φύγει επειγόντως για τη Θεσσαλονίκη.

Ο πατέρας, τηλεφώνησε στο γιατρό Μιχαηλίδη στα Γιάννενα και κανόνισε το ραντεβού. Έπρεπε να βρίσκομαι εκεί. Τετάρτη πρωί. Κατά συνέπεια, αύριο Τρίτη, θα 'πρεπε να φύγω. Χωρίς αναβολή.

Περίμενα την Νατάσα να εμφανισθεί, αλλά δε φάνηκε.

Πνιγόμενα στα νεύρα. Κι ανησυχούσα.

Παρ' ότι ακόμα δεν ήμουν σίγουρος για την αντοχή των ποδα-

ριών μου, άλλωστε θα 'πρεπε να κάνω και μια πρόβα τζενεράλε, αφού θα πήγαινα αύριο στα Γιάννενα, πήρα τον ανήφορο, ελπίζοντας ότι κάπου εκεί στη γειτονιά τους, θα συναντούσα τη Νατάσα. Μάταιος κόπος. Ήταν όλα κατάκλειστα στο σπίτι της και δεν ακούγονταν φωνές, ούτε και φαίνονταν να κινείται κάτι, εκεί στον κήπο και την αυλή τους.

Ο ανήφορος με εξάντλησε. Κάθησα λίγο κατηφορίζοντας στα πεζούλια της Μητρόπολης και ξαναγύρισα στο σπίτι μου. Η αδερφή μου κούναγε το κεφάλι της όταν έμαθε τη διαδρομή που είχα κάνει και μου σημείωσε ότι γυρνώντας απ' τα Γιάννενα θα 'πρεπε να της θυμίσω για να μου πει κάτι, που κι αυτή τώρα έμαθε και θα 'πρεπε αύριο να εξακριβώσει αν είναι αλήθεια.

Την Τρίτη το πρωί, κατά τις έντεκα κατέβηκα στο παζάρι για να πάρω το Λεωφορείο. Ο πατέρας μου άφησε τη δουλειά του προς στιγμήν, και πετάχτηκε ίσαμε το πρακτορείο για να με χαιρετήσει. Θα ταξίδευα μόνος μου.

Απέναντι από το πρακτορείο, το κατάστημα της οικογένειας της Νατάσας ανοιχτό και δούλευε, όπως κάθε μέρα. Ο Χρήστος, μπαινόβγαινε στο μαγαζί με πελάτες, αλλά δεν έδινε καμιά σημασία, που ήμουν εκεί και θα 'φευγα.

Όλα αυτά ήταν περίεργα. Ένωθα άσχημα. Σχεδόν μούδιαζα να μου καταλόγιζαν ευθύνες.

Για το Μπόρα-μπόρα μου είχανε πει στο σπίτι, ότι δεν υπήρχε πια καμιά ελπίδα να βρεθεί.

Η αρρώστια του Ευάγγελου ήταν ένα άλλο μυστήριο. Κάτι ήξερα από τον ίδιο, αλλά δεν δίναμε και οι δύο σημασία.

Πήγαινα στα Γιάννενα, με μαύρες σκέψεις στο κεφάλι μου κι εντελώς απογοητευμένος. Ωστόσο, αυτή η απομάκρυνση από την Κόνιτσα, όταν μπήκα στο λεωφορείο και ξεκινήσαμε, μου 'φερνε στο μυαλό σιγά-σιγά έναν άλλον κόσμο, μια άλλην ατμόσφαιρα. Θα 'βλεπα φίλους και φίλες. Ίσως και να μου δινότανε η ευκαιρία να δω κάποιους που θα με έκαναν ν' αλλάξω διάθεση, να αισιοδοξήσω.

Η εφηβεία μου, οι μεγάλοι μου ενθουσιασμοί, η υπόστασή μου, κι αυτό που τη συγκροτούσε με ουσιαστικά στοιχεία, ήσαν δεμένα όλα με τα Γιάννενα. Ένα ολόκληρο, σύμπαν ζυμώνονταν μέσα μου, σ' όλη τη διαδρομή.

Την ώρα που κατέβαινα από το λεωφορείο στο πρακτορείο, είχα σχεδόν ξεχάσει το λόγο για τον οποίο βρισκόμουν στα Γιάννενα.

Ένωθα ανάλαφρος. Τα πόδια μου είχανε ξεμπλοκαριστεί και παρατηρούσα ότι ήμουν σε θέση και να περπατήσω ώρες.

Μου έμεινε, σαν μια εκκρεμότητα, ένα είδος μικρολεπτομέρειας ότι αύριο θα πήγαινα στο Γιατρό για να περάσω από ακτίνες.

Προσπαθούσα να μη το σκέφτομαι. Μου είχανε κλείσει δωμάτιο στη Μητρόπολη. Έκανε μια εξουθενωτική ζεστή και μούσκενα στην υγρασία. Στο δωμάτιο του ξενοδοχείου ήταν οπωσδήποτε καλύτερα. Και έμεινα να ξαπλώσω.

Σχεδόν είχε νυχτώσει όταν ξαναβγήκα. Πήγα κατευθείαν στο Μώλο, με την ελπίδα πως κάποιον γνωστό θα συναντούσα εκεί. Απόπειρα που απέτυχε. Φάτσες διάφορες, γνωστές, κάνανε βόλτα δυο-δυο, τρεις-τρεις, αλλά σκέφτηκα πως θα 'ταν μάταιο να διακόψω την κουβέντα τους και να με δούνε ενοχλητικό επισκέπτη και φάντη πλαστούνι. Εξάλλου, δεν είχα να πω και τίποτα μ' αυτούς. Η μόνη λύση που απόμεινε ήταν το σινεμά. Έπρεπε όμως να βιάστώ, θα 'χε κιόλας αρχίσει.

Κι όταν έφτασα εκεί, είδα πως θα «ξανάτρωγα μια μάπα», για δεύτερη φορά στη μούρη. Τιτάνια. Έσπερος, τα ίδια. Τι άλλο όμως να κάνω; Πήγα να τσιμπήσω κάτι στην Όαση απέναντι για να περάσει η ώρα και μ' έκοψε μαύρη μελαγχολία. Θυμήθηκα. «Μην ελπίζεις... δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό». Κατακρυσταλλίζομουν καταμεσής στα Γιάννενα.

Και μ' έπνιξε το παράπονο της μοναξιάς και της εγκατάλειψης. «Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ...» σκέφτηκα και βιάστηκα να κατηφορήσω προς το ξενοδοχείο. Ο ύπνος θα με παρηγορούσε εκεί, μόνος καθώς ήμουν.

Ο Γιατρός με δέχτηκε ευγενικά. Γνωριζότανε με τους δικούς μου, κι απ' ό,τι κατάλαβα ο Γιατρός ο ίδιος έκανε προσπάθειες να μ' ενθαρρύνει. Η κόρη Μιχαηλίδη ήρθε και με χαιρέτισε.

Στο μηχάνημα κολλημένος ο Γιατρός έψαχνε με επιμέλεια. Το πίεζε πάνω στο στήθος μου και στο τέλος αναφωνούσε: «Λαμπρά... Λαμπρά. Κι εδώ τίποτα».

Έτσι φάγαμε κάμποσην ώρα. Τελειώνοντας μου είπε:

- Είσαι πολύ καλά. Ολοκάθαρα πνευμόνια. Δε βλέπω τίποτα, έξω από τις πλευριτικές συμφύσεις. Όμως πρέπει να βγάλουμε και μιαν ακτινογραφία. Τέτοια ώρα όμως δεν γίνεται. είναι πεσμένη η τάση. Θα ξαναρθείς εδώ στις οχτώμιση το βράδυ... Απόψε. Πού κάθесαι;

- Στο ξενοδοχείο Μητρόπολη.

- Α! δεν είσαι και μακριά, μου λέει. Θα πεταχτείς λοιπόν ίσαμε δω. Θα κάνουμε ένα κλικ κι έπειτα θα 'χεις υπομονή λίγο για να εμφανίσουμε την πλάκα. Είμαι σίγουρος ότι είσαι γερός σαν ταύρος και δε σου άφησε τίποτα η πλευρίτιδα. Καλού-κακού όμως, η πλάκα μας είναι απαραίτητη. Να βεβαιωθούμε γι' αυτό εκατό τοις εκατό.

Η απάντηση του Γιατρού, ήταν ήξεις, αφίξεις.

Δεν μπορώ να ειπώ ότι μ' άφηνε και ενθουσιασμένο.

Το τελευταίο, ιδιαίτερα, για την «πλάκα!...».

Φεύγοντας από το Γιατρό, το μυαλό μου κι η διάθεσή μου, πήγε κατευθείαν στη Νατάσα. Ήθελα σε κάποιον να μιλήσω. Να βρω ένα στήριγμα. Μου ήταν αδύνατο να σκεφτώ κάποιον άλλον, κείνη τη στιγμή.

Στο Λεωφορείο μέσα, φεύγοντας από την Κόνιτσα, ήταν η τελευταία φορά που τη θυμήθηκα κι αυτό θυμωμένος, για να βγάλω το άχτι μου που έξι μέρες σχεδόν εκεί και δεν έχω δώσει σημεία ζωής.

Ήμουν βέβαιος πως το 'κανε επίτηδες. Είχε μπλοκαριστεί. Δεν ήθελα να υποθέσω ότι η υπόθεση του Ευάγγελου την είχε απορροφήσει τόσο. Αλλά και αυτό να ήταν. Έξι μέρες, άλλοτε ήταν πολύ.

Με το Γιατρό το βράδυ τα ξαναείπαμε και τότε με τούτο, τότε με κείνο, η ώρα πέρασε κι είχε γίνει έντεκα. Παραδίνοντάς μου την πλάκα κι ένα σημείωμα που 'χε ετοιμάσει ο Γιατρός για τα ευρήματα, χαμογελαστός απ' την κορφή ίσαμε τα νύχια, με διαβεβαίωνε πως «Καλό φαγί, ξεκούραση για λίγο ακόμα. Περισσότερο Κόνιτσα και λιγώτερο Αθήνα. Και θα μας θάψεις όλους».

Ο τρόπος του Γιατρού, ο τρόπος όλων εκεί μέσα, που ήρθαν να με αποχαιρετήσουν μ' ενθουσίασε, και προ παντός μ' έπεισε.

Βγήκα χαλαρωμένος, και βρέθηκα στο δρόμο, χωρίς πρόγραμμα. Πέρα για πέρα άλλος άνθρωπος. Ανανεωμένος και ξεκούραστος. Σα να μου είχαν δώσει «ελιξήριο της νεότητας», που λέγανε οι παλιοί.

Προχώρησα αριστερά, στην οδό Σουλίου. Εκεί, που τρία τέσσερα νεοκλασσικά αρχοντόσπιτα, πάντοτε μ' εντυπωσίαζαν κι ήταν ένας απ' τους καημούς μου. Φωτισμένα τώρα, γίνονταν κανονικά παλάτια. Όπως προχωρούσα ανάλαφρος και σχεδόν αμέριμνος, σταμάτησα απ' έξω, στο ένα απ' αυτά, στο τρίτο της σειράς.

Απ' τα ανοιχτά παράθυρά του ξεχύνονταν μες στη μαγεία της καλοκαιριάτικης νύχτας βιεννέζικη μουσική. Ο αγέρας πλημμύριζε χαρούμενες νότες, σ' ένα ρυθμό που με συνέπαιρνε, με γιόμιζε αισιοδοξία και με σήκωνε στα ύψη.

Καλύτερη σφαιρομαχαιριά εκείνη την στιγμή, δε γίνονταν. Στάθηκα στην άκρη του απέναντι πεζοδρόμιου κι άρχισα να κουνάω τα χέρια μου σαν να 'μουνα διευθυντής ορχήστρας.

Βρισκόμουνα σ' έξαρση. Κάποιοι αργοπορημένοι διαβάτες, που φάνηκαν στη στροφή του δρόμου προς το Στάδιο, με συνέφεραν στην «ευπρέπεια». Δεν σπάραξα όμως από κει. Έκατσα μέχρι που η μουσική σταμάτησε.

Μια αέρινη ύπαρξη με νταντελωτή νυχτικιά που μισοσκεπάζονταν από μακρύ μεταξωτό φουλάρι πράσινο, πρόβαλε νωχελικά από μέσα κι έκλεισε το παράθυρο.

Αν δεν υπήρχε φόβος να βάλει η κυρία τις φωνές και να γίνω νούμερο στα Γιάννενα, θα πλησίαζα να την παρακαλέσω να συνεχίσει με την ίδια μουσική, ή τουλάχιστον να την ευχαριστήσω για την προηγούμενη.

Δεν έκανα όμως τίποτα και προχώρησα τον ανήφορο μιλώντας μέσα μου και κάνοντας την ευχή. «Χίλια χρόνια να ζήσουν αυτοί οι Βιεννέζοι συνθέτες, που με τη μουσική τους, το ρυθμό και την αιθέρια ατμόσφαιρα, μου χάρισαν τέτοιες στιγμές χαράς και αιώνιας ευτυχίας».

Πέμπτη πρωί, ξύπνησα καθυστερημένα. Γύρω στις έντεκα, η καμαριέρα χτύπησε την πόρτα για να μάθει αν θα μείνω και σήμερα. Ξαφνιαστήκα προς στιγμήν γιατί δε φανταζόμουνα έτσι ωραία που κοιμήθηκα, ότι θα βρισκόμουν σε ξενοδοχείο. Αλλ' όμως μόλις συνήλθα κατάλαβα πως κάτι μέσα μου με πλάκωνε.

Βρισκόμουν σε συναισθηματικό πνίξιμο. Δεν ήθελα με κανέναν τρόπο να ξαναβρεθώ στην Κόνιτσα. Αίσθημα απαρésκειας για όλα. Αλλά χρήματα να μείνω περισσότερο δεν είχα. Και ήξερα πως τέτοιο πράγμα ήταν αδύνατο αυτή τη στιγμή να το ζητήσω απ' τους δικούς μου.

Το κορίτσι του ξενοδοχείου με είδε διστακτικό και πρόσθεσε:

– Δεν πειράζει. Μπορείτε μέχρι τις δώδεκα και μισή το μεσημέρι να το πήτε κάτω στη Ρεσεψιόν.

Μου 'κλεισε την πόρτα κι έφυγε.

Από κείνη τη στιγμή άρχισε σκληρή μάχη μέσα μου. Και το μυαλό μου με χίλιες στροφές το δευτερόλεπτο, έψαχνε να βρει στα Γιάννενα συγγενείς ή φίλους, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν την περίπτωση. Τουλάχιστον στο «λιμέριασμα». Τη στέγασή μου.

Όλες οι «διαδρομές» όμως που έκανα μέσα στα Γιάννενα, για ένα γιατάκι, κατάληγαν στο κενό.

Κι η δυσκολία μεγάλωνε, εκτός απ' όλα τ' άλλα κι από το γεγονός ότι είχε γίνει σ' όλους βούκινο ή «υποτιθέμενη» αρρώστια μου και μάλιστα η αναθεματισμένη και τρισκατάρατη «φυματίωση». Το χτικιό! Το 'ξεραν όλοι οι γνωστοί μας και μάλιστα παραμορφωμένο κι αρκετά διογκωμένο. «Η κακιά αρρώστια». Λες και είχα γεννηθεί σε ξέσκεπο σπίτι.

Να πήγαινα και να 'δειχνα πρώτα απ' όλα, τα χαρτιά του Γιατρού και την ακτινογραφία, που κρατούσα πάνω μου, θα 'ταν αστείο.

Έτσι, όταν ετοιμάστηκα, και πήγα να βγω, σκέφτηκα πως κι οι δικοί μου, πριν απ' όλα θα 'ταν ανήσυχοι. Ο μόνος δρόμος που 'μεινε ήταν να πάω στο Πρακτορείο του λεωφορείου της Κόνιτσας.

Το λεωφορείο έφευγε σε μισή ώρα. Κι έβγαλα εισιτήριο. Στο αναμεταξύ βγήκα να δω σε ποια κατάσταση ήταν η Ζωσιμαία, το Γυμνάσιο που τελείωσα πριν από χρόνια. Κι ήμουν μ' αυτό συναισθηματικά στενά δεμένος.

*

Δεν υπήρχε πρακτικός κι εύκολος τρόπος τότε να ειδοποιήσω σπίτι ότι θα γύρναγα στην Κόνιτσα, και δεν ανέμενα κανέναν να περιμένει εκεί. Εξ άλλου ο μεγάλος μου αδερφός βρισκότανε στην Αθήνα. Όμως το νέο μαθεύτηκε σαν αστραπή μόλις πάτησα το πόδι μου στο Παζάρι, κι η αδερφή μου, μαζί με μια θεία μου που έμεινε μαζί μας, είδα να στέκονται κι όλες ανήσυχες μπροστά στο Δημαρχείο, καθώς ανηφόριζα.

Από μακριά τους έδενε την πλάκα του Γιατρού και με χειρονομίες προσπαθούσαν να δείξω πως όλα είναι εν τάξει.

Όταν μ' άκουσαν από κοντά και τις είδα όχι μόνο να χαλαρώνουν, αλλά και να χαμογελάνε ως τ' αυτιά τους, δακρύζοντας, τότε κατάλαβα τι σφίξιμο είχαν μέσα τους, αλλά και τι καημό.

Η θεία μου μάλιστα, ενθουσιασμένη άφηνε να τις ξεφεύγουν κάθε τόσο, κάτι σαν άναρθρες κραυγές, όπως νόμιζα και τις οποίες η αδερφή μου βάλθηκε να τις ερμηνεύσει καθώς βαδίζαμε προς το σπίτι.

– Η θεία σου απειλεί τον πρόεδρο της επιτροπής που κουμαντάρει το Μοναστήρι και λέει: «Θα του τρίψει μες στην μούρη, την ακτινογραφία που κρατάς... άντε να χαθεί ο παλιάνθρωπος».

Έτσι μάθαινα και εγώ ότι είχανε καλέσει τη θεία μου στο γραφείο της Επιτροπής, πριν λίγες μέρες και της κατάγγειλλαν πως όλοι τους είναι έξω φρενών, που η οικογένεια μας τούς εξαπάτησε και ασυλλόγιστα μ' έστειλε έναν «χτικιάρη στο μοναστήρι και δε σκέφτηκε τ' άλλα παιδιά του κόσμου, που θα πάνε εκεί».

Το «χτικιάρης», σαν όρος ιατρικός, μου βάρεσε άσχημα. Πολύ άσχημα. Βαρειά κουβέντα. Όλους όμως στο σπίτι μου τους είχε διαλύσει όταν το πρωτάκουσαν. Αλλά το κρατούσαν από μένα μυστικό, για να μη πάθω και γω τα ίδια, ακούγοντάς το.

Η αδερφή μου το 'λεγε και γέλαγε με την ψυχή της.

Ανηφορίζοντας προς το σπίτι σκεφτόμουν το πόσο κακό είναι το χωριό με τα λίγα σπίτια. Κι απορούσα μάλιστα γιατί όλοι αυτοί οι συγχωριανοί μου, που δεν τους είχα κάνει τίποτα, τα 'χανε βάλει μαζί μου και για το φίλο μου τον Ευάγγελο, που είχε σχεδόν την ίδια αρώστια, δεν έβγαλαν λαλιά...

Καλύτερα βέβαια, αλλά ποιο είναι το σωστό;

*

Είχα ηρεμήσει αρκετά απ' όλα αυτά, πυροτόπια δεν είχα και τέλος Οκτωβρίου με τη σύμφωνη γνώμη και του Γιατρού, μας, αποφασίστηκε να κατεβώ στην Αθήνα για να πάρω άδεια δικηγορίας.

Με τη Νατάσα δε συναντηθήκαμε, ούτε τα Χιστούγεννα, ούτε το Πάσχα που ξαναβρέθηκα στην Κόνιτσα. Ούτε είχα άλλα νέα της. Αλληλογραφία είχαμε πει από παλιά να μην ανοίξουμε και το τηρούσαμε και οι δύο σαν όρκο.

Περίμενα λοιπόν, το καλοκαίρι με κάποια ανησυχία. Και καταλάβαινα πως μέσα μου είχα ένα κενό, που εξυπηρετούσε μια αγανάκτηση ξετυναγμένη. Σχεδόν παράλυτη.

Είναι αλήθεια, πως οι μεγάλες φούριες μου με τη Νατάσα, είχαν καλμάρει, αρκετά. Μ' έτρωγε όμως πότε-πότε η νοσταλγία κάποιων εξαισιων στιγμών που μου είχε χαρίσει στις εφηβικές μου αγωνίες. Στα όνειρα και στις ελπίδες που άνθιζαν ύστερα από τις ατελείωτες συναισθηματικές πλημμύρες.

Δεν μπορούσα να καταλάβω πως θα μπορούσε να υπάρξει Κόνιτσα χωρίς Νατάσα.

Ώρες - ώρες πάλι, μου φαινόταν η παρουσία της Νατάσας σα βιολογική ανάγκη, που στάθηκε τυχερή κι είχε βρει τον λυτρωτικό της δρόμο. Αυτή η βιολογική ανάγκη, που έσκαζε μέσα μου σα πυροτέχνημα, μιας ξεχασμένης προσμονής στις μίζερες ώρες της

μοναξιάς και της απελπισίας, μ' αναστάτωνα και με κρατούσε σε εκκρεμότητα.

*

Το καλοκαίρι όμως αυτό η Νατάσα είχε πάει μόλις τέλειωσε τις σπουδές της, με υποτροφία για έξι μήνες στην Αμερική και δε φάνηκε στην Κόνιτσα.

Όλοι τη λέγανε τυχερή, μα εγώ πέρναγα άσχημο καλοκαίρι, που δεν την είδα. Ο Ευάγγελος μέσα στην απέραντή του κακωσύνη, μου έκανε σχεδόν κάθε μέρα παρέα, και μου τη θύμιζε.

Ήξερε πολλά πράγματα από τις σχέσεις μας, ίσως και να διαισθανόταν τη στενοχώρια μου. Περισσότερο για να με παρηγορήσει και λιγότερο από πραγματική νοσταλγία, θυμότανε και την περσινή μας εκδρομή στο Μοναστήρι, το κλέψιμο του Μπόρα-μπόρα, και προ παντός για να μου επαναλαμβάνει πως η Νατάσα «δεν περνούσε μέρα να μην τη θυμάται και να μην την αναφέρει». Και κατάληγε:

– Θα το 'θελε η καημένη και φέτος, που είμαστε και οι δυο γεροί, να ξανακάνουμε την εκδρομή... Την ήθελε... αλλά η Αμερική, βλέπεις, είναι μεγάλη πρόκληση.

Ο Ευάγγελος ήταν δίδυμος αδερφός της Νατάσας. Όλο το χειμώνα ήταν μαζί της στη Θεσσαλονίκη. Ήξερα, πως τη θαύμαζε. Και πως της είχε λατρεία. Δεν μπορούσα όμως να εξηγήσω γιατί με τόση επιμονή κάθε μέρα στην κουβέντα μας κυριαρχούσε η Νατάσα. Ήταν το θέμα που άρεσε και στους δυό ή το θέμα που μας ένωνε;

Εγώ όμως, έβλεπα το άλλο σπίτι τους, το Χρήστο, τις μεγάλες τους αδερφές, τα ξαδέρφια τους να είναι μαζί μου ενοχλημένοι. Πολλές φορές έκανε κάποιους υπαινιγμούς γι' αυτούς και ο Ευάγγελος. Ανάφερνε τη φράση: «Κακή επιρροή πάνω στον ίδιο και πάνω στην Νατάσα». Κουβέντα μ' αντίκρουσμα για το μέλλον τους, καθώς καταλάβαινα.

Είχε υποστεί ο Ευάγγελος κάποιες ενοχλήσεις από την Ασφάλεια, και δεν ήξεραν πού να τις αποδώσουν. Ταυτόχρονα φαίνεται

πως μπερδεύονταν μέσα σ' αυτό και ενοχλούσαν οι σχέσεις μου με την Νατάσα.

Θες έτσι, θες αλλιώς, η υπόθεση της Νατάσας άρχισε να ξαναζωντανεύει ήπια στην καρδιά μου, εκεί που πήγαινε να γίνει μια ωραία γλυκιά ανάμνηση, στο καλοκαιριάτικο ξεκούρασμα... Χωρίς πια τους θυμούς, τα φιλότιμα, τις δυσκολίες και τις αγανακτήσεις. Ήταν κι αυτό μια βολική κατάσταση που μ' αποστασιοποιούσε από την ερημία και την απομόνωση, του συνωστισμού της κοινωνίας των συγχωριανών μου.

Ο Ευάγγελος με θεωρούσε τυχερό γι' αυτό. Χωρίς να λέει τίποτα για τη Νατάσα, άφηνε να εννοηθεί πως κατά κάποιον τρόπο εγώ είχα βρει την ησυχία μου, αφού είχα κάποιον να με σκέφτεται. Ενώ αυτός παράδερνε «ερωτικά». Δεν μπορούσε ο ίδιος ν' ακουμπήσει κάπου κι έμοιαζε καθώς κοροΐδευε τον εαυτό του «με εραστή ελεύθερης βοσκής».

Και θα 'χε τελειώσει εκείνο το καλοκαίρι ειρηνικά και με χαλάρωση, αν μια από τις τελευταίες μέρες του Σεπτέμβρη ο Ευάγγελος δεν έφερνε στο σπίτι μας, καμιά δεκαριά φωτογραφίες της Νατάσας από Νοσοκομείο της Βοστώνης.

Ανάμεσα σε φίλους της ή Νατάσα, φαίνεται να πρωταγωνιστεί... Στάσεις ευτυχισμένου και αμέριμνου σπουδαστή. Από καχύποπτη και κακόπιστη περιέργεια, αναζητούσα, στις κινήσεις της Νατάσας, στις γκριμάτσες του προσώπου της, στη θέση που είχε ανάμεσα στους άλλους, στα χέρια της, στα πόδια της, σε κείνους που στέκονταν δίπλα της ή ακουμπούσαν πάνω της, να διακρίνω μια κάποια υποψία δικής μου παρουσίας ή απουσίας εκεί.

Μάταιος κόπος! Η θέση μου είχε καταληφθεί απ' άλλους. Όλους αυτούς τους αθλητικούς και γεμάτους φωτογένεια συναδέλφους της, έτσι που ένιωθα ανάμεσά τους «φτωχός συγγενής», που θα 'ταν καλύτερα γι' αυτήν, αλλά και για μένα τον ίδιο, να σβύσω, να εξαφανιστώ, να μην ξαναδώσω σημάδι παρουσίας μπροστά της.

Ο Ευάγγελος, καταγοητευμένος απ' την αδερφή του, δεν έβλεπε τις στενοχώριες μου. Δυο τρεις φορές με ρώτησε αν θα 'θελα να κρατήσω κάποια από τις φωτογραφίες που είχαν ταχυδρομηθεί

ειδικά σ' αυτόν και θα τις έδειχνε στους άλλους μόλις πήγαινε ξανά στο σπίτι του.

Χωρίς καν να σκεφτώ ή να το συζητήσω, αρνήθηκα ευγενικά για να μην τον στενοχωρήσω, ωστόσο είδα τον Ευάγγελο ν' απορεί για το φέρσιμό μου. Κι όταν μάλιστα έφευγε απ' το σπίτι, ζήτησε να βγάλουνε οι δυό μας μια φωτογραφία αύριο, για να τη στείλουμε στη Νατάσα. Θα τη γιομίζαμε χαρά. Και θα γιόρταζε.

Γέλασα πικρά και πρόσθεσα: «Αύριο είναι άλλη μέρα. Η Νατάσα δεν έχει ανάγκη από τη φωτογραφία μας για να χαρεί. Ας το και θα δούμε αργότερα».

Το βράδυ δεν κοιμήθηκα. Μέσα μου φουρτουνιασμένη θάλασσα αναζητούσε στο υποσυνείδητό μου, τις ωραίες στιγμές που πέραναγα όταν είχα διώξει από πάνω μου, και τις τελευταίες αναλαμπές της παρουσίας της. Ένιωθα πως ξανάμπαινα στο λούκι. Σ' ένα φαύλο κύκλο.

Θα 'φευγα για την Αθήνα, το ίδιο αγχωμένος και με εφιαλτικό κενό μέσα μου.

*

Με την πρόφαση της προετοιμασίας για την αναχώρησή μου, κλείστηκα, οριστικά στο σπίτι. Κι ο Ευάγγελος πέραναγε και ξαναπέραναγε για την καθημερινή μας βόλτα. Κι έφευγε άπραγος και λυπημένος.

Στο αναμεταξύ πιάσανε οι πρώτες φθινοπωριάτικες βροχές κι έπρεπε τόσο εγώ, όσο και ο Ευάγγελος να φυλαγόμαστε. Έτσι η στενοχώρια και το αδιέξοδο που πήγαινε να δημιουργηθεί στις πάρα πολύ καλές μας σχέσεις, έβρισκαν μια πειστική δικαιολογία.

Πέρασαν κάμποσες μέρες, καλυτέρευσε ο καιρός στο μικρό καλοκαιράκι – και ξανακάναμε τη βόλτα μας με τον Ευάγγελο. Έτσι, έμαθα ότι ο Ευάγγελος μ' αλληλογραφία έδινε κανονική αναφορά στην Νατάσα, για το τι γίνεται στην Κόνιτσα.

Εν τω μεταξύ ο μεγάλος αδερφός μου, είχε τακτοποιήσει τις δουλειές του στην Αθήνα και ξαναγύρισε στην Κόνιτσα. Τώρα ήταν η σειρά μου να φύγω. Στο σπίτι μου που είχαν παρατηρήσει

τελευταία τις «κλειστές» μου άρχισαν ν' ανησυχούν. Είχα αποκτήσει τη φήμη του «φιλάσθενου» και όλα κρίνονταν κάτω απ' αυτό το συμπαθητικό κουσούρι.

Δυο μέρες πριν την αναχώρησή μου, έλαβα σπίτι μου, «κάρτα εξ Αμερικής», όπως πανηγυρικά ανήγγειλε η αδερφή μου. Κι όπως ήταν ανοιχτή, μάθαμε όλοι ότι η γιάτρισσα (καθώς την έλεγε τώρα τελευταία όλος ο κόσμος), μου στέλνει χαιρετισμούς απ' τη Βοστώνη. Και σημειώνει, ότι «νοστάλησε πάρα πολύ την Ελλάδα, και δεν βλέπει την ώρα και τη στιγμή που θα γυρίσει κοντά μας».

Ξαφνιάστηκα που η Νατάσα πάτησε τον όρκο της και μου 'γραψε. Δεν είχα δει γραπτό της από μια δεκαετία και περισσότερο. Ύστερα όμως σκέφτηκα, πως το δίχως άλλο, κάτι της έγραψε ο Ευάγγελος και βιάστηκε να το διορθώσει. Δεν έκανα όμως σχόλια. Το είπα στον Ευάγγελο και κείνος συμπλήρωσε πως και ο ίδιος είχε πάρει μια παρόμοια.

– Όπου να 'ναι, έρχεται, πρόσθεσε και τότε θα τα πούμε. Αλλά εσύ τότε θα 'σαι στην Αθήνα και μεις τετρακόσια χιλιόμετρα μακριά στη Θεσσαλονίκη. Δεν κάνεις ένα ταξίδι προς τα κει, να μας δεις και λίγο στο τσαντήρι μας...

– Δεν είναι κακή ιδέα, του απαντάω.

*

Ύστερα από μια ταλαιπωρία αφάνταστη δύο ημερών, και μια διακοπή στην Πάτρα, στο σπίτι των μπαρμπάδων μου, βρέθηκα στην Αθήνα.

Νέος δικηγόρος είχα πολλά προβλήματα να λύσω και τρεχάματα να κάνω. Ευτυχώς ο αδερφός μου κράτησε το διαμέρισμα που 'χαμε νοικιασμένο, γιατί ήταν μια εποχή που δεν έβρισκες στην Αθήνα ούτε κοτέτσι.

Βέβαια, Τουρκοβούνια. Άλλο που ο Κανέλλος, ο γεροντοκόρος ιδιοκτήτης του κι η αδερφή του η Ευπραξία, εκατό περίπου ετών, το 'λεγαν «Αμπελόκηποι, όπισθεν Παπαστρατείου», για να φαίνεται έτσι το σπίτι ότι βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας. «Είναι περιζήτητο και, με σοβαρή μισθωτική αξία», επέμενε ο Κανέλλος,

κάθε φορά που έψηνε στους νοικάρηδες το ψάρι στη γλώσσα για ν' αυξήσει το ενοίκιο.

Ευτυχώς με μεγάλη προσπάθεια και υπομονή τα προβλήματα ένα-ένα λύνονταν κι έμπαινε κι η ζωή μου, σε καλό δρόμο.

Πριν από τα Χριστούγεννα, η φίλη μου Άννα Μαρία, φίλη και της Νατάσας, που στο αναμεταξύ είχε ανοίξει ένα θαυμάσιο μαγαζί στην αρχή της οδού Ερμού, από όπου πέρναγα, και κουβεντιάζαμε για την «Κόνιτσα, τα καλοκαίρια, το Μοναστήρι και τη Νατάσα», μου ανάγγειλε ενθουσιασμένη, ότι αύριο Πέμπτη, φτάνει αεροπορικώς στην Αθήνα η Νατάσα, αργά τη νύχτα και θα 'πρεπε να πάμε μαζί, να την παραλάβουμε.

Ήταν παράκληση της Νατάσας; Ήταν πρωτοβουλία της ίδιας; Δεν μου το ξεκαθάριζε η Άννα Μαρία. Ή μάλλον μου είπε ένα «Ναι», λίγο αμφίβολο.

Κι έτσι ένδεκα το βράδυ, μ' ένα κορό κι έναν καιρό απ' τους χειρότερους εκείνης της χρονιάς, βρεθήκαμε οι δύο μας στο Αεροδρόμιο να περιμένουμε.

Καλή φίλη η Άννα Μαρία απ' τα παιδικά μου χρόνια. Πάνω στη βόλτα και στο πάνε κι έλα, της άχαρης αίθουσας του Ελληνικού, με ξεψάχνιζε, για τη δουλειά μου. Και κάποια στιγμή αιφνίδια το γυρίζει ρωτώντας με για τις σχέσεις μου με τη Νατάσα. Έτσι στα βιαστικά μου πετάει:

– Αλήθεια... Κουβεντιάσατε ποτέ για γάμο με τη Νατάσα, τόσον καιρό που υποτίθεται ότι είστε μαζί.

– Μα τι λες Άννα-Μαρία μου. Εμείς δεν μπορέσαμε να βρεθούμε ούτε δύο μερες συνεχόμενες μαζί, όλα αυτά τα χρόνια. Δύο ολόκληρες μέρες, να τα πούμε...

Άρχισε να γελάει.

– Κατάλαβα-κατάλαβα μου λέει, και πρόσθεσε. Είστε φαίνεται, ζευγάρι, απ' αυτά τα ζευγάρια, που λένε, αλλού παπάς κι άλλου τα ράσα... Το 'ξερα, μου το 'χε πει και η Νατάσα. Το ίδιο προβληματισμένη...

Στην πρώτη στροφή όμως, η Άννα-Μαρία, κοντοστέκεται, με πιάνει από το μπράτσο και με λέει:

- Μου δίνεις όμως την άδεια, να κανονίσω εγώ. Είστε και οι δυό φίλοι μου και θα 'θελα να σας δω ευτυχισμένους.

- Κάνε ότι μπορείς, της απαντάω, χωρίς πολύ να το καλοσκεφτώ και να το λογαριάσω. Και θα δούμε.

Έτσι όταν είδαμε τη Νατάσα στη Μεγάλη Αίθουσα του Αεροδρομίου να 'ρχεται με κάποιους άλλους απ' τον έλεγχο, να μιλάνε ζωηρά και να γελάνε θορυβώδικα...

- Ωχ! Πάω μόνη μου, μου λέει η Άννα-Μαρία. Να ιδώ τι γίνεται. Μη κάνομε και καμμιά γκάφα.

Κι έμεινα σύξυλος εκεί, σε μια κατάσταση ξένου θεατή, νερόβραστη.

«Έπρεπε να 'ρθω ή όχι; Τι κάνω τώρα; Γιατί μ' έμπλεξε η Άννα-Μαρία; Πώς της ήρθε;»

Οι συλλογισμοί μου, πήγαιναν να μου σπάσουν τα μηλίγγια, ώσπου να δω την Άννα-Μαρία, ν' αγκαλιάζεται με τη Νατάσα, μου φάνηκε ένας αιώνας. Μεσολάβησαν κάποιες κουβέντες.

Η Νατάσα χαιρέτισε τους φίλους της από μακριά και βιάστηκε να 'ρθει κοντά μου. Να πέσει πάνω μου και να με κρατάει σφιχτά στο στήθος της, με τις ώρες, φιλώντας με, με δάκρυα συγκίνησης στα μάτια.

Η συμπεριφορά της είχε άλλον αέρα. Ένωσα, πως η Αμερική την είχε αλλάξει, την είχε κάνει σωστή και πανέμορφη γυναίκα. Σκέφτηκα μέσα μου... «Από δω και μπρος, οι σχέσεις μας μπαίνουν σ' άλλη τροχιά. Η Νατάσα είναι πραγματικά, ο δικός μου άνθρωπος. Πρέπει να την κρατήσω στην Αθήνα».

Η Άννα Μαρία δεν έβρισκε λόγια να μας πει το πόσο χαίρεται που μας βλέπει έτσι.

Οι δυό γυναίκες τρέξανε να μαζέψουνε τα πράγματα της Νατάσας που έφερνε από την Αμερική και βρίσκονταν μπροστά στο τελωνειακό τεζάκι. Κι εγώ πετάχτηκα να εξασφαλίσω ταξί.

Στον ταξιτζή έδωσε οδηγίες η Άννα Μαρία πρώτα να πάμε την ίδια στο σπίτι της, που 'τανε πάνω στη διαδρομή μας και σε συνέχεια στο δικό μου σπίτι.

Η Νατάσα αντέδρασε άτονα στην αρχή. Βοήθησε όμως η Άννα-Μαρία να τη μαλακώσει για ν' αλλάξει γνώμη.

Κι έτσι, τρεις η ώρα τα χαράματα εδέησε να φτάσουμε στον τελικό προορισμό μας.

Στο σπίτι μου, το κρεβάτι του αδερφού μου, ήταν έτοιμο. Το μπάνιο είχε ζεστό νερό.

Μπήκα ο ίδιος στην κουζίνα κι ετοιμάζα αυγά μάτια, για να τσιμπήσουμε.

Της Νατάσας κλείνανε τα μάτια από την κούραση. Χαιρόταν σα μικρό παιδί. Ήταν η πρώτη φορά που θα περνούσαμε μια νύχτα ολόκληρη μαζί. Δεν το πιστεύαμε. Έδειξα στη Νατάσα το κρεβάτι του αδερφού μου, και κείνη, μ' αγκάλιασε.

– Μα τι λες Γιάννη μου. Κάνει κρύο και γω δε μπορώ να μείνω μόνη. Ήρθα από την Αμερική, για να βρω στον τόπο μου ένα ζεστό κρεβάτι, το κρεβάτι σου, και συ με ξαποστεύεις;

Κι έτσι, πλαγιάσαμε μαζί, στο δικό μου ζεστό κρεβάτι. Και κάναμε έρωτα, που έμοιαζε ατέλειωτος. Ασυγκράτητος. Που γιάτρευε παλιές πληγές και καταλάγιαζε μια βασανισμένη μνήμη.

Και θα 'τανε αυτή η βραδιά μοναδική, στη ζωή μας αν το τζετ-λαγκ δεν παίδευε τη Νατάσα, μέχρι τα χαράματα. Βασανίστηκε η άμοιρη, κι η συντροφιά μου πολύ λίγο βοήθησε.

Δεν γινόταν όμως τίποτε. Μόνο κατά την αυγή, έκλεισαν τα μάτια της Νατάσας. Τη σκέπασα καλά, μένοντας με την εντύπωση ότι είχα δίπλα μου ένα μικρό, ευαίσθητο και γιομάτο ζωή τρυφερό παιδάκι, που θα 'πρεπε να το προσέχω.

Σηκώθηκα σιγά-σιγά, κι άρχισα να ετοιμάζω κάτι για πρωινό. Κατά τις δώδεκα το μεσημέρι, ξύπνησε κι η Νατάσα. Παραξενεύτηκε στην αρχή, που βρίσκεται στην Ελλάδα. Κι όταν κάπως έστρωσε το μυαλό της και η διάθεσή της, άρχισε να μου ζητάει να μένω δίπλα της, να μη πιστεύει πως βρίσκεται μαζί μου, να λέει πως τούτη τη φορά στάθηκε τυχερή, πως τ' ονειρευότανε όλη της τη ζωή. Φοβότανε όμως μήπως όλη αυτή η ευτυχία της βγει σε κακό.

Παίρνοντας πρωινό, ξαφνικά η Νατάσα άρχισε να ξεφωνίζει πως παρ' ολίγο να ξεχνούσε μέσα στη χαρά της, που βρίσκεται δίπλα μου, και πνιγμένη στις περιποιήσεις μου, ότι αργά το ίδιο βράδυ θα 'πρεπε να πάρει το αεροπλάνο για τη Θεσσαλονίκη. «Κλεισμένο εισιτήριο» η ημερομηνία υποβολής των χαρτιών της στο Πανεπιστήμιο έληγε πριν απ' τα Χριστούγεννα.

Πάγωσα με τη βιασύνη της Νατάσας να φύγει κι όλας το ίδιο βράδυ. Όλο το πρωί ονειρευόμουν χίλια δυο σενάρια για Χριστούγεννα μαζί της.

Να πάμε μαζί εκδρομή στο Πήλιο. Να πάμε μαζί στην Κόνιτσα. Να καθήσουμε οι δυό μας στην Αθήνα ένα ξένοιαστο δεκαήμερο. Να ξανακερδίσουμε όλες τις μέρες, τους μήνες, τα χρόνια, που πήγαν χαμένα και τα στερηθήκαμε και οι δυό μας εντελώς αδικαιολόγητα κι ασυγχώρητα.

Μάταιος κόπος, όσο κι αν επέμενα. Ήξερα από παλιά πόσο δύσκολο ήταν να της αλλάξεις μιαν απόφαση που σφήωνε στο κεφάλι της. Είπα να μην την πιέσω περισσότερο. Κι άφησα τη μοίρα μου να δουλέψει. Χωρίς πολλές ελπίδες.

- Θα ξαναρθώ... θα ξαναρθώ και γρήγορα μάλιστα. Σε λίγες μέρες θα 'μαι πάλι εδώ. Μη στενοχωριέσαι. Μου 'λεγε εκείνη.

Εγώ όμως, είχα άσχημα προαισθήματα.

Και πραγματικά, δεν ξανάρθε. Πέρασε πολύς καιρός.

Καμιά φορά μόνο μου τηλεφωνούσε. Με λαχτάρα. Ολόθερμα. Που έδειχνε αγωνία. Που άφηνε την ελπίδα ότι σε λίγες ώρες, σε λίγες μέρες, ίσως αύριο κι όλας... θα με ξανάπαιρνε... ότι και η ίδια «κυριαρχείται από την ίδια αγωνία. Ότι το τηλεφώνημά της αυτό θα 'τανε μια καινούργια αρχή. Σαν να λύθηκε ένας κόμπος, ξεπεράστηκε μια δυσκολία, που την εμπόδιζε», αλλά δεν ήταν τίποτα απ' αυτά.

Τα περισσότερα νέα της, σε λίγο, θα τα μάθαινα από την Άννα Μαρία, που κι αυτή έμνησκε κατάπληκτη από την ανεξήγητη συμπεριφορά της Νατάσας.

Μέρα με τη μέρα απελπιζόταν και η Άννα-Μαρία. Το 'βλεπα. Παρ' όλα αυτά όμως, δεν ήθελε να μ' αφήσει να κάνω ένα ταξίδι

στη Θεσσαλονίκη απρόσκλητος.

– Άφησέ την. Μόνη της θα ξεκαθαρίσει τη θολούρα που έχει τώρα στο μυαλό της. Ξέρω πως σ' αγαπάει, περισσότερο απ' όλα στη ζωή, αλλά ξέρεις καμιά φορά οι γυναίκες παθαίνουν βραχυκυκλώματα. Το καταλαβαίνω. Με παίρνει στο τηλέφωνο από το Νοσοκομείο που δουλεύει και μου μιλάει διαρκώς για σένα. Ώρες ολόκληρες. Περίμενε. Κάνε υπομονή και θα ξαναγυρίσει.

Έτσι περίμενα! Ένα... δύο μήνες... Μάταια.

Έπρεπε τώρα να διαγράψω την κατάθεση της ψυχής μου. Να διαγράψω για πάντα τη συγκλονιστική αναστάτωση ενός κόσμου που ξύπναγε μέσα μου πλημμυρισμένος από όνειρα.

Θυμάμαι τον πόνο που μου προκαλούσε και τους δισταγμούς μου.

Έβλεπα τα μάτια της Νατάσας που δάκρυζαν και διάκρινε μέσα σ' αυτά, την οριστική εκπόρθησή μου. Την έκφραση του αφηνιασμένου. Και του φόβου.

Απομακρυνότανε σιωπηλά, και μου φαινόταν ότι περπατούσα στο κενό. Οδυνηρή στιγμή. Και ακραία καταπόνηση... η ρήξη...

Σίγουρα στην αρχή δεν ήταν παρά ένα επεισόδιο που άφησε βαθειά λύπη στη σκέψη μου, και αγωνία στην καρδιά μου. Ανεπαίσθητα όμως η λύπη αυτή έγινε τύψη που με κατάτρεχε, κι από καιρού σε καιρό ξέσπαγε σ' ένα ουρλιαχτό υποστασιακής δόνησης. Έκανε μέσα μου μια τροχιά στους χώρους της αβεβαιότητας κι έμοιαζε με πνιγμό, όταν οι σκιές των προσώπων γύρω μου αραιώναν κι ο εφιάλτης της απρόσμενης μοναξιάς πρόβαλλε στην αλύγιστη σιωπή των πραγμάτων.

Υπαρξιακή λαχτάρα. Καταλάβαινα, πως μου ήταν δύσκολο, σχεδόν αδύνατο, να προχωρήσω χωρίς να 'χω μιαν απάντησή της. Ο μπούσουλας είχε κολλήσει.

Χρόνια ατέλειωτα μιας πραγματικότητας κι ενός ονείρου. Στα όρια της καταστροφής που έσκαβε μέσα μου. Η ποίηση που αναδυόταν από την παρουσία της Νατάσας, ήταν αδύνατο να σβήσει. Ο ύπνος πλημμύριζε εφιάλτες. Οι σειρήνες κι οι συναγερμοί, τούς έβαζαν να τρέχουνε σε αντίπαλους πόλους. Γαντζωνόμουν με πείσμα σε μια απειροελάχιστη σταγόνα μνησικακίας, που έσταζε

μέσα στον κλειδωνισμό μου.

Η πανικόβλητη εξαφάνιση της Νατάσας, έμοιαζε με φυγή κι οριστικό καβαντζάρισμα. Τραβέροσο. Κι έπειτα η σιωπή.

Πόδισε για τα καλά. Η Νατάσα εκεί, στη βόρεια Ελλάδα.

Έμεινα μόνος. Και σ' ένα δύσκολο αρμένισμα, μ' ένα ορτσαλά μπάντα, βρισκόμουνά κάθε τόσο δίπλα σε καινούριες γνωριμίες, που δε με γιόμιζαν. Ωστόσο πίστευα πως αρμενίζοντας και με γεμάτα πανιά, θα 'φτανά κάποτε, στο λιμάνι της λύτρωσης.

Έτσι φαινότανε στην αρχή. Και παραδινόμουνά σ' έναν ήλιο που δεν έκαιγε, όσο μου χρειαζόταν για να με ζεστάνει. Δεν καθάριζε ο ορίζοντας.

Πάλεψα με τον εαυτό μου. Πίστευα πως κάποιο νόθο στοιχείο σερνόταν μέσα μου κι έπρεπε να το ξεκαθαρίσω.

Δούλευα σύμβουλος σ' εταιρεία που έφερονε αυτοκίνητα από το εξωτερικό. Κι αγόρασα ένα δεύτερο χέρι. Είχα στηρίξει πάνω σ' αυτό όλες μου τις ελπίδες...

Ύστερα από μια βραδιά ξαγρούπνιας έφυγα χαράματα για τη Βόρεια Ελλάδα. Μόνος. Χωρίς να το πω σε κανέναν.

Ταξιδεύοντας στοιχειωμένος από την παρουσία της Νατάσας, παράδερνα αναποφάσιτος για το δρόμο που διάλεξα και τη διαδικασία που ακολουθούσα.

Στη Λάρισα ήμουν έτοιμος να γυρίσω πίσω. Είχα μετανιώσει. Οι σταθερές της λογικής μου πέρναγαν από το ένα επίπεδο στο άλλο σε κατάσταση μετεωρισμού.

— «Έρχεται-έρχεται-έρχεται... σα ν' ακούω μέσα μου την αθύρβη περπατησιά της». Κι είμαι έτοιμος ν' αποθέσω στα πόδια της τις τύψεις μου.

Αλλά σε λίγο άκουγα τους αδιάκοπους αχούς ν' απομακρύνονται, χωρίς καν ν' αγγίξουν το διψασμένο μου αυτί. Η παρουσία της μού δημιουργεί προβλήματα και σφίγγει την καρδιά μου.

Με πείσμα αντιδρώ στον όλεθρο που θα με κάνει κουρέλι αν τώρα δεν αποφασίσω να τελειώσω με τα παραμύθια.

Και προχωρώ...

Στην πόλη του προορισμού, ψάχνω για τηλέφωνα, δεν έχω διευθύνσεις. Με πιάνει ίλιγγος όταν συνειδητοποιώ το κενό. Είμαι

όμως συνεπαρμένος από την κρίση της προσδοκίας και πειθαρχώ στην αναζήτηση, πιθανολογώντας...

... Στο τηλέφωνό, αρνείται να βγει η Νατάσα, όταν ακούει τ' όνομά μου. Και μία ξένη κυρία μου ζητάει αν έχω χρόνο να περάσω από το σπίτι.

Και το ίδιο απόγευμα, βρίσκομαι έξω από την πόρτα της. Όμως... «είχε κάτι ξαφνικό η Γιάτρισσα κι αναγκάστηκε να σπάσει το ραντεβού σας».

Μου ζητάνε ν' αφήσω το τηλέφωνο του ξενοδοχείου που μένω. Θα με πάρει η ίδια.

Μάταιο. Δεν με πήρε. Κι όταν ξαναπήρα εγώ δεν ήταν εκεί. Χάθηκε.

Χάλασε ο καιρός. Κι έρριξε ένα τρομερό χιόνι. Πέντε υπό το μηδέν.

Άρχισα, τότε, να νιώθω συγκλονισμένος από την απόρριψη, και χαμένος στο βαθύ σκοτάδι του αδιέξοδου. Ένας τεράστιος λάκκος άνοιγε μπροστά μου.

Έφυγα... όπως είχα έρθει.

Για δεύτερη φορά διάγραφα από μέσα μου, τον βαρύ της ίσκιο. Προτίμησα να φύγω, αδιαφορώντας για τον κίνδυνο να μείνω στο δρόμο.

Δεν τα κατάφερα να φτάσω σπίτι μου κι αναγκάστηκα να διανυκτερεύσω στο Βόλο. Μόνος στο ΞΕΝΙΑ. Ίσως κι ο μοναδικός πελάτης. Το τσουχτερό κρύο δεν μ' άφησε να κοιμηθώ παραπάνω από μια ώρα.

«Όλα εφιάλτες. Όλα πνιγμένα στην ερημιά του χιονιού...

Τ' αυτοκίνητο γλιστράει στον ύπνο μου μες στα λασπόνερα. Δένονται τα πράγματα με τα λόγια κι όλα μαζί με το θάνατο». Πολύ βάσταξε η ανήσυχη και κρούα αϋπνία.

Να φύγω όσο γίνεται πιο νωρίς. Η ρεσεψιόν του ξενοδοχείου παρακαλετά προσπαθεί να μου πει αν έχω θέση στ' αυτοκίνητό μου για την Αθήνα, θέλει η ίδια να φύγει και δεν έχει μέσο.

Σκέφτομαι ότι αν η ευγενικιά αυτή κυρία μου το έλεγε απο-

βραδύς, ίσως να είχα κοιμηθεί και κανα δυό ώρες ακόμα. Δέχομαι ενθουσιασμένος.

«Και να φύγουμε αμέσως... Όσο γίνεται πιο γρήγορα». Είναι σχεδόν έτοιμη.

Οι μεγάλες βιτρίνες του ξενοδοχείου έχουν θολώσει από τον πάγο και με δυσκολία μπορείς να δεις τι γίνεται απ' έξω.

– Μια στιγμή... Το ραδιόφωνο λέει για τον καιρό που βελτιώνεται.

– Λαμπρά. Παρ' όλα αυτά, χρειάζεται προσοχή. Πάγωσε ο δρόμος.

Κοιταζόμαστε στα μάτια ερευνητικά. Διαπιστώνουμε ένα φως, γαλήνιο και γελαστό. Μια κάλμα ανοιξιιάτικη.

Και ξεκινάμε. Κείνη κρατάει στα χέρια της το δέμα με το πρωινό της.

– Θα το μοιραστούμε, λέει.

Χαμογελάμε και οι δυό. «Πολύς ο δρόμος και δύσκολος. Δεν πρέπει να τρέχουμε».

Βγαίνουμε από την πόλη. Ερημία... Ένα μόνο φορτηγό μας προσπερνάει και μετά ... κανένας. Το τοπίο περιορίζεται. Μικραίνει η γη, ρημαγμένη από το χιόνι που έπεσε. Από το χιόνι που λιώνει.

Το κρύο σφηνώνεται ανάμεσα στα πόδια μας. Ψιθυριστά κατακρίνει η κυρία τον εαυτό της, που την τελευταία στιγμή ξέχασε να πάρει ένα σάλι. Μια κουβέρτα. Ένα κουρέλι βαρύ. Εγώ δεν είχα τίποτα να πάρω. Σιωπή!

– Ένα σάλι θα 'φτανε και για τους δυό μας.

Πρώτη η κυρία λέει τ' όνομά της. «Μπέτη Μπόταση» και συμπληρώνει πως είναι παντρεμένη κι έχει δυό παιδιά. Σα να θυμήθηκε απότομα κείνη τη στιγμή ότι δεν είχαμε γνωριστεί, κι έπρεπε να το κάνουμε κι αυτό, πριν μοιραστούμε τους κινδύνους που μας απειλούν και το «πρωινό», που κράταγε στα χέρια της εκείνη.

Φυσικά, η ίδια ήξερε για μένα από τη λίστα του ξενοδοχείου.

Ένας τραυματισμένος ήλιος έσκασε πίσω κι αριστερά μας.

Αρχίζουμε να μιλάμε, καλμαρισμένοι. Νιώθουμε τα σαγόνια

μας να λασκάρουν, τους μυς των χεριών μας ν' απελευθερώνονται.

Το χιόνι πάνω στο δρόμο, όσο προχωρούσαμε για την Αθήνα, λιγοστεύει. Αλλ' η παγωνιά γίνεται πιο σκληρή. Οι μακριές ουρές των αυτοκινήτων στο μεγάλο δρόμο, δυσκολεύουν την πορεία του ατέλειωτου καραβανιού.

Φθάνοντας λίγο έξω απ' τα Καμένα Βούρλα αναγκαζόμαστε να σταματήσουμε.

Ο τροχονόμος ειδοποιεί ότι η στάση θα κρατήσει κανένα τέταρτο, έγινε ατύχημα ένα χιλιόμετρο πιο πέρα. Αναποδογύρισε φορτηγό, δίπλωσε μια νταλίκα κι έκλεισε ο δρόμος. Περιμένουν υπομονετικά όλοι στην ουρά τους.

Η κυρία Μπόταση, θέλει τσιγάρα και μου ζητάει, άδεια να πεταχτεί ίσαμε το πρώτο περίπτερο. Υπολογίζει πέντε λεφτά. Αν τυχόν κι αναγκαστώ να ξεκινήσω ακολουθώντας τη φάλαγγα, κείνη θα περιμένει έξω από το πρώτο ή το δεύτερο περίπτερο.

Μένω μόνος μου στ' αυτοκίνητο και νιώθω πόσο άσχημο θα 'ταν το ταξίδι μου χωρίς την κυρία Μπόταση.

Αιφνίδια, η φάλαγγα προχωρεί. Αναγκάζομαι, ν' ακολουθήσω. Πρώτο περίπτερο. Κλειστό. Δεύτερο περίπτερο. Κλειστό. Προχωράω, ελπίζοντας σε τρίτο περίπτερο. Ψάχνω αγωνιώντας με το βλέμμα στους παράδρομους να βρω καπνοπωλεία ή κάτι τέτοιο. Αλλά τρίτο περίπτερο ή καπνοπωλεία στους παράδρομους δεν υπάρχουν. Η κυρία Μπόταση δε φαίνεται. Αγωνία και χτυποκάρδι. Επιβραδύνω κάπως ολόκληρη τη φάλαγγα που έρχεται από πίσω μου, αλλά τα κορναρίσματα μου σπάνε τα νεύρα. Στο πρώτο πλάτωμα βγάζω τ' αριστερό μου χέρι, για να δείξω πως ετοιμάζομαι, να βγω απ' τη σειρά. Με διευκολύνουν κορνάροντας. Κι αποτραβιέμαι αριστερά, στην άκρη, έτσι που να μην εμποδίζω όσους θα 'ρχονταν αντίθετα. Παρκάρω σχεδόν στην όχθη, πάνω απ' τη θάλασσα. Να κάνω τέτακαί, αποκλείεται. Το χιόνι έχει σε πολλές μεριές παγώσει. «Να εγκαταλείψω, μέσα στα χιόνια, μια μητέρα που πάει στα παιδιά της, δε θα το συγχωρούσα ποτέ στον εαυτό μου, όσο κι αν το φταίξιμο ήταν δικό της».

Το μόνο που μου έμεινε τώρα ήταν να βγω έξω, για να αγνα-

ντέψω προς τα πίσω, μήπως η συνοδός μου σκέφτηκε όπως και γω κι ερχότανε με τα πόδια. Να της δώσω σήμα για να βιαστεί. Και βγαίνω απ' την αριστερή πλευρά.

Προχωράω μπροστά απ' το αυτοκίνητο κοιτάζοντας πότε μπρος και πότε πίσω. Εκείνη τη στιγμή, που δεν κατάλαβα πώς, ένα γιώτα χι αυτοκίνητο, απ' την αντίθετη μεριά, γλιστρώντας πάνω στη παγωνιά του δρόμου και τρικλίζοντας έρχεται και πέφτει πάνω μου. Με ρίχνει κάτω. Ξύνει σε κάμποσες μεριές το αυτοκίνητό μου και στρίβει αριστερά. Είναι βέβαιο πως χωρίς εμένα και τ' αυτοκίνητό μου, ο οδηγός και τ' αυτοκίνητό του θα βούταγαν στη θάλασσα.

Δεν έχασα τις αισθήσεις μου. Ένας δυνατός πονοκέφαλος μου 'σπαζε το κεφάλι και τα βλέφαρά μου, δυσκολεύονταν ν' ανοίξουν. Αυτοκίνητα κορνάριζαν και φρέναραν απ' όλη την ουρά του δρόμου.

Πολύ γρήγορα είδα πάνω μου ανθρώπους να ρωτούν πώς είμαι, και τι είχε συμβεί. Προσπαθούσα να σηκωθώ από καταγής, αλλά δυσκολευόμουν. Ένας τροχονόμος με κρατούσε απ' το μπράτσο, και μου επέβαλε ακινησία.

Σε λίγο ήρθε και η κυρία Μπόταση αναστατωμένη. Είπε ότι είναι ξαδέρφη μου, που ταξιδεύαμε μαζί. Ακούστηκε να δίνει τα στοιχεία μου.

Και σε λίγο φάνηκε το Πρώτων Βοηθειών. Οι νοσοκόμοι άρχισαν να μου δένουν το κεφάλι. Η κυρία Μπόταση διαμαρτυρόταν ότι δεν μου φέρονται καλά και με βασανίζουν.

Τη στιγμή που με φόρτωναν πάνω στο φορείο, με καθησύχαζε και διαβεβαίωνε ότι δεν είναι τίποτα και θα περάσει.

– Πηγαίνετε σεις. Και γω σας ακολουθώ με το αυτοκίνητό σας. Είδα τα κλειδιά... είναι πάνω.

Και σκύβοντας προσθέτει.

– Έχω πάρει τα στοιχεία αυτουνού του βλάκα, που μας την έκανε. Μη στενοχωριέστε, δεν είναι τίποτα. Ελαφριά εγκεφαλική διάσειση, με κάποιες αμυχές στο πρόσωπο.

Διημερεύον Νοσοκομείο ήταν ο Ευαγγελισμός. Και κει με

πήγανε τραυματία.

Με βάλανε σ' ένα δωμάτιο με άλλον ένα, όπως λέει η σύμβαση του Ταμείου Προνοίας δικηγόρων. Κι άρχισε η διαδικασία των εξετάσεων, ακτίνες, αίμα κ.λπ. Όλα κάτω απ' την επίμονη επιτήρηση της κυρίας Μπόταση, που έδειξε να έχει εκτός από φιλότιμο κι ανθρωπιά, νεύρο και δύναμη.

Έμεινε κοντά μου μέχρι αργά το βράδυ. Και μ' άφησε όταν είδε πως νύσταζα. Μου ανάγγελλε ταυτόχρονα, ότι όλα είναι εντάξει, πως αύριο θα πάω σπίτι μου. Θα ξαναρθεί, η ίδια αύριο, να μάθει νέα μου. Κι αν πρέπει να ειδοποιήσω κάποιον δικό μου. Πρόσθεσε ότι το αυτοκίνητό μου είναι στο γκαράζ του Κορακιανίτη και μου παράδωσε τα κλειδιά.

Με τα αναλγητικά του Νοσοκομείου, έκανα έναν ύπνο μοναδικό. Και το πρωί με ξύπνησαν καναδυό τρεις φορές, ξορίζοντάς με.

Για τα καλά ξύπνησα στις έντεκα, όταν πέρασε ο καθηγητής με τέσσερις πέντε βοηθούς που τον συνόδευαν. Και κατάλαβα πως το κεφάλι μου ήταν μπανταρισμένο.

Πίσω απ' τους γιατρούς είδα την Άννα-Μαρία να μου χαμογελάει και να μου ψιθυρίζει.

– Περιπέτεια ήταν και πέρασε. Τέσσερις πέντε φορές το είπε το ραδιόφωνο, από χτες τ' απόγευμα. Μη τρομάξεις. Σου 'χω και μια αποκλειστική νοσοκόμα, που θα σε κοιτάξει από δω και μπρος.

Φοβήθηκα ότι κάτι σοβαρό συμβαίνει και την ώρα που η Άννα Μαρία τραβιέται για να μου αποκαλύψει την νοσοκόμα. Εμφανίζεται η Νατάσα, στ' άσπρα ντυμένη, κανονική νοσοκόμα, που κρυβόταν πίσω της.

Ήρθε πάνω μου, ήταν χλωμή, με πολλές πρόωρες ρυτίδες, σχεδόν άρρωστη, αφάνταστα στενοχωρημένη, κι έσκυψε στο προσκέφαλό μου.

– Εγώ φταίω για όλα. Καλέ μου φίλε, ψιθύρισε. Συγχώρα με. Έπρεπε να μιλήσουμε για να σε κρατήσω κοντά μου στη Θεσσαλονίκη. Δεν θα το συγχωρέσω ποτέ στον εαυτό μου. Ξέρω, είσαι θυμωμένος μαζί μου. Θα μείνω εδώ μέχρις ότου γίνεις καλά, αν και έφυγα μέσα από το Νοσοκομείο, όπως ήμουν καθώς βλέ-

πεις. Ευτυχώς οι συνάδερφοί μου εδώ με διαβεβαίωσαν ότι δεν είναι κάτι σοβαρό, σε τρεις μέρες θα 'σαι στη δουλειά σου.

Δεν ήξερα τι να υποθέσω. Τι να σκεφτώ για την παρουσία της Νατάσας. Τα πάντα μέσα μου βρίσκονταν σε αναστάτωση.

Η Άννα-Μαρία γέλαγε. Ανασηκώθηκα ο ίδιος στο μαξιλάρι και είδα πως το κουράγιο μου βρισκόταν σε πολύ καλή κατάσταση.

Κείνη τη στιγμή έμπαινε στο δωμάτιο και η κυρία Μπόταση, κρατώντας το εξιτήριο στο χέρι. Τα 'χε όλα τακτοποιήσει.

Τις σύστησα μεταξύ τους, προσθέτοντας πως η κυρία Μπόταση είναι ο σωτήρας μου.

Η Νατάσα κι η Άννα-Μαρία έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για την ίδια που ήταν βιαστική γιατί έξω περίμενε στ' αυτοκίνητό, ο μεγάλος γιος της.

Με τ' αυτοκίνητό της, είπε, θα πήγαινε και μένα σπίτι μου.

– Αλλά βλέπω τώρα έχετε τους δικούς σας, που θα κάνουνε αυτή τη δουλειά. γι' αυτό μη βιάζεσθε.

Κι ετοιμάστηκε να φύγει. Την ευχαρίστησα μ' όλη μου την καρδιά και της είπα σχεδόν όρθιος, χαιρετώντας την.

– Να σας ξαναδούμε, κυρία Μπόταση.

– Από σας εξαρτάται. Ο άντρας μου θα χαρεί πολύ να σας γνωρίσει. Και σας και τις κυρίες από δω.

Με πάρα πολύ διακριτικότητα μας χαιρέτισε όλους κι έφυγε.

Ήταν πολύ περίεργα και ίσως ενοχλημένα τα βλέμματα των δύο γυναικών, που την παρακολουθούσανε να φεύγει, ενώ οι ίδιες παράμεναν δίπλα μου άφωνες.

Η Νατάσα θα 'φευγε με το βραδινό αεροπλάνο, για να δικαιολογήσει στην δουλειά της, το έκτακτο περιστατικό. Έκανε σα στρατιώτης, που το καθήκον είναι παραπάνω απ' όλα.

Φοβήθηκε ότι θα 'ταν κάτι πολύ πιο σοβαρό και είχε τύψεις. Αλλά τώρα ησύχασε.

Σε καμιά δεκαριά μέρες θα 'χε άδεια και υποσχέθηκε να 'ρθει εδώ στην Αθήνα, να μείνει κοντά μου. Δεν θα ξεχάσει ποτέ της το πόσο ευτυχισμένη ένιωσε την άλλη φορά.

Η Άννα-Μαρία εν τω μεταξύ θα παρακολουθεί τον τραυματία

για λογαριασμό της... «Αν και δεν το έχω ανάγκη, τώρα με την κυρία Μπόταση». Το 'πε και οι δυό σκάσανε στα γέλια.

Το πήρα για αστείο κι απόφυγα να κάνω σχόλια.

Πέρασαν οι δέκα μέρες που είχε υποσχεθεί η Νατάσα, ότι θα 'παιρνε άδεια να 'ρθεί κοντά μου. Έφθασε το Πάσχα. Έρθε σχεδόν το καλοκαίρι. Κι όταν συναντιόμουν με την Άννα Μαρία, δεν κουβεντιάζαμε για τίποτε άλλο.

Η Άννα-Μαρία, αγωνιούσε περισσότερο από μένα γι' αυτή την περιέργη συμπεριφορά της φίλης της. Κι όλο έβρισκε δικαιολογίες. Και μπαλώματα. Την είχε σαν μικρότερη αδερφή, και θεωρούσε τον εαυτό της υπεύθυνο για κάθε στραβοτιμονιά «της μικρής», καθώς την έλεγε.

Εγώ, αντίθετα, είχα συνηθίσει με την ασυνέπεια της Νατάσας και σχεδόν ήμουν βέβαιος ότι έτσι θα εξαλίσσονταν το πράμα. Αλλά, δεν τολμούσα, ούτε και στον εαυτό μου να το εξομολογηθώ. Για μένα, τον τελευταίο καιρό, η Νατάσα, ήταν μια χαμένη υπόθεση. Η αισθησιακή πλευρά της, με βασάνιζε πότε-πότε, αλλά κι αυτό κόντευε να μου περάσει.

Είχα κουραστεί και είχα απηυδίσει.

«Μια απλή ερωμένη που την έβλεπα σ' αραιά χρονικά διαστήματα, ένιωθα σαν να βάραινε πιο πολύ απ' ό,τι έπρεπε στις υποσυνειδησιακές μου τύψεις».

Δεν μπορούσα να καταλάβω, να το ανεχτώ για τον εαυτό μου, πως κείνη η Νατάσα των παιδικών μου ονείρων, η γλυκειά μου φίλη, η αέρινη ύπαρξη που με κρατούσε μόνιμα σε συναισθηματική διέγερση, η πολυαγαπημένη μου Νατάσα, είχε γίνει μέσα μου, χωρίς καν να το καταλάβω αυτή η απλή και συνηθισμένη σχέση.

Δεν το 'θελα ποτέ μου και το θεωρούσα καταβαράθρωση των παιδικών μου ονείρων. Τα 'βαζα με τον κακό εαυτό μου. Έφτανα στο σημείο να νιώθω βαθιές τύψεις. Να αυτοτιμωρούμαι. Να αισθάνομαι πως για μένα δεν υπάρχει πια Κόνιτσα. Δεν υπάρχουν αναμνήσεις. Δεν υπάρχει τίποτα από κείνα τα παραδείσια χρόνια. Πως έπρεπε να ξανασυντάξω απ' την αρχή πια τη ζωή μου, σα να γεννιόμουν μόλις χθες.

Σ' αυτή την μπερδεμένη μολυβένια ατμόσφαιρα, με βρήκε η Άννα-Μαρία, όταν μου ανήγγειλε ότι φεύγει για τη Θεσσαλονίκη, ύστερα από πρόσκληση της Νατάσας.

Τριάντα Μαΐου θα κατέβαινε από το Άγιο Όρος ο Γέροντας πάτερ Βαρλαάμ, όπως κατεβαίνει μια φορά το χρόνο στη Θεσσαλονίκη για να ιδεί και να ευλογήσει εκατοντάδες ανθρώπους που δεν μπορούν να τον επισκεφθούν στο αρχονταρίκι του, πάνω στο βουνό.

Και θα 'μενε στο σπίτι της Νατάσας. Η Άννα-Μαρία ακούγοντας τη Νατάσα από χρόνια είχε γίνει ένας «πιστός» του πατέρα Βαρλαάμ. Διάβαζε τις διδαχές του. Παρακολουθούσε την αυστηρή ασκητική ζωή του λιπόσαρκου Γέρου της Αγάπης, που ακολουθούσε τον δρόμο των παλιών Αγιορειτών πατέρων. Και το θεωρούσε μοναδική ευκαιρία να βρεθεί δίπλα σ' αυτόν τον Άγιο Άνθρωπο, να δεχτεί απ' αυτόν την πνευματική άρδευση και τη Μεγάλη αγάπη, το χριστιανικό και προφητικό του λόγο. Και τα θαύματά του.

Τελειώνοντας η Άννα Μαρία δεν μου 'κρυψε ότι ήθελε και η ίδια να πάει στη Θεσσαλονίκη να ξεκαθαρίσει, τι ακριβώς συμβαίνει με τη φίλη μας τη Νατάσα.

Όλα αυτά, που άκουγα για τη Νατάσα και την Άννα Μαρία, με ξάφνιαζαν. Δεν ήξερα τι να ειπώ. Δεν μ' ενδιέφερε το θέμα. Ήταν έξω από το δικό μου κόσμο.

Είχα ακούσει από καιρό για τον πατέρα Βαρλαάμ, αγνοούσα όμως το πόσο είχε διευρυνθεί ο κύκλος που τον αγαπούσε, τον σέβονταν και τον θαύμαζε. Κι ανάμεσα σ' αυτούς, πως ήταν και η Νατάσα με την Άννα Μαρία.

Προσωπικά η υπόθεση δεν με άγγιζε.

Η περιέργεια όμως μ' έβαλε στον πειρασμό να κοιτάξω τις αναποδιές και τα περίεργα φερσίματα της Νατάσας με βάση αυτή την κρυφή κι ανομολόγητη εμπλοκή της. Δεν ήξερα όμως λεπτομέρειες και περίμενα τώρα την Άννα Μαρία να γυρίσει για να μου το ξεκαθαρίσει.

Κι η Άννα Μαρία γύρισε στο μαγαζί της ύστερα από δεκαπέντε μέρες.

Μ' αντιμετώπισε μ' ένα βλέμμα γιομάτο απόγνωση. Και χωρίς καθυστέρηση βγήκαμε μαζί να καθίσουμε για καφέ στο πιο κοντινό καφέ - μπαρ της πλατείας Συντάγματος.

Με κράταγε από το μπράτσο λες κι ήθελε να ρίξει πάνω μου τη δική της απογοήτευση και την κονιορτοποίηση των προσδοκιών της.

- Βάλε, μου λέει, αμέσως, τελεία και παύλα σ' αυτή την ιστορία. Δεν υπάρχει καμιά ελπίδα να τη συνεχίσουμε. Χαμένος κόπος. Η Νατάσα μας, η γλυκειά μικρή Νατάσα μας, είναι χαμένη από χέρι. Πελαγοδρομεί σ' άλλον κόσμο από καιρό.

Αυθόρμητα, άρχισα να κρυφογελάω, γιατί έβλεπα πως οι ψευδαισθήσεις της Άννας-Μαρίας, γινότανε ψυχικό χάος κι απελπισία. Σε μένα τον ίδιο η υπόθεση έδειχνε αστεία, με πολύ πίκρα όμως.

- Γελάς, μου λέει θυμωμένη γιατί δεν ξέρεις, σε τι κατάσταση βρέθηκα εγώ... Το σπίτι της Νατάσας έχει μετατραπεί σε μοναστήρι. Το δωμάτιό της είναι γύρω-γύρω εικόνες αγίων. Απορώ πως μπορεί αυτό το κορίτσι να κοιμάται εκεί μέσα. Δεν είχε πάει ποτέ το μυαλό μου, ίσαμε κει. Άκουγα μερικά πράγματα, αλλά όχι αυτό το χάλι. Αυτή η κατάσταση που ξεπερνάει κάθε όριο. Σ' όλο το διάστημα που ήταν ο Άγιος εκεί, ούτε κοιμηθήκαμε, αλλ' ούτε και φάγαμε. Οι νυχτερινές αγρυπνίες, οι εσπερινοί, τα απόδειπνα, τα μεσονύχτια, οι όρθροι και όλα αυτά, το ένα διαδέχονταν το άλλο. Φυσικά ο πάτερ Βαρλαάμ, ήταν πάνω στον πρώτο όροφο κι ακολουθούσε το δρομολόγιο τού ησυχαστήριου του. Κι ίσως να μην ήξερε καλά-καλά το τι χαλασμός γίνονταν κάτω στο ισόγειο. Έφευγαν οι πρώτες μαυροφόρες κι έρχονταν οι δεύτερες, οι τρίτες... Κι αυτό μέχρι το πρωί δε σταματούσε. Είχα ένα σφίξιμο στην καρδιά, που άλλο δεν περίμενα παρά να ξημερώσει, να δω λίγο φως - να δω έναν άνθρωπο.

Τα μάτια της γέμισαν δάκρυα κι έκανε διακοπή. Σε λίγο, πρόσθεσε με βαθειά περίσκεψη.

- Έπρεπε να είχα πάει στη Θεσσαλονίκη, πριν από δύο χρόνια.

Κει πάνω, η Νατάσα μας ζούσε μίαν άλλη ζωή, που δεν είχαμε υποψιαστεί. Ζούσε σ' έναν άλλο κόσμο, που εμείς εδώ δεν καταλαβαίνουμε. Η νύχτα και η μέρα. Τώρα ήταν πολύ αργά που πήγα.

Και ξανά σταμάτησε βαριανασαίνοντας. Με κοίταξε στα μάτια μ' ένα βλέμμα που 'δειχνε βαθύ πόνο και συνέχισε.

- Αυτόν το μήνα ή στις αρχές του άλλου, η Νατάσα μας παντρεύεται έναν τύπο απ' αυτόν τον κόσμο. Ας τους βοηθήσει ο Θεός της νύχτας και των κεριών. Έπαψα ειλικρινά, να την καταλαβαίνω. Μου το ανήγγειλε σαν να 'τανε παγιδευμένη. Και ζορίζονταν. Και αν θέλεις ακόμα; Χωρίς να γελάσεις, σου λέω, ότι σ' αυτό το γάμο, είμαι και γω προσκεκλημένη...

Φέρνοντας στο μυαλό μου τις ευτυχισμένες μέρες της ζωής μου με την Νατάσα κούναγα το κεφάλι μου.

Η Άννα-Μαρία εξακολουθούσε ταξιδεύοντας σ' άλλους κόσμους, γιομάτη πίκρα και κατάθλιψη, να με κοιτάζει, ερευνητικά.

- Τι σκέφτεσαι φίλε μου, μου λέει. Η σοφή γιαγιά σου έλεγε πάντοτε ότι η ζωή είναι ένας κύκλος που πάει να κλείσει και ποτέ δεν κλείνει. Με τίποτα. Στις περιπτώσεις που τυχαίνει από σύμπτωση, καμμιά φορά να κλείσει, ή δένουν κάποιοι τις άκρες για να φαίνεται ότι κλείνει, αυτό δε μένει για πολύ. Θα κάνει έτσι, θα κάνει αλλιώς και στο τέλος πάλι θ' ανοίξει. Η μοίρα κρατάει ανοιχτό, τον κύκλο για να 'χουμε την ψευδαίσθηση ότι εμείς θα 'μαστε οι πρώτοι που θα πετύχουμε το ακατόρθωτο. Θα κλείσουμε τον κύκλο της δικιάς μας ζωής. Μήπως όμως θα 'θελες και συ Αγαπητέ μου; να 'ρθεις στο γάμο της Νατάσας; Να δεις και συ με τα ίδια σου τα μάτια, πως κλείνει ο κύκλος της ζωής της; Πόσο άδικα άφησε η ίδια να χαθεί η ζωή της;

Και φυσικά, δεν απάντησα.

Χαιρόμουν όμως που έβλεπα ότι κι η φίλη μου η Άννα Μαρία κουβεντιάζοντας μαζί μου εκεί στο καφέ μπαρ του Συντάγματος, είχε ξεμπλοκαριστεί από το σφίξιμο που την κρατούσε πισθάγγωνα, όσο προσπαθούσε να μου περιγράψει την μυστικιστική υστερία και τον σκοτεινό κόσμο μέσα στον οποίο βούλιαξε η γλυκειά και τρυφερή, πολυαγαπημένη μας Νατάσα.

– Μπόρα-μπόρα, δύσμοιρη! Σκεφτόμουνα. Και έβλεπα την αέρινη σκιά της, να στροβιλίζεται πελαγωμένη μέσα στον κόσμο της Πλατείας Συντάγματος, που διάβαινε αδιάφορος και ξένος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΒΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

49572

KON